

**Simpozion Științifico-Practic Internațional
„Achiziții Publice Durabile: provocări și
oportunități”
23 – 24 iunie, 2023**

CULEGERE DE TEZE

**International Scientific-Practical Symposium
„Sustainable Public Procurement:
challenges and opportunities”
June 23 – 24, 2023**

***sustainable
procurement***

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

"Achiziții Publice Durabile: provocări și oportunități", simpozion științifico-practic internațional (2023 ; Chișinău). Simpozion Științifico-Practic Internațional "Achiziții Publice Durabile: provocări și oportunități" = International Scientific-Practical Symposium "Sustainable Public Procurement: challenges and opportunities", 23-24 iunie 2023 : Culegere de teze / comitetul științific: Ulian Galina (președinte) [et al.]. – [Chișinău] : [S. n.], 2024 (CEP USM). – 130 p. : fig. color, tab.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Antetit.: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Științe Economice. – Texte, rez.: lb. rom., engl., rusă. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art.

ISBN 978-9975-62-674-3 (PDF).

33(082)=135.1=111=161.1

A 16

ISBN978-9975-62-674-3 (PDF)

© CEP USM

**Consolidarea achizițiilor publice durabile
în Republica Moldova**

Simpozionul Științifico-Practic Internațional „Achiziții Publice Durabile: provocări și oportunități”.

COMITETUL ORGANIZATORIC:

Președinte: ULIAN Galina, dr. hab., prof.univ., USM

Membrii:

HĂMURARU Maria, dr., conf.univ., USM

COJOCARU Maria, dr., conf.univ., USM

UNGUREANU Carolina, Vicedirector cooperare internațională, IDIS „Viitorul”

BUZDUGAN Adriana, dr., conf.univ., USM

MULIC ANDREI, dr., conf.univ., USM

CAPRIAN Iulia, dr., conf.univ., USM

ULIAN Ecaterina, doctorandă, Scoala Doctorală de Științe economice a USM

NEPOTU Lucia, doctorandă, Scoala Doctorală de Științe economice a USM

RUSU Elena, doctorandă, Scoala Doctorală de Științe economice a USM

CONTACTE:

Str. Alexe Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009, Republica Moldova

Universitatea de Stat din Moldova, Bloc Central, Sala 316

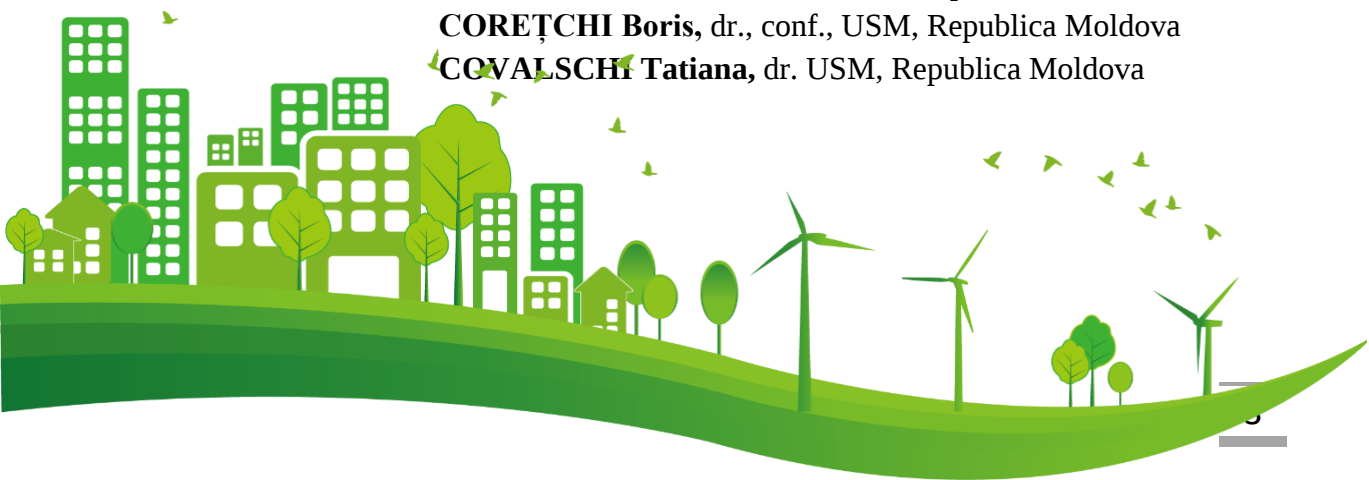
e-mail: proiect.ancd@gmail.com

COMITETUL ȘTIINȚIFIC:

Președinte: **ULIAN Galina**, dr. hab., Prof., Universitatea de Stat din Moldova

Members: **HAMURARU Maria**, dr., conf., USM, Republica Moldova
NĂSTASE Carmen-Eugenia, dr., Prof., USV, Romania
GANEA Victoria, dr. hab., Prof., Universitatea de Stat din Moldova
KHAUSTOVA Viktoriia, PhD. hab., Prof., Research Center for Industrial Problems of Development of the NAS of Ukraine, Kharkiv, Ukraine
MANTA Otilia, PhD, prof., Romanian Academy, Romania
COJOCARU Maria, dr., conf., USM, Republica Moldova
TIMUȘ Angela, PhD., Ass. prof.; National Institute of Economic Research, Republic of Moldova
MULIC Andrei, dr., conf., USM, Republica Moldova
MASKO Ludmila, PhD., Ass. prof.; Polotsk State University, Belarus
CIBOTARIU Irina Ștefana, dr., conf. univ. Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, România
LEGENCHUK Sergiy, dr. hab., prof, Zhytomyr Polytechnic State University, Ukraina
BUZDUGAN Adriana, dr., conf., USM, Republica Moldova
DOGA-MÎRZAC Mariana, dr.hab., conf., USM, Republica Moldova
GOLOCEALOVA Irina, dr., conf., USM, Republica Moldova
MYKYTENKO Viktoria, PhD. hab., prof., PI IIESD of NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine
BULAT Veronica, dr., conf., USM, Republica Moldova
COREȚCHI Boris, dr., conf., USM, Republica Moldova
COVALSCHI Tatiana, dr. USM, Republica Moldova

The International Scientific-Practical Symposium „Sustainable Public Procurement: Challenges and Opportunities”.

ORGANIZATIONAL COMMITTEE:

President: ULIAN Galina, PhD. hab., Prof., Moldova State University

Members:

HĂMURARU Maria, PhD., Ass. prof., Moldova State University

COJOCARU Maria, PhD., Ass. prof., Moldova State University

UNGUREANU Carolina, Deputy director for international cooperation IDIS Viitorul

BUZDUGAN Adriana, PhD., Ass. prof., Moldova State University

MULIC ANDREI, PhD., Ass. prof., Moldova State University

CAPRIAN Iulia, PhD., Ass. prof., Moldova State University

ULIAN Ecaterina, PhD student, Moldova State University

NEPOTU Lucia, PhD student, Moldova State University

RUSU Elena, PhD student, Moldova State University

CONTACTS:

MD-2009, Moldova State University, Chisinau

Alexe Mateevici Street, 60, Main Building, Hall 316

e-mail: proiect.ancd@gmail.com

Această lucrare este editată în cadrul proiectului cu numărul 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023)

**Consolidarea achizițiilor publice durabile
în Republica Moldova**

SCIENTIFIC COMMITTEE:

President: **ULIAN Galina**, PhD. hab., Prof., Moldova State University

Members: **HAMURARU Maria**, PhD., Ass. prof.; Moldova State University
NĂSTASE Carmen-Eugenia, PhD. hab., Prof., Stefan cel Mare University of Suceava, Romania
GANEA Victoria, PhD. hab., Prof., Moldova State University
KHAUSTOVA Viktoriia, PhD. hab., Prof., Research Center for Industrial Problems of Development of the NAS of Ukraine, Kharkiv, Ukraine
MANTA Otilia, PhD, prof., Romanian Academy, Romania
COJOCARU Maria, PhD., Ass. prof.; Moldova State University
TIMUȘ Angela, PhD., Ass. prof.; National Institute of Economic Research, Republic of Moldova
MULIC Andrei, PhD., Ass. prof.; Moldova State University
MASKO Ludmila, PhD., Ass. prof.; Polotsk State University, Belarus
CIBOTARIU Irina Stefana, PhD., Ass. prof.; Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Romania
LEGENCHUK Sergiy, PhD. hab., Prof., Zhytomyr Polytechnic State University, Ukraina
BUZDUGAN Adriana, PhD., Ass. prof.; Moldova State University
DOGA-MÎRZAC Mariana, PhD. hab., Ass. prof. Moldova State University
GOLOCHALOVA Irina, PhD., Ass. prof.; Moldova State University
MYKYTENKO Viktoria, PhD. hab., prof., PI IEESD of NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine
BULAT Veronica, dr PhD., Ass. prof.; Moldova State University
COREȚCHI Boris, dr PhD., Ass. prof.; Moldova State University
COVALSCHI Tatiana, dr. Moldova State University

REALIZAREA AGENDEI 2030 PRIN CHELTUIELI PUBLIC RESPONSABILE

Galina ULIAN,
ORCID: 0000-0002-0117-8359
Universitatea de Stat din Moldova
Carmen-Eugenia NĂSTASE,
Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava
ORCID: 0000-0002-1660-2087

Abstract.

The article focuses on sustainable public procurement with respect to its environmental ramifications and its potential in addressing social issues. Drawing on an array of scientific research, reports from international bodies, and legislative documents, alongside a review of global practices in sustainable procurement, the authors articulate the various reasons why public procurement is pivotal to sustainable development. They delve into the necessary legislative and policy frameworks that underpin procurement activities and the financial mechanisms that support them. Key to the successful enactment of sustainable procurement are the political determination, the business and stakeholder recognition of its benefits, and the backing from governmental entities in terms of both fiscal and methodological guidance, as well as informational support for those engaged in public procurement.

Keywords: sustainable development, sustainable public procurement, financing

Ținând cont de impactul puterii de cumpărare a achizițiilor publice, reprezentând în medie 13% din produsul intern brut (PIB) în țările OCDE și circa 30% în PIB-ul în multor țări în curs de dezvoltare, achizițiile publice sunt percepute o puternică forță de schimbare [1, 2]. Prin sistemul de achiziții publice guvernele pot influența consumul sustenabil întru susținerea Agendei ONU 2030. O serie de țări aflate la diferite niveluri de dezvoltare economică și socială au pus în practică achizițiile publice durabile prin promovarea producției ecologice, reciclarea resurselor, sprijinirea întreprinderilor mici, abordarea egalității sociale a minorităților naționale și etnice, crearea de noi locuri de muncă și încurajarea comerțului echitabil. În acest fel, achizițiile publice contribuie efectiv la dezvoltarea durabilă.

Cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă, care stau la baza Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă [3] iau în considerare trei dimensiuni ale dezvoltării durabile: economică, socială și de mediu. Adoptate de statele membre ale ONU în 2015, ODD vizează reducerea sărăciei, a foametei și a bolilor, construirea unor societăți pașnice, favorabile incluziunii și egale,

protejarea planetei și sprijinirea unei economii durabile durabilă. Acestea sunt obiective îndrăznețe, care, prin indicatorii țintiți (KPI), formează un ghid pentru modul în care țările ar trebui să gestioneze resursele și de orientare a politicilor guvernamentale către domeniile în care pot contribui la realizarea acestora.

Totodată, ODD reflectă legătura puternică dintre protecția mediului, dezvoltarea durabilă și achizițiile publice. Nu întâmplător ONU a recunoscut acest fapt și a inclus achizițiile publice durabile în lista obiectivelor de dezvoltare durabilă: ODD 12.7 se concentrează pe promovarea „achizițiilor publice durabile în conformitate cu strategia națională și a priorităților guvernamentale”. Acest obiectiv a stat la baza Programului național de dezvoltare al sistemului de achiziții publice pentru anii 2023 – 2026 în Republica Moldova [4]. Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă și obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) se bazează pe principiul de a nu lăsa pe nimeni în urmă, și deși rămâne importantă, în mod special în țările în curs de dezvoltare, aceasta nu va fi suficientă pentru a atinge ODD. Sunt necesare surse de finanțare importante pentru realizarea acestora. Deficitele grave de finanțare plasează cheltuielile publice în centrul problemei, fiind estimate surse necesare circa 6,9 miliarde de dolari SUA anual [5, pag. 1].

Cheltuielile publice eficiente pot contribui la diminuarea tensiunii ce derivă din lipsa finanțărilor prin practici de cheltuire mai puțin risipitoare și mai eficiente, care eliberează resurse și prin achiziționarea de bunuri și servicii în moduri care promovează durabilitatea socială și ecologică.

Din ce în ce mai mult, guvernele doresc ca achizițiile publice să reflecte agende politice mai largi, ceea ce înseamnă că cheltuielile trebuie să fie privite prin prisma unor obiective precum durabilitatea mediului, egalitatea de gen, accesul incluziv la servicii și oportunitățile economice pentru toate genurile, vârstele, etniile și abilitățile. Având în vedere dimensiunea și economică a cheltuielilor publice, potențialul pentru noi abordări ale cheltuielilor publice publice pentru accelerarea progreselor în vederea atingerii ODD este semnificativ [6].

Modul în care se desfășoară achizițiile publice poate avea un impact pozitiv sau negativ asupra economiei, societății și mediului. „Achizițiile publice sunt un instrument care permite guvernului să își realizeze agenda de dezvoltare”, spune Sarah Adwoa Safo, ministru de stat însărcinat cu achizițiile publice în Ghana, singurul guvern african care are un ministru dedicat achizițiilor publice [6]. Adoptând o abordare bazată pe "costul ciclului de viață", poate fi luată în considerare valoarea socială și de mediu a bunurilor și serviciilor în timp. Aceeași opinie este susținută de Connie Hedegaard, fost comisar european pentru acțiune climatică, menționând că guvernele care doresc să promoveze sustenabilitatea în economiile lor ar trebui să acorde

prioritate achizițiilor publice. „Există un potențial uriaș de valorificare a achizițiilor publice într-un mod mult mai bine orientat și strategic, ..., este un impuls pe care factorii de decizie politică îl pot cataliza, dar care este relativ mai ușor în raport cu alte lucruri pe care trebuie să le facă pentru a promova dezvoltarea durabilă” [7, p. 7-8].

Este foarte importantă alegerea proiectelor în care se alocă fondurile publice. Astfel, finanțarea unor proiecte cu impact pozitiv asupra gradului de ocupare a forței de muncă la nivel local sau asupra nivelului emisiilor de carbon, face ca cheltuielile publice să fie parte integrantă a multor ODD-uri.

Investițiile internaționale în sectoarele relevante pentru Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) în țările în curs de dezvoltare au înregistrat o creștere în anul 2022 [8]. Fonduri mai mari au fost alocate în proiecte de dezvoltare a infrastructurii, energiei, apa și canalizare, sisteme agroalimentare, sănătate și educația. Analiza nevoilor de investiții la jumătatea perioadei de aplicare a Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă indică la o creștere a investițiilor pe toți indicatorii ODD. Dacă inițial au fost estimate 2 500 de miliarde de dolari pentru realizarea ODD, astăzi estimările arată un necesar de 4 000 de miliarde de dolari pe an și mai mult. Cele mai mari decalaje se înregistrează în domeniul energiei, al apei și al transporturilor infrastructura. Această creștere este rezultatul atât al investițiilor insuficiente, cât și al nevoilor suplimentare.

Raportul UNCTAD 2023 privind investițiile la nivel mondial relevă un deficit anual de investiții tot mai mare cu care se confruntă țările în curs de dezvoltare în contextul în care acestea depun eforturi pentru a atinge Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) până în 2030 [8]. Deficitul este în prezent de aproximativ 4 trilioane de dolari pe an - în creștere de la 2,5 trilioane de dolari în 2015, când au fost adoptate ODD-urile. Raportul arată că investițiile străine directe (ISD) la nivel mondial au scăzut cu 12% în 2022 și analizează modul în care politica de investiții și tendințele de pe piața de capital influențează investițiile în ODD, în special în domeniul energiei curate. Țările în curs de dezvoltare au nevoie de investiții în energie regenerabilă de aproximativ 1.700 de miliarde de dolari în fiecare an, dar au atras doar 544 de miliarde de dolari în ISD în domeniul energiei curate în 2022. Deși investițiile în energiile regenerabile aproape că s-au triplat din 2015, majoritatea banilor au mers către țările dezvoltate [9].

Cu toate acestea, îmbunătățirea practicilor de cheltuieli publice nu este ușoară și necesită anumite schimbări de mentalitate. Guvernele pot fi îngreunate de sisteme învechite sau ineficiente. Multiple bariere operaționale, organizaționale și de reglementare - precum și culturi organizaționale care nu sunt atente la riscuri și, în multe cazuri, corupția - împiedică sectorul public să pună în aplicare practici de cheltuieli care sunt eficiente, transparente și

rentabile, precum și durabile, etice și echitabile. Cu toate acestea, guvernele care reușesc să depășească aceste bariere pot începe să influențeze economia în general. Utilizarea puterii lor de cumpărare pentru a crea o cerere de produse și servicii durabile va deschide calea pentru ca și sectorul privat să le urmeze exemplul.

Principalele concluzii, care rezultă din prezentul studiu sunt următoarele:

- La nivel național, guvernele încep să recunoască faptul că achizițiile publice pot fi un instrument puternic de politică pentru a influența consumul și producția durabile.
- O eficiență sporită a achizițiilor publice poate elibera fonduri pentru dezvoltarea durabilă.
- De la percepția că achizițiile publice sunt prea costisitoare până la fragmentarea procesului decizional, aspectele practice ale punerii în aplicare a achizițiilor publice durabile pot reprezenta o provocare.
- Tehnologiile digitale pot contribui la progresul achizițiilor durabile, fie prin medierea relațiilor dintre guvern și furnizori, analiza contractelor sau monitorizarea aprovizionării lanțurilor de aprovizionare și identificarea corupției.
- Dividendele achizițiilor durabile se aplică economiilor aflate în orice etapă de dezvoltare. Se pot iniția proiecte mici, dar care pot aduce beneficii substanțiale.
- Achizițiile publice reprezintă un mecanism eficient pentru ca statele să pună în aplicare strategiile de dezvoltare durabilă. În calitate de cel mai mare cumpărător de pe piață, cu voință și putere politică, statul poate influența producătorii și consumatorii prin intermediul achizițiilor publice pentru a promova producția și consumul durabile.

Referințe bibliografice:

1. OECD. Public procurement performance. A framework for measuring efficiency, compliance and strategic goals. ISSN: 27079171. Disponibil online: <https://www.oecd.org/publications/public-procurement-performance-0dde73f4-en.htm>
2. OECD. Productivity in Public Procurement A Case Study of Finland: Measuring the Efficiency and Effectiveness of Public Procurement. 2019. Disponibil online: <https://www.oecd.org/gov/public-procurement/publications/productivity-public-procurement.pdf>
3. Comisia Europeană. UE și Organizația Națiunilor Unite: obiective comune pentru un viitor durabil. Disponibil online: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/sustainable-development-goals/eu-and-united-nations-common-goals-sustainable-future_ro

4. Programul național de dezvoltare al sistemului de achiziții publice pentru anii 2023 – 2026.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139302&lang=ro
5. Financing Climate Futures. Rethinking Infrastructure. Policy Highlights. Six transformative areas to align financial flows with low-emission, resilient infrastructure. Copyright: OECD/The World Bank/UN Environment, 2018.
<https://www.oecd.org/environment/cc/climate-futures/policy-highlights-financing-climate-futures.pdf>
6. UNOPS/ The Future of public spending. Why the way we spend is critical to the Sustainable Development Goals. The Economist Intelligence Unit Limited 2020. Disponibil.
https://content.unops.org/publications/Thefutureofpublicspending_EN.pdf
7. Connie Hedegaard. Setting the course for low-carbon growth., p. 7 – 9. In: Energy and Climate. What Strategies for Europe. The European Files. March-April 2014, no 32. Disponibil online:
https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/2014_energy_and_climate.pdf
8. United Nations. World Investment Report 2023. Investing in Sustainable Energy for all.
https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/2014_energy_and_climate.pdf
9. UNDG. Funding to Financing. UNDAF Companion Guidance. Disponibil online: [UNDG-UNDAF-Companion-Pieces-5-Funding-To-Financing.pdf](#)

KPIs FOR SUSTAINABLE PROCUREMENT

Maria COJOCARU,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0000-0003-0357-5689
Vladimir DOLGHI,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0000-0003-0357-5689

Abstract. *In this research, the authors investigate the relevance of Key Performance Indicators (KPIs) in achieving the Sustainable Development Goals through the lens of sustainable procurement. KPIs can be applied both at the contracting authority level and by economic operators. The research demonstrates the interdependence between the adoption of KPIs in measuring procurement performance and the achievement of the 2030 Agenda.*

Keywords: *key performance indicators, sustainable procurements, performance*

Numeroase companii depun eforturi pentru a deveni mai sustenabile prin monitorizarea și luarea de măsuri pentru a îmbunătăți factorii sustenabili interni, cum ar fi emisiile, manipularea deșeurilor și mediile de lucru periculoase. Companiile își pot spori și mai mult sustenabilitatea prin dezvoltarea unor indicatori-cheie de performanță (KPI) pentru achiziții durabile.

Beneficiile achizițiilor durabile ar putea include o valoare economică sporită, precum și efecte sociale și de mediu pozitive. Dorința de a atenua schimbărilor climatice cauzate de încălzirea globală, împreună cu obiectivele de realizare a Agendei ONU până în anul 2030, a sporit atenția acordată sustenabilității în cadrul companiilor din întreaga lume. Prin prisma a trei perspective: economică, socială și de mediu, fiecare dintre cele 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD) îi corespund anumite ținte, care trebuie atinse pentru a fi realizat [2]. La nivelul de activitate al sectorului corporativ, prioritare ar fi anumite ținte ale următoarelor obiective de dezvoltare durabilă. Accentul a fost pus pe următoarele ținte selectate din ODD 6, 7, 12, 13 considerate specifice, cuantificabile și relevante pentru companii din sectorul corporativ:

Apă curată și igienă;

6.3: Îmbunătățirea calității apei prin reducerea poluării, eliminarea deversărilor și reducerea la minimum a scurgerilor de substanțe și materiale chimice și periculoase, înjumătățirea ratei de ape uzate netratate și creșterea substanțială a reciclării și a utilizării sigure a apei la nivel mondial.

6.4: Creșterea substanțială a eficienței utilizării apei în toate sectoarele și asigurarea unor prelevări și a unei aprovizionări durabile cu apă dulce pentru a face față penuriei de apă și reducerea substanțială a numărului de persoane care suferă din cauza lipsei de apă.

Energie accesibilă și curată;

7.2: Creșterea substanțială a ponderii energiei din surse regenerabile în consumul total al resurselor energetice.

Consum și producție responsabile

12.2: Realizarea unui management durabil și utilizarea eficientă a resurselor naturale până în 2030.

12.4: Realizarea unei gestionări ecologice a substanțelor chimice și a tuturor deșeurilor pe tot parcursul ciclului lor de viață, în conformitate cu cadrele internaționale convenite, și reducerea în mod semnificativ a emisiilor acestora în aer, apă și sol, pentru a minimiza impactul negativ al acestora asupra sănătății umane și a mediului.

12.5: Reducerea substanțială a generării de deșeuri prin prevenire, reducere, reciclare și reutilizare până în anul 2030.

12.6: Încurajarea companiilor, în special companiile mari și transnaționale, să adopte practici durabile și să integreze informațiile privind durabilitatea în sistemul de raportare.

Acțiune asupra climei.

13.1 Consolidarea rezilienței și a capacității de adaptare la pericolele legate de climă și la dezastrele naturale în toate țările.

Sursă: elaborat de autori în baza sursei: 6

Achizițiile sustenabile înseamnă satisfacerea nevoilor de bunuri, servicii, lucrări și utilități într-un mod care să asigure un raport calitate-preț avantajos în ceea ce

privește beneficiile pentru întreprindere, societate și economie, minimizând în același timp daunele aduse mediului. Pentru a realiza aceste obiective, trebuie să fie înțelese consecințele economice, sociale și de mediu, legate de achizițiile care se fac, fapt care necesită informații privind producția și transportul bunurilor, precum și o înțelegere a condițiilor sociale și de mediu ale producătorului. Prin aplicarea principiilor economiei circulare în achiziții, se poate ajunge la practica achizițiilor circulare. O soluție în acest sens ar fi adoptarea principiului *trei R*: Reducere, Reutilizare, Reciclare (Figura 1).

Reduce / Minimizează	Reutilizează	Reciclează
• Se analizează dacă achiziția este cu adevărat necesară. Dacă este necesară, se explorează posibilitatea de a achiziționa o cantitate mai mică sau o alternativă cu o durată de viață mai îndelungată. În acest fel s-ar evita emisiile aferente producerii și transportării bunurilor, cantitatea de deșeurile, care iau formă de ambalaje, precum și deșeurile pe care bunurile le-ar constitui la sfârșitul duratei lor de viață.	• Se depun eforturi pentru reutilizarea echipamentelor ca alternativă la achiziționarea de echipamente noi. Acest lucru se poate face prin achiziționarea de aparate uzate, repararea sau modernizarea articolelor defecte sau depășite și dezmembrarea echipamentelor care nu mai sunt utilizate, astfel încât piesele dezasamblate să fie reutilizate.	• se pot utiliza materiale reciclate, acolo unde este cazul, reducând și mai mult cantitatea de deșeuri.

Figura 1. Principiul 3R [4]

Este un parcurs important al procesului de gestionare a ierarhiei deșeurilor [2], pași care pot fi urmați atât în ceea ce privește materialele, cât și energia, pentru a reduce cantitatea de deșeuri și amprenta de carbon.

În februarie 2013, Leading Practitioners on Public Procurement a solicitat OCDE să contribuie la elaborarea unui set de indicatori pentru a măsura performanța sistemelor de achiziții publice și a evoluției acestora în timp [4].

Au fost identificate patru domenii pentru dezvoltarea indicatorilor:

1. Eficiența ciclului de achiziții publice
2. Deschiderea și transparența ciclului de achiziții publice
3. Profesionalismul forței de muncă din domeniul achizițiilor publice
4. Gestionarea performanței contractelor

În fiecare dintre aceste 4 criterii pot fi integrate aspectele de sustenabilitate ale achizițiilor. Aceste criterii pot fi transformate în indicatori pentru a fi măsurați. Un asemenea sistem de indicatori este propus de către Zolochetskaya ș.a. [8].

În stabilirea indicatorilor de performanță a achizițiilor publice, domeniile de performanță acoperite (costuri, calitate, timp, conformitate, inovare, durabilitate) autoritățile contractante nu trebuie să se limiteze doar la restricțiile impuse de legislație [5]. Kpi pot fi aplicați cu succes în evaluarea proiectelor de renovare a clădirilor, în special în proiectele care sunt finanțate din surse publice [3].

Sistemul de KPI în achizițiile cu componentă de durabilitate poate fi integrat și în construcția de clădiri noi. Punerea în aplicare a practicilor durabile tinde, de obicei, să crească costurile inițiale de proiectare, serviciile suplimentare de proiectare, punerea în funcțiune și anumite caracteristici ecologice pot adăuga până la 2-7% (în funcție de natura și dimensiunea proiectului) la costul total al proiectului [7], dar costurile de exploatare pot fi reduse, iar locurile de muncă mai sănătoase pot duce la o productivitate sporită, astfel încât costul pe întreaga durată de viață poate fi mai mic.

O atenție deosebită ar trebui acordată "clădirilor inteligente", care trebuie să fie durabile, să răspundă nevoilor locatarilor și ale întreprinderilor și să fie flexibile și adaptabile pentru a face față schimbărilor. H. Alwaer, D.J. Clements-Croome afirmă că "o clădire inteligentă sustenabilă poate fi înțeleasă ca un sistem complex de trei aspecte de bază interdependente, prezentate ca principiul 3P: persoane (proprietari, locatari, utilizatori etc.), produse (materiale, structură, structură, instalații, echipamente, automatizări și controale, servicii) și procese (întreținere, evaluare a performanței, gestionarea instalațiilor), precum și relațiile dintre aceste aspecte" [1]. KPI de sustenabilitate trebuie să fie urmărite la toate fazele ciclului de viață al unei clădiri, un mediu construit ecologic, sigur, securitate, bunăstare și confort, un cost mai mic al ciclului de viață și flexibilitate, controlabilitate și vandabilitate pe termen lung [7]. Toate acestea conduc la construcția unei clădiri care include cea bună combinație de valori de mediu, sociale și economice.

Concluzii:

Argumentele enunțate mai sus încă odată confirmă ipoteza interdependenței dintre adoptarea sistemului de KPI în măsurarea performanței achizițiilor și realizarea Agendei 2030. Indicatorii cheie de performanță în materie de achiziții reprezintă un instrument de măsurare a performanței, utilizați pentru a evalua și monitoriza eficiența gestionării achizițiilor, ajutând entitățile să optimizeze și să gestioneze eficient calitatea, timpul și costurile. În plus, KPI în sistemul de achiziții ajută întreprinderile să țină pasul cu obiectivele generale ale proceselor, strategiile de achiziții și obiectivele de afaceri.

Referințe bibliografice:

1. Alwaer, H., Clements-Croome, D.J. Key performance indicators (KPIs) and priority setting in using the multi-attribute approach for assessing sustainable intelligent buildings, Building and Environment, Volume 45, Issue 4, 2010, Pages 799-807, ISSN 0360-1323, <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2009.08.019>.
2. Comisia Europeană. Către o Europă durabilă până în 2030. Document de reflecție. COM(2019) 22 din 30 ianuarie 2019. Disponibil: <https://commission.europa.eu/system>
3. Kylili, A. Ș.a. Key Performance Indicators (KPIs) approach in buildings renovation for the sustainability of the built environment: A review, Renewable and Sustainable Energy Reviews, Volume 56, 2016, Pages 906-915, ISSN 1364-0321, <https://doi.org/10.1016/j.rser.2015.11.096>;
4. OECD. Towards Public Procurement Key Performance Indicators. P. Magina. 2014. <https://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/Event/ECA/public-procurement-forum10-eca/tr-procurement-oecd-paulo-magina.pdf>
5. Patrucco, A. ș.a. (2016) Evaluating the Effectiveness of Public Procurement Performance Management Systems in Local Governments, Local Government Studies, 42:5, 739-761, DOI: [10.1080/03003930.2016.1181059](https://doi.org/10.1080/03003930.2016.1181059)
6. United Nation. Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
7. Wong, J., Li, H. Application of the analytic hierarchy process (AHP) in multi-criteria analysis of the selection of intelligent building systems, Building and Environment, Volume 43, Issue 1, 2008, Pages 108-125, ISSN 0360-1323, <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2006.11.019>.
8. Zolocheskaya E. ș.a. Public Procurement Management as a Factor of National Sustainability. In: International science and technology conference "Earth science". IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science, pag. doi:10.1088/1755-1315/272/3/032110

ACHIZIȚIILE PUBLICE – CA INSTRUMENT DE REALIZARE A STRATEGIEI INOVAȚIONALE ȘI DE DEZVOLTARE DURABILĂ

RUSU ELENA,

ORCID: 0000-0001-8593-0079

Universitatea de Stat din Moldova

Abstract. *The author presents the system of recommendations on increasing the share of sustainable procurement in the value of public procurement at the central and local level with the recommendation of tools for the implementation of the system of sustainable public procurement in public and private businesses. In the given context, the author approaches the concept of sustainable public procurement as a process through which public entities procure goods, services, works and utilities in conditions of optimal ratio: price - quality, so that they generate benefits for the entity, but with minimal negative impact on the environment . As a result, some methodological aspects are proposed that would contribute to the creation of a sustainable public procurement system based on the principles of their regulation applied in EU countries.*

Cuvinte-cheie: *achiziții publice sustenabile, achiziții publice „verzi”, achiziții durabile, surse durabile, inovații, antreprenoriat.*

Introducere. Contractele de achiziții publice au un rol important în economiile statelor membre UE și, potrivit estimărilor, generează peste 16% din PIB-ul Uniunii Europene (peste 2 miliarde euro pe an). Aceste contracte arată clar faptul că achizițiile publice europene reprezintă un stimulent major pentru crearea de locuri de muncă, inovare și, per ansamblu, creștere economică sustenabilă.

Scopul lucrării. Scopul lucrării rezultă din reorientarea politicilor publice de reducere a cheltuielilor bugetare și diminuare a gradului de fraudare a acestora, asigurând pe această cale achiziționarea de bunuri, lucrări și servicii sustenabile și de calitate, în condiții de resursele financiare disponibile limitate. În plus, modificările în tipologia achizițiilor publice au dus la o transformare semnificativă: apariția unor noi abordări pentru achizițiile publice inovative, durabile și ecologice, contribuția cărora duc spre soluționarea unor probleme de dezvoltare socială, economică și de mediu pentru entitățile autohtone.

Material și metode. În baza datelor furnizate de Legii nr.315/2022 [1] pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, a Planul național de dezvoltare 2023-2025 [2] și a altor surse autorul prezintă argumente susținute de materiale analitice privind necesitatea abordării și dezvoltării achizițiilor publice sustenabile. La realizarea acestui studiu au fost

aplicate metode de cercetare, ca: monografia, comparația datelor și sinteza care determină întregul proces de achiziție publică.

Rezultate și discuții. În 2022, economia mondială a trebuit să facă față atât problemelor determinate de criza sanitară, cât și celor generate de izbucnirea conflictului ruso-ucrainean în luna februarie. Invazia Ucrainei de către Rusia a amplificat fenomenele perturbatoare care se manifestau încă din 2021. Creșterea accelerată a prețurilor a condus la niveluri ridicate ale inflației. De asemenea, problemele cu aprovizionarea în industrie și criza energetică s-au intensificat odată cu începerea războiului. În ceea ce privește țara noastră, din punct de vedere al crizei sanitare situația s-a îmbunătățit, numărul îmbolnăvirilor a scăzut, iar valurile ulterioare nu au mai fost agresive. Astfel, redeschiderea economiei, odată cu ridicarea, la începutul lunii martie, a stării de alertă, a permis desfășurarea tuturor activităților în condiții normale și a impulsionat consumul și, în special, serviciile de piață. În prezent, creșterea veniturilor din surse durabile și atenuarea inegalităților este unul din obiectivele fundamentale urmărit de autoritățile publice naționale la nivel local. Un obiectiv important ține de creșterea accelerată a productivității muncii care urmează a fi atins prin politici orientate spre atragerea investițiilor, promovarea îmbunătățirii guvernantei corporative în cadrul companiilor, consolidarea culturii și capacităților antreprenoriale, facilitarea transferului de tehnologii și inovații, precum și prin consolidarea competitivității în sectorul agro-alimentar și industrial.

În sectorul privat un obiectiv specific ține de dezvoltarea oportunităților pentru inovații și antreprenariat. Acesta include activități orientate spre îmbunătățirea mediului de afaceri, facilitarea accesului la surse de finanțare, dezvoltarea pieței de capital, promovarea integrității în sectorul privat (inclusiv, „dezoligarhizarea” și ameliorarea cadrului concurențial), îmbunătățirea accesului pe piețele externe de desfacere, îmbunătățirea imaginii țării peste hotare, dezvoltarea diplomației economice, precum și valorificarea economică a remitențelor.

Planul național de dezvoltare 2023-2025 [1] reprezintă principalul document care stabilește prioritățile de politici publice ale Guvernului pentru o perioadă de trei ani și conține direcțiile prioritare și măsurile pentru implementarea obiectivelor strategice ale țării. Documentul asigură operaționalizarea prevederilor Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” (SND) , Programului de activitate al Guvernului „Moldova vremurilor bune”[3] și a angajamentelor internaționale, inclusiv Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, Agenda de Asociere RM-UE 2021-2027, angajamentele care derivă din statutul de țară candidat pentru aderare la UE, Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030 [4]. Implementarea acțiunilor din Planul Național de Dezvoltare

va contribui la atingerea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă stabilite pentru 2030 [1] destinate pentru Guvern.

În prezentul articol propunem spre autoritățile publice ancorarea sustenabilității în toate dimensiunile modelului de operare și îndeplinirea următoarelor misiuni:

1. Reducerea cu 50% a nivelului de sărăcie absolută și sărăcie în toate dimensiunile sale potrivit pragului național și pragului internațional pentru bărbați, femei și copii de toate vârstele, cu accent pe cele mai dezavantajate grupuri;
2. Având în vedere dependența populației de sectorul agricol, precum și potențialul larg care a rămas încă neexplorat al acestui sector, creșterea productivității agricole și veniturilor producătorilor agricoli mici prin accesul sigur și egal la factori de producție, cunoștințe, servicii financiare și piețe);
3. Implementarea politicilor orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul, creativitatea și inovația și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare;
4. Stimularea creșterii productivității prin diversificare, modernizare tehnologică și inovație în achiziții publice;
5. Promovarea locurilor de muncă verzi ca o modalitate eficientă de a combina dezvoltarea socială și de mediu, precum și de a îmbunătăți competențele și practicile de afaceri pentru o creștere durabilă și favorabilă incluziunii;
6. Creșterea ponderii surselor regenerabile în sectorul energiei, asigurând în același timp că aprovizionarea cu energie rămâne sigură și accesibilă pentru consumatori și întreprinderi. Integrarea, interconectarea și digitalizarea treptată a pieței energetice;
7. Decarbonizarea cost-eficientă a economiei prin integrarea inteligentă a surselor regenerabile de energie, a eficienței energetice și a altor soluții durabile;
8. Protecția drepturilor la muncă și promovarea mediilor de lucru sigure pentru toți angajații; stimularea remunerării echitabile a muncii prin consolidarea dialogului social, aplicarea salariilor minime adecvate și combaterea remunerării subdeclarată în conformitate cu cele mai bune practici europene;
9. Sporirea gradului de satisfacție al angajaților prin ameliorarea condițiilor de muncă în toate sectoarele economiei Republicii Moldova;
10. Elaborarea și aprobarea noului Program Național de Dezvoltare a Sistemului de Achiziții Publice.
11. Introducerea principiilor economiei circulare și asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale, contribuind astfel la obiectivele Acordului verde European prin promovarea schemei de management și audit ecologic (EMAS) în vederea încurajării organizațiilor și instituțiilor publice să-și îmbunătățească performanțele de mediu și dezvoltare durabilă;
12. Identificarea modalităților inovatoare de cooperare cu Republica Moldova în cadrul Acordului verde European.

Este necesar să încurajăm autoritățile contractante la nivel privat să își asume public până în 2025 angajamentul privind emisii nete zero privind GES:

- Să se asigure că toate produsele, bunurile și serviciile achiziționate respectă mediul, iar toți furnizorii acordă considerația cuvenită aprovizionării responsabile și costurilor pe întregul ciclu de viață.
- Să monitorizeze și să măsoare emisiile GES ale companiilor lor și să le poată raporta anual și în același timp să poată măsura și raporta către Ministerul Mediului emisiile generate.
- Să fi stabilit un program privind energia electrică regenerabilă până în 2025 și să facă tranziția la 100% energie regenerabilă.
- Să fi stabilit un program privind vehiculele cu zero emisii poluante până în 2025 și să facă tranziția la 100% autovehicule electrice.
- Să ia în considerare elementele de biodiversitate pentru birourile și sediile lor.
- Să dezvolte planuri și procese pentru a reduce utilizarea obiectelor din plastic de unică folosință.
- Să promoveze reciclarea și să demonstreze o reducere clară a tuturor fluxurilor de deșeuri de la an la an.
- Să vizeze reducerea consumului de apă la nivelul întregii organizații de la an la an.
- Să încurajeze și să organizeze inițiative sustenabile în fiecare an la care angajații să poată participa, atât la birou, cât și acasă.

Concluzii. Prezentul articol detaliază viziunea și acțiuni de politici concrete, care sunt destinate și realizate de către Guvern în perioada 2023-2030 pentru a demara și implementa reformele stabilite în cadrul strategic pe termen lung. O caracteristică distinctă a prezentului articol este accentul pe responsabilizarea autorităților la nivel public și privat în implementarea acestora prin dezvoltarea unui mecanism coerent de implementare care să asigure o sincronizare clară dintre Strategia națională de dezvoltare, strategiile sectoriale și instituționale, și cadrul de planificare bugetară, luându-se în considerare și măsurile sus-menționate.

Referințe bibliografice

1. Legea nr.315/2022 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”.
2. Planul național de dezvoltare 2023-2025 Available on <https://cancelaria.gov.md/ro/content/planul-national-de-dezvoltare-pentru-anii-2023-2025-si-planul-de-actiuni-al-guvernului>, accesat 17.06.2023.
3. https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/programul_de_activitate_al_guvernului_moldova_vremurilor_bune.pdf accesat 20.06.2023.
<https://mfa.gov.md/ro/content/agenda-de-asociere> accesat 20.06.2023

CONTROLUL ÎN ACHIZIȚIILE PUBLICE

Liliana BUZILA,
Doctorand, Universitatea de Stat din Moldova

ORCID: 0009-0008-8319-4758

Iulia CAPRIAN,
ORCID: 0000-0001-7701-5356
Universitatea de Stat din Moldova

CZU:

Abstract. *Control is a mandatory function of the public procurement system. It is applied by carrying out legally regulated procedures to ensure the efficiency of operations, the reliability of financial reporting and compliance with the legislation in force. The level of development of these rules is placed at the international level and of each individual country. The recommendations of international institutions are aimed at making public procurement more efficient at the national level and fighting corruption in this field. In the Republic of Moldova, orientations towards European integration are of great importance. In the Republic of Moldova, a high-performance public procurement system was created with a rigid legal and institutional foundation. In an inclusive way, we can talk about a rigid and multidimensional system in public procurement.*

Cuvinte-cheie: *achiziție publică, procedură de control, proceduri de control.*

Introducere. Achizițiile publice se referă la achiziționarea de către guverne și întreprinderile de stat de bunuri, servicii și lucrări. Întrucât achizițiile publice reprezintă o parte substanțială din banii contribuabililor, se așteaptă ca guvernele să le desfășoare în mod eficient și cu standarde înalte de conduită pentru a asigura o calitate înaltă a furnizării de servicii și pentru a proteja interesul public. [7]

Achizițiile publice sunt o parte importantă a sistemului de distribuire a finanțelor publice, care urmează să dispună de elementul de control pentru atingerea scopurilor achizițiilor publice sunt atinse sub aspectul de eficiență a operațiunilor, fiabilitatea raportării financiare și conformitatea cu legislația în vigoare. [6]

Scopul lucrării constă în prezentarea esenței controlului în cadrul sistemului de achiziții publice.

Metodologia cercetării. În scopul perfectării lucrării au fost studiate materialele aferente tematicii din Republica Moldova și de peste hotare, după care a fost aplicată deducția și sinteza.

Rezultatele cercetării. Orice entitate publică trebuie să se asigure că există proceduri adecvate de control pentru achizițiile publice în vederea respectării securității ofertelor, separării sarcinilor, precum și autorizării și aprobarea documentelor de achiziție. [6]

Activitățile legate de achizițiile publice sunt în vizorul recomandărilor internaționale și actele legislative ale țării.

Drept exemplu de recomandări internaționale pot servi recomandările Consiliului Achizițiilor Publice al Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică legate de aplicarea mecanismelor de supraveghere și control pentru a sprijini responsabilitatea pe tot parcursul ciclului de achiziție publică, inclusiv procedurile adecvate de reclamații și sancțiuni. [5]

În acest scop, aderenților li se recomandă:

- Stabilirea unui cadru eficient de supraveghere a ciclului de achiziții publice capabil să asigure claritatea lanțurilor de responsabilitate, utilizarea mecanismelor de supraveghere, definirea nivelurilor de delegare a autorităților pentru aprobarea cheltuielilor și aprobarea etapelor cheie ale achizițiilor.
- Aplicarea unui sistem eficient de sancțiuni pentru participanții la achiziții publice și din sectorul privat, proporțional cu gradul de abatere.
- Examinarea corectă a plângerilor într-un mod echitabil, oportun și transparent, întreprinderea măsurilor eficiente pentru contestarea deciziilor de achiziție pentru a corecta defectele, a preveni abaterile și a construi încrederea ofertanților în integritatea și corectitudinea publicului, precum și în sistemul de achiziții.
- Procedurile de control intern, precum și auditul extern, trebuie să fie coordonate, dotate cu resurse suficiente și integrate pentru a asigura: monitorizarea performanțelor achizițiilor publice; raportarea și respectarea legilor și reglementărilor; aplicarea consecventă a actelor legale și politicilor privind achizițiile; reducerea suprapunerilor și o supraveghere adecvată; și evaluarea ex-post independentă.

Oficiul Națiunilor Unite pentru Droguri și Crimă atenționează asupra riscurilor de corupție în cadrul sistemului de achiziții publice. Se subliniază că 57% din toate cazurile de luare de mită străină se datorează corupției în domeniul achizițiilor publice. De aici, se impune integrarea procedurilor de control în cadrul sistemului de achiziții publice, ca parte integrantă a sistemului management al finanțelor publice. [1]

În contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova este de menționat că achizițiile publice de bunuri, servicii și infrastructură în toate

statele membre ale Uniunii Europene sunt reglementate de normele privind achizițiile publice și procedurilor aferente de control.

Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18/CE [2] a recomandat obținerea unei imagini bune de ansamblu asupra potențialelor probleme structurale și a modelelor generale existente în politicile naționale privind achizițiile publice, pentru și soluționarea eventualele probleme într-o manieră mai focalizată. La fel, se recomandă o monitorizare adecvată, ale cărei rezultate ar trebui să fie publicate periodic, în scopul de a permite o dezbatere documentată privind posibilele îmbunătățiri ale normelor și practicilor privind achizițiile. Obținerea unei perspective atât de bune ar putea permite și examinarea unor detalii privind aplicarea normelor de achiziții publice în contextul punerii în aplicare a proiectelor cofinanțate de Uniune. Statele membre au libertatea de a decide în ce mod și de către cine ar trebui să fie realizată în practică această monitorizare, precum și de a decide dacă monitorizarea ar trebui să se bazeze pe un control ex post pe bază de eșantioane sau pe un control sistematic ex ante al procedurilor de achiziție publică.

Legea privind achizițiile publice [4] desemnează Agenția Achiziții Publice (AAP) drept principalul organ de control în domeniul examinat. AAP monitorizează și evaluează modul în care autoritățile contractante respectă procedurile de achiziție publică și de atribuire a contractelor de achiziții publice și efectuează controlul ex-post.

AAP examinează dărilor de seamă recepționate cu privire la rezultatul procedurii de achiziție, identifică erorile/abaterile de la legislația din domeniul achizițiilor publice, precum și procesează datele din acestea, plasând informațiile cu privire la contractele de achiziție publică încheiate pe pagina web a AAP. [8]

De asemenea, Agenția efectuează monitorizări tematiche. Cât privește atribuția de control ex-post, Agenția verifică procedurile de achiziție publică selectate ca urmare a procesului de monitorizare. Procedura de selecție a procedurilor de achiziție publică supuse controlului ex-post este stabilită prin reglementări interne.

Dinamica numărului de rapoarte monitorizate în perioada anilor 2019-2022 prezintă un trend descendent, respectiv, de la 1634 până la 153. În ceea ce privește rezultatul măsurilor întreprinse de către autoritățile contractante urmare a rapoartelor de monitorizare, numărul cazurilor de remediere, respectiv, s-a redus de la 575 până la 81, iar numărul cazurilor neremediate s-a diminuat de la 869 până la 23. [9]

Pentru perioada anului 2022 au fost întocmite 153 de rapoarte de monitorizare, din care 32 (21%) se referă la servicii, 63 (41%) – bunuri și 58 (38%) – lucrări.

Cele mai frecvente abateri de la legislația din domeniul achizițiilor publice în anul 2022 au fost:

- Nerespectarea cerințelor privind desfășurarea procedurii de achiziții publice prin procedura de negociere fără publicarea prealabilă a anunțului de participare.
- Nerespectarea prevederilor legale privind cerințele de calificare.
- Nepublicarea planurilor de achiziții pe pagina web a autorității contractante, inclusiv a modificărilor operate în acesta.
- Nerespectarea prevederilor legale privind criteriul de atribuire aplicat.
- Neîntocmirea și nepublicarea anunțurilor de intenție în Buletinul achizițiilor publice.
- Nerespectarea termenilor de depunere a ofertelor de la data publicării anunțului.

Inspekția financiară este o instituție subordonată Ministerului Finanțelor, care desfășoară verificarea financiară a operațiunilor și a tranzacțiilor privind respectarea cadrului normativ în domeniul bugetar și economico-financiar.

Achizițiile publice sunt și în vizorul Curții de Conturi, care periodic înaintează recomandări aferente de perfecționare. Astfel, în perioada anilor 2020-2021, Curtea de Conturi a făcut audituri privind achizițiile publice din nouă ministere și entități din subordine. În urma acestora, Curtea a emis 260 de recomandări. [11]

O formă specifică de control în domeniul examinat este desfășurată de către Centrul Național Anticorupție (CNA), care și-a stabilit drept una din direcțiile prioritare de activitate combaterea corupției în domeniul achizițiilor publice.

Pentru anul 2022, CNA a raportat despre aplicarea defectuoasă a unor proceduri ale achizițiilor publice. În special s-a menționat neexecutarea instrumentului investigatorului ca parte componentă a SIA „Registrul de stat al achizițiilor publice” (MTender) menit să detecteze comportamentelor cu semne de acțiuni anticoncurențiale și de trucare a ofertelor. [10]

De asemenea, analiza sistemului achizițiilor publice desfășurată de CNA a scos în evidență predispunerea autorităților contractante spre promovarea achizițiilor publice de valoare mică, pentru a evita domeniul de aplicare a Legii privind achizițiile publice. În acest sens, cifrele sunt îngrijorătoare, ori contractele încheiate în baza achizițiilor de mică valoare au depășit suma de 5 miliarde de lei, iar pentru comparație, valoarea contractelor încheiate urmare a demarării procedurilor de achiziție publică a constituit aproape 8,5 miliarde de lei. Totodată, datele analizate au indicat asupra divizării intenționate a achizițiilor publice în achiziții de mică valoare pentru a omite transparența procesului și favorizarea persoanelor cointerestate.

La fel, achizițiile publice sunt unul din obiectele de activitate a controlului intern în sectorul public, care trebuie să fie organizat în cadrul autorităților administrației publice centrale și locale, instituțiilor publice, precum și

autorităților/instituțiilor autonome care gestionează mijloace ale bugetului public național.

În afară de cele menționate, în Republica Moldova se poate vorbi despre existența unui control extern din partea societății civile, precum și a unor organizații internaționale, cum ar fi, Transparency International. Această organizație a monitorizat îndeplinirea 60% din recomandările Curții de Conturi asupra achizițiilor publice din anii 2020-2021.

La fel, problemele achizițiilor publice din Republica Moldova sunt în vizorul Centrului Analitic Independent „Expert-Grup”. De exemplu, în anul 2018 acesta a publicat un raport asupra corupției în achizițiile publice. [3]

Concluzii. Controlul în cadrul achizițiilor publice constituie un element important al sistemului de finanțe publice, care trebuie să corespundă anumitor cerințe de legalitate, eficiență și transparență. Sistemul internațional și autohton de reglementare este menit să asigure funcționalitatea prestabilită pentru achizițiile publice, precum și prevenirea corupției în domeniul dat. Sub aspect juridic și instituțional, în Republica Moldova sunt asigurate condițiile necesare pentru funcționarea sistemului de control în cadrul sistemului de achiziții publice.

Referințe bibliografice:

1. Corruption in public procurement, <https://www.unodc.org/e4j/zh/anti-corruption/module-4/key-issues/corruption-in-public-procurement.html>, vizualizat la 05.05.2023
2. Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18/CE, <https://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2016/02/legislatie-2561.pdf>, vizualizat la 06.05.2023
3. „La Punct” Combaterea corupției în achizițiile publice: Ce factori sunt cruciali?, <https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/1712-la-punct-combaterea-coruptiei-in-achizitiile-publice-ce-factori-sunt-cruciali&category=180>
4. Legea Republicii Moldova Nr. 131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice (Publicată la 31.07.2015 în Monitorul Oficial Nr. 197-205 art. 402)
5. OECD Recommendation of the Council on Public Procurement, <https://www.oecd.org/gov/public-procurement/OECD-Recommendation-on-Public-Procurement.pdf>, vizualizat la 05.05.2023
6. Procurement Controls, <https://www.gov.nl.ca/ppa/division/policy/4-2/>, vizualizat la 08.05.2023
7. Public procurement, <https://www.oecd.org/gov/public-procurement/>, vizualizat la 04.05.2023

8. Raport privind activitatea de monitorizare și control ex-post pentru perioada semestrului I al anului 2018, https://tender.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_aap_2018.pdf, vizualizat la 05.05.2023
9. Raport privind exercitarea atribuțiilor de monitorizare de către Agenția Achiziții Publice în perioada anului 2022, https://tender.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_privind_monitorizarea_2022.pdf
10. Raportul de activitate pentru anul 2022 al Centrului Național Anticorupție, https://www.cna.md/public/files/RAPORT_CNA_2022.pdf, vizualizat la 06.05.2023
11. Recomandările Curții de Conturi privind achizițiile publice ale ministerelor din R. Moldova nu sunt implementate, <https://tvrmdova.md/article/64b394baa6443b7c/recomandarile-curtii-de-conturi-privind-achizitiile-publice-ale-ministerelor-din-r-moldova-nu-sunt-implementate.html>, vizualizat la 06.05.2023

ACHIZIȚII PUBLICE DURABILE: ASPECTE CONTABILE

Galina LUȘMANSCHI,

ORCID: 0000-0001-7037-1710

Universitatea de Stat din Moldova

Ana CEBOTARI,

ORCID: 0000-0003-1097-6376

Universitatea de Stat din Moldova

Abstract. *Public procurement plays a very important role in the economy of the Republic of Moldova, because it complements the portfolio of mechanisms through which the public sector responds to community members' social needs, quality, cost, opportunity, responsibility and sustainability. In this context, the issues of public procurement involves an approach integrated, respectively from the point of view of the regulations, but also of the specific accounting policies, including within the framework economic operators.*

Keywords: *public procurement, sustainable public procurement, economic operators, accountancy, public procurement contract, public procurement processes.*

Introducere. Achizițiile publice durabile constituie un proces destul de important în gestionarea finanțelor publice, prin care autoritățile publice procură bunuri, servicii sau lucrări cu un impact redus asupra mediului. Abordarea achizițiilor publice durabile implică două componente intercorelate, și anume de natură conceptual-normativă și contabilă. În acest context, orice denaturare la nivelul uneia din aceste componente duce la denaturarea imaginii fidele a situațiilor financiare.

Lucrarea include abordarea conceptelor normative caracteristice achizițiilor publice de bunuri, servicii sau lucrări, precum și aspectele contabile specifice operatorilor economici ca **participanți la procedurile de achiziție publică.**

Scopul cercetării constă în studiul politicilor și reglementărilor achizițiilor publice durabile din Republica Moldova, și, în special analiza politicilor contabile specifice proceselor de achiziții publice în cadrul operatorilor economici.

Metodologia cercetării. În procesul cercetării au fost analizate practicile internaționale și naționale ce vizează conceptul de achiziții publice și protecția mediului în achiziții publice în vederea identificării metodologiei de contabilizare care poate fi aplicată la nivel național în cadrul operatorilor economici. Astfel, au fost folosite metoda dialectică a cunoașterii științifice, și alte metode clasice ale cercetării, cum ar fi: observația, analiza, sinteza, comparația, inducția și deducția.

Rezultatele cercetării. Conform Legii nr.131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice, *achiziția publică* reprezintă „procurarea, prin intermediul unui contract de achiziții publice, de bunuri, de lucrări sau servicii de către una sau mai multe autorități contractante de la operatorii economici selectați de acestea, indiferent dacă bunurile, lucrările sau serviciile sunt destinate sau nu unui scop public” [1]. Dacă ne referim la achiziții publice durabile, conform definiției date de Comisia Europeană, acestea reprezintă „un proces prin care autoritățile publice încearcă să achiziționeze bunuri, servicii sau lucrări care aduc beneficii economiei, societății și mediului înconjurător, oferind în același timp un raport de calitate-preț optim” [3].

În același timp, contractul de achiziție publică reprezintă un contract cu titlu oneros, încheiat în scris între unul sau mai mulți operatori economici și una sau mai multe autorități contractante, care are ca obiect achiziția de bunuri, executarea de lucrări sau prestarea de servicii. **Art.72 al** Legii nr.131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice stabilește principiile de atribuire a contractului de achiziții publice, care trebuie respectate, și, ulterior vor fi verificate de instituțiile care execută control, și anume [1]: respectarea legii, ordinii de drept, bunelor moravuri și eticii profesionale; selectarea ofertei celei mai avantajoase, și asigurarea protecției mediului și susținerea programelor sociale în procesul executării contractului. Astfel, unul din principiile de reglementare a relațiilor privind achizițiile publice este protecția mediului și promovarea unei dezvoltări durabile prin intermediul achizițiilor publice. În așa fel, achizițiile publice trebuie abordate nu doar ca un proces de achiziție, dar și ca un instrument prin care poate fi susținută dezvoltarea economică durabilă, protecția mediului etc.

Participanții la procedurile de achiziție publică sînt autoritățile contractante și operatorii economici. Autoritățile contractante sînt autoritățile publice, definite în legislația Republicii Moldova ca persoanele juridice de drept public, asociații ale acestor autorități sau persoane, iar *operatorii economici* sînt orice persoane fizice sau juridice, orice entitate publică sau asociație a acestor persoane și/sau entități care furnizează bunuri, execută lucrări și/sau prestează servicii pe piață. Diversitatea și multitudinea bunurilor, serviciilor sau lucrărilor achiziționate de autoritățile publice de la operatorii economici ar putea genera dificultăți privind tratamentul normativ aplicat, dar și adoptarea politicii contabile aferente.

Contabilitatea în cadrul operatorilor economici are drept sarcină evaluarea, cunoașterea, gestiunea și controlul activelor, datoriilor și capitalului propriu, precum și a rezultatelor obținute din activitatea de întreprinzător a persoanelor fizice și juridice, întru realizarea căreia trebuie să asigure înregistrarea,

prelucrarea, publicarea și păstrarea informațiilor cu privire la poziția financiară, performanța financiară, modificările capitalului propriu și fluxurile de numerar, atât pentru cerințele interne ale acestora, cât și în relațiile cu investitorii existenți și potențiali, fondatorii, creditorii, organele de control, clienții, instituțiile publice și alți utilizatori ai informațiilor economice [2].

În economia contemporană, tot mai multe bunuri, servicii sau lucrări sunt achiziționate de autoritățile publice pe piață de la sectorul privat. Astfel, procesul de achiziții publice în cadrul operatorilor economici parcurge câteva etape care trebuie contabilizate.

La operatorul economic acest proces începe cu anunțarea acestuia de către autoritățile publice despre inițierea procesului de achiziție prin intermediul platformei achiziții.md. În cazul în care operatorul economic este interesat de cererea autorității publice, atunci acesta va purcede la pregătirea pachetului de documente necesare și cerute de beneficiar.

De cele mai dese ori, pentru a putea participa în cadrul achizițiilor publice se cere de a îndeplini garanția de ofertă și ulterior în cazul în care se câștigă achiziția publică - garanția de execuție. Atât garanția de ofertă, cât și garanția de bună execuție reprezintă o alocare de numerar din partea operatorului economic fie la un cont deschis de autoritatea publică nemijlocit pentru această achiziție, fie aceste sume sunt blocate în contul bancar, iar banca, la rândul ei, eliberează certificatul de garanție. Acest pas este parcurs pentru a asigura autoritatea publică că operatorul economic își va executa obligațiile.

La achiziția de bunuri și servicii cu o valoare estimată mai mică de 80 0000 de lei și de lucrări cu o valoare estimată mai mică de 2 000 000 de lei, autoritatea contractantă este în drept să nu ceară operatorului economic garanție pentru ofertă și garanția de bună execuție a contractului. Quantumul garanției pentru ofertă nu trebuie să depășească 2% din valoarea ofertei fără taxa pe valoarea adăugată, iar quantumul garanției de bună execuție a contractului nu trebuie să depășească 15% din valoarea de deviz a contractului de achiziții publice. Garanția de bună execuție se returnează de către autoritatea contractantă la momentul executării integrale a contractului de achiziții publice.

În contabilitatea operatorului economic, garanția de ofertă și garanția de bună execuție se va înregistra în conform variantelor prezentate mai jos.

Varianta 1. În situația în care numerarul este blocat în contul bancar al operatorului economic se reflectă înregistrarea contabilă:

Debit 242 „Conturi curente în monedă națională”, subcontul 2422 „Numerar la conturi legat”;

Credit 242 „Conturi curente în monedă națională”, subcontul 2421 „Numerar la conturi nelegat”.

Varianta 2. În situația în care numerarul este transferat pe contul deschis de autoritatea publică pentru respectiva licitație se reflectă înregistrarea contabilă:

Debit 234 „Alte creanțe curente”, subcontul 2345 „Creanțele aferente parteneriatului public-privat”;

Credit 242 „Conturi curente în monedă națională”, subcontul 2421 „Numerar la conturi nelegat”.

Ulterior, la finalul realizării contractului de achiziții publice, pot apărea două situații:

1) Situația în care condițiile contractuale au fost îndeplinite de părți și nu s-au înregistrat pretenții, se va înregistra returnarea numerarului anterior transferat pentru garanție, prin stornarea formulelor contabile sus menționate.

2) Situația în care operatorul economic nu și-a onorat obligațiile și respectiv sumele anterior transferate pentru garanție rămân autorității publice:

Pentru varianta 1 se reflectă înregistrarea contabilă:

Debit 714 „Alte cheltuieli din activitatea operațională”, subcontul 7148 „Alte cheltuieli operaționale”;

Credit 242 „Conturi curente în monedă națională”, subcontul 2422 „Numerar la conturi legat”.

Pentru varianta 2 se reflectă înregistrarea contabilă:

Debit 714 „Alte cheltuieli din activitatea operațională”, subcontul 7148 „Alte cheltuieli operaționale”;

Credit 234 „Alte creanțe curente”, subcontul 2345 „Creanțele aferente parteneriatului public-privat”.

Următoarea etapă în procesul de achiziții publice este îndeplinirea condițiilor contractuale, în situația în care operatorul economic este desemnat câștigător și a semnat contractul cu autoritatea publică.

Astfel, în contabilitatea operatorului economic se vor reflecta următoarele înregistrări contabile:

1) Pentru contractele de achiziții publice de servicii:

- Înregistrarea venitului din prestarea serviciilor:

Debit 221 „Creanțe comerciale”, subcontul 2211 „Creanțe comerciale din țară”;

Credit 611 „Venituri din vânzări”, subcontul 6113 „Venituri din prestarea serviciilor”.

- Înregistrarea TVA din venitul aferent prestării de servicii:

Debit 221 „Creanțe comerciale”, subcontul 2211 „Creanțe comerciale din țară”;

Credit 534 „Datorii față de buget”, subcontul 5344 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată”.

- Înregistrarea costului serviciilor prestate:

Debit 711 „Costul vânzărilor”, subcontul 7113 „Costul serviciilor prestate”;

Credit 811 „Activități de bază”, sau

Credit 531 „Datorii față de personal privind retribuirea muncii”, 533 „Datorii privind asigurările sociale și medicale”, 211 „Materiale”, 213 „Obiecte de

mică valoare și scurtă durată”, 214 „Uzura obiectelor de mică valoare și scurtă durată”, 521 „Datorii comerciale curente” etc.

2) Pentru contractele de achiziții publice de bunuri:

- Înregistrarea venitului din vânzarea produselor, mărfurilor:

Debit 221 „Creanțe comerciale”, subcontul 2211 „Creanțe comerciale din țară”;

Credit 611 „Venituri din vânzări”, subcontul 6111 „Venituri din vânzarea produselor”, sau

Credit 611 „Venituri din vânzări”, subcontul 6112 „Venituri din vânzarea mărfurilor”.

- Înregistrarea TVA din venitul aferent mărfurilor, produselor vândute:

Debit 221 „Creanțe comerciale”, subcontul 2211 „Creanțe comerciale din țară”;

Credit 534 „Datorii față de buget”, subcontul 5344 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată”.

- Înregistrarea costului aferent mărfurilor, produselor vândute:

Debit 711 „Costul vânzărilor”, subcontul 7111 „Valoarea contabilă a produselor vândute”;

Credit 216 „Produse”.

și/sau

Debit 711 „Costul vânzărilor”, subcontul 7112 „Valoarea contabilă a mărfurilor vândute”;

Credit 217 „Mărfuri”.

Un aspect important în contabilizarea veniturilor și cheltuielilor în cadrul operatorului economic este stabilirea momentului în care se recunoaște unui astfel de venit sau cheltuială. Conform SNC „Venituri”, veniturile din contractele de achiziții publice de bunuri sunt recunoscute în momentul în care se îndeplinesc simultan următoarele condiții [4]: operatorul economic a transmis autorității publice riscurile și beneficiile semnificative aferente dreptului de proprietate asupra bunurilor respective; operatorul economic nu mai administrează bunurile ca în cazul deținerii în proprietate a acestora și nu dispune de dreptul de control efectiv asupra bunurilor; mărimea veniturilor poate fi evaluată în mod credibil; este probabil că beneficiile economice aferente tranzacției respective vor fi generate de către operatorul economic; și costurile tranzacției pot fi evaluate în mod credibil.

Veniturile din contractele de achiziții publice de servicii se recunosc în cazul îndeplinirii simultane a următoarelor condiții: mărimea veniturilor poate fi evaluată în mod credibil; este probabil ca beneficiile economice aferente tranzacției să fie obținute de către operatorul economic; stadiul de execuție a tranzacției la data raportării poate fi evaluat în mod credibil; și costurile apărute pe parcursul tranzacției și costurile de finalizare a tranzacției pot fi evaluate în mod credibil.

Totodată, conform SNC „Cheltuieli”, operatorul economic recunoaște cheltuielile, inclusiv cele din contracte de achiziții publice, simultan cu veniturile care apar în consecința acelorași operațiuni economice (spre exemplu, costul bunurilor economice realizate este recunoscut ca o cheltuială simultan cu veniturile ce urmează a fi obținute în urma comercializării bunurilor respective) [5].

Contractul de achiziții publice se consideră finalizat când autoritatea publică își onorează obligațiunile de plată pentru bunurile, serviciile, lucrările primite. Operațiunea economică de achitare va fi contabilizată în dependență de condițiile contractuale. Astfel, dacă contractual prevede transferul unui avans după semnarea contractului iar ulterior achitarea celeilalte părți din sumă, în contabilitatea operatorului economic se vor reflecta înregistrările contabile:

1) La suma avansului primit de către operatorul economic:

Debit 242 „Conturi curente în monedă națională”, subcontul 2421 „Numerar la conturi nelegat”;

Credit 523 „Avansuri primite curente”, subcontul 5231 „Avansuri primite din țară”.

2) La suma rămasă neachitată de către autoritatea publică, sau suma totală în situația când contractul nu prevede transferarea avansului, după primirea bunurilor, serviciilor, executarea lucrărilor:

Debit 242 „Conturi curente în monedă națională”, subcontul 2421 „Numerar la conturi nelegat”;

Credit 221 „Creanțe comerciale”, subcontul 2211 „Creanțe comerciale din țară”.

3) Închiderea avansului anterior transferat de autoritatea publică cu creanțele înregistrate:

Debit 523 „Avansuri primite curente”, subcontul 5231 „Avansuri primite din țară”;

Credit 221 „Creanțe comerciale”, subcontul 2211 „Creanțe comerciale din țară”.

Concluzii. Contractele de achiziții publice reprezintă unul din instrumentele de menținere a parteneriatului public-privat, iar contabilizarea faptelor economice aferente atât în contabilitatea operatorului economic, cât și în contabilitatea autorității publice depinde în mare parte de raționamentul profesional al specialistului contabil.

Abordarea achizițiilor publice din perspectivă normativă și contabilă asigură acuratețe la nivelul fluxului informațional specific din cadrul autorităților publice și operatorilor economici. Diversitatea și multitudinea bunurilor, serviciilor sau lucrărilor achiziționate de autoritățile publice de la operatorii economici ar putea genera dificultăți privind tratamentul normativ aplicat, dar și adoptarea politicii contabile aferente. Prin urmare, folosirea raționamentului profesional pentru cele două coordonate privind achizițiile publice de bunuri,

servicii sau lucrări va asigura diseminarea către părțile interesate de informații financiare relevante, credibile și complete.

Referințe bibliografice:

1. Legea nr.131 privind achizițiile publice din 03.07.2015. În: Monitorul oficial nr.197-205, art.402, Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr.424-429, art.666.
2. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1-6 art.22 din 05.01.2018.
3. Sustainable Public Procurement: How to Wake the Sleeping Giant. UNEP, 2021.
4. SNC „Venituri”. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 233-237 din 22.10.2013.
5. SNC „Cheltuieli”. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 233-237 din 22.10.2013.

ANALIZA PROCEDURII DE EVALUARE A OFERTELOR ȘI ATRIBUIRE A CONTRACTELOR DE ACHIZIȚII PUBLICE

Boris COREȚCHI

ORCID: 0000-0001-8841-4838

Universitatea de Stat din Moldova

CZU:

Abstract. *In this article, the procedure for evaluating tenders for awarding contracts in the public procurement procedure is analyzed, as well as the contracting procedure for low-value procurement and public procurement that exceed the values stipulated in the law. Its purpose consists in the efficient use of public money, so that there is an optimal ratio between quality and price by satisfying the public interest and developing the living environment of the community. It currently has a major importance in stimulating economic development and sustainable market dynamism.*

Keywords: *contract, public procurement, annual plan, value added tax, public procurement procedures, contracting authority.*

Introducere. Actualmente contractele de achiziție publică sunt contracte cu titlu oneros, înregistrate în scris între unul sau mai mulți operatori economici și una sau mai multe organe contractante în scopul executării de lucrări, furnizării de produse sau prestării de servicii. Ele aduc un aport considerabil în economia statului, fiind des întâlnite în sectoarele: construcțiilor, lucrărilor publice, energiei, telecomunicațiilor și industriei grele.

Scopul lucrării constă în efectuarea analizei procedurii de evaluare a ofertelor de atribuire a contractelor ale achizițiilor publice în contextul unei economii sustenabile.

Metodologia cercetării. Metodologia studiului științific al lucrării se bazează pe aplicarea diferitelor metode de cercetare, acordând prioritate dialecticii, ca suport general pentru epistemologia materială și elementele ei constitutive: analiză, sinteză, deducție și inducție etc.

Multitudinea aspectelor teoretice și practice privind abordările conceptuale ale procedurii de evaluare a ofertelor de atribuire a contractelor ale achizițiilor publice au fost studiate în baza Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice cu modificările ulterioare.

Rezultatele cercetării. Analizând procedura de evaluare a contractelor achizițiilor publice, observăm că aceste contracte se planifică în conformitate cu

prevederile Regulamentului cu privire la modul de planificare a contractelor de achiziții publice aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1419/2016. Condițiile procesului de planificare a contractului de achiziții publice sunt următoarele: cunoașterea exactă a necesităților de bunuri, lucrări sau servicii; existența surselor financiare sau a dovezii alocării acestora; calcularea valorii presupuse a contractului de achiziții publice, dar în cazul în care contractele sunt atribuite simultan în loturi separate, se calculează valoarea cumulativă a tuturor loturilor [3].

Pragurile valorice ale achizițiilor publice fără TVA sunt achizițiile publice de valoare mică și sunt stipulate în Legea nr. 131/2015 cu privire la achizițiile publice cu modificările ulterioare.

Cercetând procesul de evaluare, reținem că contractele de achiziții publice care intră în sfera de aplicare pot fi încheiate numai după îndeplinirea termenelor de așteptare de 11 zile de la data transmiterii comunicării despre rezultatul aplicării procedurii de atribuire. Totodată dacă autoritățile contractante nu transmit comunicarea privind rezultatul aplicării procedurii termenul se prelungește cu 5 zile. Contractele de achiziții publice, care sunt înregistrate până la împlinirea termenelor indicate mai sus, sunt lovite de nulitate [5].

Potrivit pct. 3 din Regulamentul cu privire la achizițiile publice de valoare mică, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 665/2016, un acord de cumpărare publică de valoare mică este un document legal care implică plăți și este redactat conform normelor actuale. Acesta este exprimat prin intermediul unui cont de plată, atunci când valoarea sa nu depășește 10.000 de lei, fără TVA, sau prin intermediul unui contract încheiat între autoritatea care achiziționează și operatorul economic, atunci când valoarea sa depășește 10.000 de lei. Dacă valoarea acestuia depășește 10.000 lei fără TVA și administrarea resurselor financiare se realizează prin intermediul sistemului trezoreriei, în decurs de 15 zile de la momentul finalizării [1].

Achizițiile publice cu valoare redusă care nu sunt înregistrate conform normelor legale nu au valabilitate juridică. De menționat, că autoritatea care a încheiat contractele nu are permisiunea de a mări cantitatea de bunuri, servicii și lucrări specificate în acestea. În punctul 12, autoritatea are permisiunea de a alege una dintre procedurile de achiziție publică specificate de legea care reglementează achizițiile publice, chiar dacă valoarea estimată a contractelor de achiziție publică, fără TVA, nu depășește limitele stabilite. În acest caz, toate cerințele legale vor fi respectate fără nicio excepție. Iar în art. 44 alin. (2) al Legii nr. 131/2015 [4], se menționează, că este obligatoriu ca oferta să conțină toate elementele pe toată durata de valabilitate stabilită de autoritatea contractantă și va trebui să țină cont de: complexitatea achiziției, perioada necesară grupului de lucru pentru evaluarea ofertelor, termenul de așteptare și de semnare a

contractului de achiziție, precum și termenul pentru soluționarea eventualelor contestații.

De asemenea, potrivit art. 67 alin. (1) al Legii nr. 131/2015, orice propunere cu un interval de timp mai mic va fi respinsă de către entitatea contractantă ca fiind inadecvată. Corespunzător, în cazul în care organul contractor solicită depunerea garanției pentru ofertă în conformitate cu prevederile art. 68 al Legii nr. 131/2015 cu privire la achizițiile publice, aceasta urmează a fi valabilă cel puțin pe perioada de valabilitate a ofertei. O garanție pentru ofertă valabilă pentru un termen mai scurt va atrage respingerea ofertei. Pentru achizițiile publice de bunuri și servicii cu o valoare estimată mai mică de 800.000 lei și de lucrări cu o valoare estimată mai mică de 2.000.000 lei, autoritatea contractantă este în drept să nu ceară operatorilor economici depunerea garanției pentru ofertă și/sau a asigurării execuției contractului în mod corespunzător, de asemenea publicarea anunțului de intenție nu este obligatorie. Potrivit alin. 8, înainte de atribuirea contractului de achiziții publice/acordului-cadru, entitatea achizitoare cere ofertantului clasat pe primul loc în urma aplicării criteriului de atribuire să furnizeze documente justificative actualizate care să dovedească îndeplinirea tuturor criteriilor de calificare și selecție, conform informațiilor incluse în DUAЕ și conform art. 5 alin. (1) din Lege menționată, autoritățile contractante în termen de 10 zile de la data semnării contractului, vor prezenta Agenției Achiziții Publice informația privind contractele de achiziții publice atribuite.

În derularea achizițiilor publice este necesar utilizarea CPV-ului, care are drept scop crearea unui sistem unic de clasificare aplicabil achizițiilor publice, de a unifica referințele folosite de instituțiile și autoritățile contractante pentru descrierea obiectului achiziției. Modalitatea de identificare a codurilor CPV este descrisă în Hotărârea Guvernului nr. 339 din 26.05.2017 cu privire la acceptarea Regulamentului privind Vocabularul Comun al achizițiilor publice (CPV) [5].

La finalitatea achiziției, în conformitate cu art. 68 alin.(8) din Legea nr. 131 din 03.07.2015 care se referă la achizițiile publice, garanția de bună execuție se returnează de către autoritatea contractantă la momentul executării integrale a contractului de achiziții publice, iar cadrul normativ nu stabilește un cuantum al reținerii garanției de bună execuție raportat la gradul de executare a contractului de achiziții publice [4]. Respectiv, în cazul neexecutării parțiale a obligațiilor contractuale AC va reține integral garanția de bună execuție.

Cadrul normativ cu incidență în domeniul achizițiilor publice nu reglementează repararea eventualului prejudiciului material din contul reținerii garanției de bună execuție. Respectiv, în situația dată autoritatea contractantă va solicita acoperirea prejudiciului material și va întreprinde măsuri de reținere a garanției de bună execuție. Ulterior, autoritatea contractantă, va înainta solicitarea de includere a operatorului economic în lista de interdicție. De specificat, că este

necesar de plafonat 15% din calculul a fiecărui lot în parte, indiferent de numărul de loturi atribuit unui operator economic [2].

Concluzii. Analizând procesul de evaluare a ofertelor de atribuire a contractelor ale achizițiilor publice, putem menționa că acesta se efectuează în strictă conformitate cu Legea Nr. 131/2015 privind achizițiile publice. În acest scop sunt evidențiate unele criterii privind utilizarea eficientă a banilor publici și minimizarea riscurilor autorităților contractante, transparența procedurii de achiziție, asigurarea unei concurențe de piață și combaterea concurenței neloiale, promovarea unei dezvoltări durabile, tratare egală, imparțialitate, nediscriminarea între ofertanți și operatori economici, etc.

Referințe bibliografice

1. PARASCHIV, C.M. Achiziții publice. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene. București: Universul Juridic, 2022, 314 p. ISBN 978-606-39-1018-0
2. STAN, M.IM. Achiziții publice. Curs universitar. București: Pro Universitaria, 2022, 390 p. ISBN 978-606-26-1417-1
3. КОРЕЦКИЙ, Б. Закупки: Курс лекций. Кишинэу: Молдавский государственный университет. СЕР USM, 2019, 118 с., 10,0 п.л. ISBN 978-9975-142-98-4
4. Legea privind achizițiile publice, nr.131 din 03.07.2015. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.191-193, art.630. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113104&lang=ro
5. Agenția Achiziții Publice. <https://tender.gov.md>

ASPECTELE FINANȚĂRII ACHIZIȚIILOR PUBLICE PRIN PRISMA DEZVOLTĂRII SISTEMULUI FINANCIAR SUSTENABIL

Andrei MULIC,

ORCID: 0000-0001-6207-1216

Universitatea de Stat din Moldova

Ecaterina ULIAN,

ORCID: 0000-0001-6105-1221

Universitatea de Stat din Moldova

Abstract. The article deals with the most important aspects of public procurement financing in the financial system of the Republic of Moldova. Public procurement in this study is considered as a multi-level system of interrelated categories, the functioning of which should ensure the development of a sustainable financial system for the subsequent achievement of maximum efficiency in the use of budget funds at the local and central levels. Also in this study, the problems arising in the implementation of public contracts in the Republic of Moldova are considered, proposals are presented to improve the efficiency of public procurement financing in the context of ensuring the stability of the entire national financial system.

Key words: *public procurement, financing system; budget funds, sustainable financial system, procurement efficiency.*

Introducere (gradul de abordare a temei în literatura științifică). Literatura specializată examinează detaliat factorii determinanți pentru respectarea regulilor de finanțare a achizițiilor publice (Abere și Muturi, 2015; Chikwere, 2019; Hyacinth și Yibis, 2017; Omagbon, 2016; Sandada și Kambarami, 2016).). Cercetările respective au fost realizate folosind modele simplificate. Îmbunătățirea și dezvoltarea modelelor simplificate de finanțare a achizițiilor publice contribuie la utilizare modelelor strategice pentru o înțelegere mai largă a factorilor cheie care explică conformitatea cu cerințele de reglementare în domeniul achizițiilor publice.

Scopul lucrării. Actualmente, în Republica Moldova s-a dezvoltat un sistem de norme juridice care reglementează relațiile pentru introducerea și implementarea unui mod mai eficient de utilizare a fondurilor bugetare - sistemul de achiziții publice. Normele juridice care reglementează relațiile legate de achizițiile publice, din punctul de vedere al asigurării stabilității sistemului financiar, au fost elaborate și separate într-un grup distinct relativ recent. Prin urmare, scopul principal al cercetării este de a lua în considerare relația asociată

cu implementarea achizițiilor publice pentru instituțiile de stat, asigurând în același timp sustenabilitatea mecanismului de finanțare a contractelor publice.

Metodologia cercetării. Metodologia cercetării științifice aplicată la articolul ,se fundamentează pe metoda structurală de cercetare. Articolul se bazează pe studierea sistemului de achiziții publice în Republica Moldova, astfel analizând elementele componente ale acestuia. Metoda analitică a fost utilizată pentru cercetarea conceptului de achiziții publice, precum și legislația în vigoare privind sistemul de achiziții publice

Rezultatele cercetării. În Republica Moldova, ponderea achizițiilor publice în structura cheltuielilor bugetului național public este în mod tradițional destul de mare, astfel că problema formării și dezvoltării unui sistem financiar durabil pentru organizarea și gestionarea achizițiilor publice este de o importanță majoră.

Achizițiile publice asigură:

- nevoile instituțiilor de stat în bunuri (lucrări, servicii) necesare implementării funcțiilor și atribuțiilor autorităților publice centrale și locale, inclusiv pentru implementarea programelor vizate de stat pentru îndeplinirea obligațiilor internaționale ale Republicii Moldova, inclusiv pentru implementarea proiectelor europene;
- nevoile unităților administrativ-teritoriale în bunuri (lucrări, servicii) necesare realizării funcțiilor și atribuțiilor subiecților Republicii Moldova, inclusiv pentru implementarea programelor care vizează urmare a vectorului European de dezvoltare economico-financiară;
- nevoile organelor municipale în privința achiziționării bunurilor (lucrărilor, serviciilor) necesare soluționării problemelor de importanță locală și exercitării anumitor atribuții ale statului transferate autorităților locale.

În același timp, achizițiile publice reprezintă un instrument financiar eficient al politicii sociale și financiare a statului, întrucât permite sprijinirea producătorilor naționali, inclusiv întreprinderile mici și mijlocii, organizațiile, precum și stimularea producției de bunuri și servicii competitive la nivel european.

Furnizorii care îndeplinesc cerințele specificate în cerere pot aplica pentru un contract de achiziții publice. Aceasta înseamnă că încheierea unui contract este posibilă cu o firmă de orice formă de proprietate, dacă oferă cele mai atractive condiții.

Achizițiile publice, sau lista generală de nevoi ale autorităților centrale de stat și locale, trebuie să fie satisfăcută printr-o alocare eficientă a fondurilor financiare bugetare. Formarea unui sistem financiar sustenabil pentru implementarea achizițiilor publice este înțeleasă nu atât ca economisire de bani, cât ca căutarea raportului optim preț-calitate. De aceea, firma care a solicitat participarea la licitație trebuie să îndeplinească cerințele înaintate.

În unele cazuri, rezultatele achizițiilor publice nu îndeplinesc cerințele înaintate. Motivul pentru aceasta poate fi atât iresponsabilitatea și lipsa de profesionalism a organizatorilor, cât și motivele egoiste. Contractul de achiziții publice permite companiei să obțină un profit într-o perioadă lungă de timp, astfel încât unii participanți abuzează de dreptul respectiv. Prin urmare, după cum a arătat cazurile practice, acest lucru poate și ar trebui să fie tratat. Cazurile în care deciziile dubioase de a semna contracte de achiziții publice au fost contestate în instanță nu sunt unice. Eforturile comune ale furnizorilor conștiincioși și ale autorităților de reglementare contribuie la eficientizarea sistemului de achiziții publice.

Pentru o companie privată, semnarea contractului de achiziții publice pentru un anumit tip de produs sau servicii poate deveni o sursă de încredere de venit care asigură finanțarea sustenabilă. Contractul de achiziții de publice este benefic pentru entitate private din mai multe motive. În primul rând, compania primește o sursă de încredere de vânzări pentru produsele sale, ceea ce înseamnă că costurile de publicitate și de căutare a clienților sunt reduse. De asemenea, contractul de achiziții publice garantează companiei veniturile pentru serviciile prestate integral. Această sursă de profit poate fi un stimulent puternic pentru dezvoltarea ulterioară a sistemului financiar sustenabil în entitatea privată.

Sistemul contractual definește subiecții care monitorizează datele în sistemul informațional automatizat. Pe baza rezultatelor unei astfel de monitorizări, se întocmește un raport analitic consolidat, care conține o evaluare a eficienței achizițiilor și măsurile de îmbunătățire a legislației. Prin urmare, sistemul achizițiilor publice permite: economisirea resurselor financiare publice într-o măsură mai mare, creșterea volumului achizițiilor, sistematizarea procedurilor de achiziție, controlul nu numai a procesului de plasare a comenzilor, ci și a acțiunilor furnizorilor și clienților în etapele de încheierea și executarea contractelor de achiziții publice, reglementează pe deplin relațiile tuturor participanților în toate etapele procesului de achiziție, ceea ce ne permite să numim sistemul național de achiziții publice un instrument financiar eficient în dezvoltării sistemului financiar sustenabil.

Un dezavantaj semnificativ care împiedică dezvoltarea eficientă a sistemului de achiziții publice îl reprezintă numeroasele modalități prin care clienții și furnizorii pot eluda prevederile legii și pot influența rezultatul procedurii de achiziție. Una dintre principalele probleme este atenția insuficientă acordată calității bunurilor furnizate, ceea ce permite participanților să facă dumping oferind un produs cu calitate scăzută.

Concluzii. Este necesară îmbunătățirea permanentă a legislației în domeniul achizițiilor publice, cum ar fi necesitatea de:

- reglementarea și eficientizarea măsurilor antidumping. Legea trebuie să stabilească cerințele suplimentare pentru ofertanții care indică în ofertă prețuri cu 25 % sau mai mult sub prețul inițial (maxim);
- standardizarea metodelor de calcul, monitorizarea formării prețurilor contractuale inițiale (maxime);
- stabilirea priorității criteriilor non-preț în raport cu criteriile de preț la pregătirea procedurii de evaluare a ofertelor;

Lucrările de îmbunătățire a legislației privind sistemul de achiziții publice și de îmbunătățire a mecanismului de finanțare în domeniul achizițiilor publice ar trebui să continue, să fie de natură sistemică, să vizeze îmbunătățirea eficienței cheltuirii fondurilor bugetare prin eliminarea conflictelor și a decalajelor care apar în procesul de implementarea practică a procedurilor de achiziție prin prisma dezvoltării sistemului financiar sustenabil.

Referințe bibliobgrafice

1. Legea nr. 131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 197-205 din 31.07.2015
2. Abere, D.O., Muturi, W., 2015. Factors affecting compliance with the public procurement and disposal regulations in Kenya, a case study of county government of Nyamira. *Int. J. Econ., Commer. Manag.* 3 (11), 1060–1089.
3. Dudin M.N, Ljasnikov N.V, Kuznecov A.V, Fedorova IJu. Innovative transformation and transformational potential of socio-economic systems // *Middle East Journal of Scientific Research*, 2013, no. 17 (10), pp. 1434-1437.

ASIGURAREA TRANSPARENȚEI ACHIZIȚIILOR PUBLICE PRIN UTILIZAREA SISTEMELOR ELECTRONICE ÎN CONTEXTUL CREĂRII ȘI MONITORIZĂRII SERVICIILOR PUBLICE SUSTENABILE

Silvia ZAHARCO,
ORCID: 0000-0003-0988-9152
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract. *The transparency of public procurement has become an important strategy to reduce corruption within state institutions. Thus, in order to promote the sustainable and efficient management of public financial resources, various digital platforms have been implemented in many countries that ensure the intelligibility of the use of public funds. In the Republic of Moldova, e-government has become an important direction of development, in which substantial investments have been made to ensure efficient and transparent governance, especially in contracting and purchasing public properties and services. The objective of the study is to present an overview of the work on the initiatives that have been used around transparency and electronic procedures to highlight how these procedures favor the sustainable development of public services. The methodology used in this work provides for systematic research of the literature, and the main findings suggest that in the Republic of Moldova this field is little researched.*⁴²

Keywords: *electronic procurement, e-government, tender, digital platform, public services, sustainability, transparency.*

Introducere. Unul dintre elementele care are un impact substanțial asupra credibilității instituțiilor statului este actul de corupție care afectează eficiența administrației publice. Indicele de percepție a corupției în sectorul public (CPI), indică faptul că două treimi din 180 de țări evaluate nu depășesc 50 de puncte pe o scară de la 0 la 100 de puncte, ceea ce înseamnă că în majoritatea țărilor există probleme grave de corupție. În anul 2022, nivelul indicelui respectiv afiliat Republicii Moldova alcătuia 39 de puncte (media fiind de 43 puncte), fiind în scădere cu 25,8% în ultimii 5-6 ani. [3]

În scopul reducerii nivelului de corupție în sectorul public și, totodată, sporirii transparenței serviciilor publice au fost implementate diverse tehnologii de e-guvernare (guvernare electronică). E-guvernarea reprezintă aplicarea tehnologiei informațiilor și comunicațiilor (TIC) în procedurile guvernamentale cu scopul de a crește eficiența și transparența acestora, precum și participarea cetățenilor. [5, p. 24] Aplicarea adecvată a e-guvernării permite îmbunătățirea calității serviciilor publice, iar prin utilizarea informațiilor în procesele de luare

a deciziilor asigură o mai bună comunicare între diferite instituții guvernamentale. [6]

Guvernarea electronică încorporează caracteristicile de acces la serviciile publice, modul în care o țară folosește tehnologiile informaționale pentru a promova accesul și incluziunea cetățenilor săi. La nivel internațional, pentru a caracteriza performanța guvernelor în dezvoltarea serviciilor electronice, incluziunea capitalului uman și dezvoltarea infrastructurii de telecomunicații, se utilizează Indicele de Dezvoltare a E-guvernării (EGDI). În anul 2022, Republica Moldova a ocupat locul 72 (din 193 țări) în clasamentul ONU privind transparența e-guvernării. În clasamentul anterior din 2020, a ocupat locul 79. [4]

În acest context, Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă (ONU) evidențiază transparența guvernamentală ca un instrument valoros pentru combaterea corupției și promovarea dezvoltării durabile a țărilor. [1] Prin urmare, se urmărește deschiderea guvernului către cetățeni, generând diverse reforme în favoarea transparenței și responsabilității colective. Astfel, mai multe țări, inclusiv Republica Moldova, au promulgat legi care impun instituțiilor guvernamentale să facă publice informațiile despre procesele de licitație, servicii și contracte. [8, 9, 10]

Scopul lucrării. Scopul cercetării constă în descrierea inițiativelor guvernamentale de transparență în achizițiile publice electronice și contribuția acestora la dezvoltarea serviciilor publice din perspectiva sustenabilității.

Metodologia cercetării. Lucrarea sintetizează abordările teoretice ale procesului de achiziții publice electronice sub aspectul durabilității serviciilor publice. În acest scop a fost sistematizată informația din sursele naționale și internaționale, aplicând metode tradiționale de cercetare: observația, comparația, metoda grafică, analiza și sinteza.

Rezultatele cercetării. Conform prevederilor Legii nr. 131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice, achiziția publică constituie o procurare (prin intermediul unui contract) de bunuri, lucrări sau servicii de către autoritățile contractante de la agenții economici selectați de acestea, în scopul îndeplinirii unui interes public. [8]

În contextul creșterii transparenței, vitezei și concurenței achizițiilor, în anul 2017, în Republica Moldova a fost lansat un pilot al sistemului electronic de achiziții publice – MTender. Sistemul digital de achiziții publice prestează servicii de licitație on-line, fiecare decizie de achiziție publică fiind publicată în mod transparent și în timp real. Astfel, pot fi urmărite toate deciziile privind achizițiile publice, inclusiv și modul în care sunt cheltuiți banii publici. [2, p. 11-12]

Achizițiile publice electronice mediate de sistemele de guvernare electronică joacă un rol esențial în programele guvernamentale naționale, deoarece urmăresc să permită transparența activă și să favorizeze eficient relațiile cu

furnizorii. [7, p. 263] Sistemul electronic de achiziții publice are multiple avantaje, oferind beneficii atât statului, cât și agenților economici/cetățenilor (figura 1).

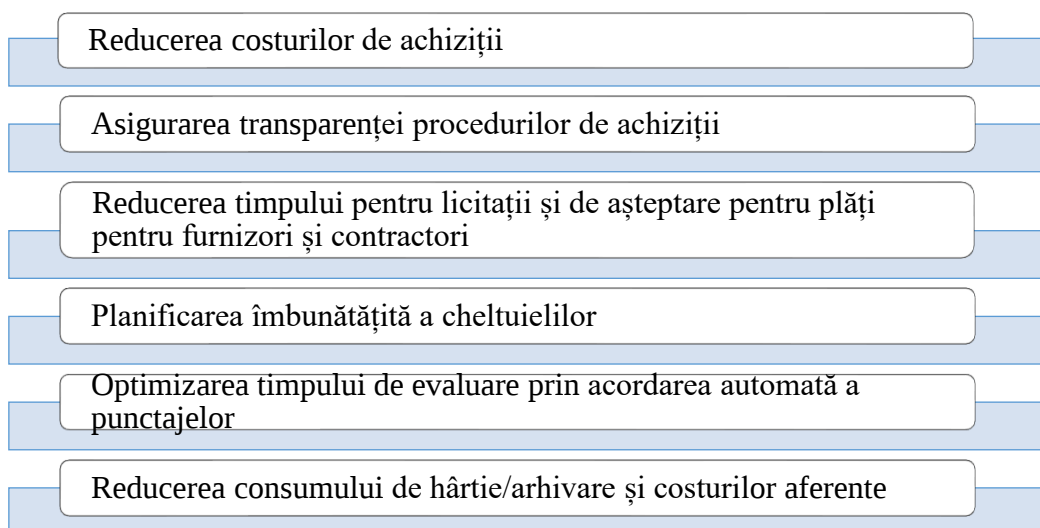

Figura 1. Beneficii ale sistemului electronic de achiziții publice

Sursa: elaborat de autor în baza [5]

În ciuda tuturor așteptărilor, există percepția că corupția ar opera și în licitațiile online. Prin urmare, transparența procedurilor electronice în contextul licitațiilor și contractelor guvernamentale, oricare ar fi acestea, promovează monitorizarea continuă a serviciilor publice [2, 7]. Făcând aceste procese cât mai transparente și oferind cetățenilor un control mai mare, sporește încrederea în guvern.

Concluzii. În concluzie, menționăm că transparența procesului de achiziții publice este un criteriu esențial de prevenire a actelor de corupție. Inteligibilitatea informației aferente procesului de achiziție asigură libera circulație a mărfurilor, oferă libertatea de stabilire și de prestare a serviciilor, tratament egal a ofertanților și operatorilor economici, imparțialitatea deciziilor, impune asumarea răspunderii privind procedurile de achiziții publice.

Autoritățile guvernamentale din Republica Moldova întreprind diverse măsuri în vederea modernizării domeniului de achiziții publice și alinierii acestuia la obiectivele de dezvoltare durabilă. Au fost elaborate și modificate un șir de acte normative, regulamente, ghiduri care vin în ajutorul autorităților contractante pentru o mai bună desfășurare a procedurilor de achiziție publică.

Realizarea practică a procedurilor de achiziții publice sub aspectul durabilității rămâne încă a fi incompletă din diverse motive, printre care evidențiem interesul scăzut al agenților economici de a vinde produse sau de a

presta servicii ecologice, lipsa unui mecanism de monitorizare și evaluare a implementării componentei de durabilitate etc.

Referințe bibliografice:

1. Agenda for Sustainable Development 2030. UNITED NATIONS <https://www.ohchr.org/en/sdgs/about-2030-agenda-sustainable-development>
2. Assessment of Moldova's Public Procurement System. International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, 2021, 290 p.
3. Corruption Perceptions Index (CPI). Transparency International Association <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>
4. E-Government Development Index (EGDI). UN E-Government Knowledgebase <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/139-Republic-of-Moldova>
5. E-government: The Future of Digital Government. UNITED NATIONS, New York, 2022, 311 p. ISBN 978-92-1-001944-6.
6. Hill, K. Public Procurement: E-Procurement. SIGMA, 2016. 12 p.
7. Kohli, J. Red Flags in E-procurement/E-tendering for Public Procurement and Some Remedial Measures. Proceedings of the 5th International Public Procurement Conference, USA, 2012. pp. 258-283.
8. Legea privind achizițiile publice Nr. 131 din 03.07.2015. In: Monitorul Oficial Nr. 197-205 art. 402 din 31.07.2015.
9. Legea cu privire la serviciile publice Nr. 234 din 23.12.2021. In: Monitorul Oficial Nr. 34-38 art. 34 din 04.02.2022.
10. Legea privind identificarea electronică și serviciile de încredere Nr. 124 din 19.05.2022. In: Monitorul Oficial Nr. 170-176 art. 317 din 10.06.2022.

STABILITATEA VENITURILOR FISCALE ALE BUGETULUI PUBLIC NAȚIONAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Tatiana COVALSCHI,
ORCID: 0000-0003-0331-6724

Universitatea de Stat din Moldova

Abstract. *This article focuses on researching the stability of fiscal revenues in the Republic of Moldova based on the calculation of their coefficient of variation in the period of time from 2000 to 2022. In this way, the most stable and unstable tax groups are identified, and thus recommendations, to strengthen the sustainability of the national fiscal policy, are made.*

Keywords: *tax revenues, stability, national public budget.*

Introducere. Deoarece veniturile fiscale reprezintă principala sursă de formare a veniturilor bugetului public național (BPN), stabilitatea acestora este importantă pentru aprecierea sustenabilității politicii fiscale. Astfel, scopul acestei cercetări constă în înaintarea unor recomandări de îmbunătățire a politicii fiscale, prin gruparea veniturilor fiscale ale BPN în venituri fiscale foarte stabile, stabile, relativ stabile, instabile și foarte instabile. Pentru realizarea acestui deziderat se va analiza conceptul de „stabilitatea a veniturilor fiscale”, se vor identifica indicatorii de analiză, pentru ca în final veniturile publice să fie grupate în categorii, în ceea ce privește gradul de stabilitate, pentru a sugera căi de raționalizare a politicii fiscale într-o perspectivă de durată.

Studiul literaturii de specialitate. Stabilitatea veniturilor fiscale reprezintă o problemă de cercetare îngustă, din acest motiv fiind insuficient cercetată în Republica Moldova. Comun lucrărilor realizate la nivel internațional este interpretarea conceptului de stabilitate a veniturilor fiscale, majoritatea autorilor fiind de acord că stabilitatea veniturilor fiscale semnifică că acestea nu sunt volatile. De exemplu în studiul realizat de Wierzbicka W., Nierobisz A. și Sobiecki M. se cuantifică fluctuații în mărimea și structura veniturilor fiscale [3, p.89]. În concepția lui Firdawss T. și Mohamed K. veniturile fiscale stabile sunt acelea care asigură o creștere previzibilă și lină în timp [1, p.91].

În studiul realizat de Wierzbicka W., Nierobisz A. și Sobiecki M. stabilitatea veniturilor fiscale a fost estimată utilizând coeficientul de variație, calculat conform următoarei formule [3, p.89]:

$$V = \delta / \bar{x} * 100 \quad (1)$$

Unde: V – coeficientul de variație; δ – abaterea standard; $\bar{x}$ – mărimea medie.

$$\delta = \sqrt{\frac{\sum(x_i - \bar{x})^2}{n}} \quad (2)$$

Coeficientul de variație ia valori de la 1 la 100%. Evaluarea stabilității veniturilor fiscale a fost realizată utilizând interpretarea coeficientului de variație propus de Garsztka P. și Cieślukowski M. [3, p.89]: $V < 0.1$ – foarte stabil; $0.1 \leq V < 0.2$ – stabil; $0.2 \leq V < 0.3$ – relativ stabil; $0.3 \leq V < 0.4$ – instabil și $V \geq 0.4$ – foarte instabil.

Totodată, în studiul realizat de Karpowicz A. ș.a, privind stabilitatea veniturilor fiscale în țările UE în perioada 1995-2016, sunt analizați coeficienții de elasticitate determinați în baza funcției de regresie liniară simplă. Tot în acest studiu se conchide că veniturile din impozitele pe venit sunt mult mai volatile decât veniturile din impozitele asupra vânzărilor (impozitele indirecte) [2, p.214]. În cele ce urmează ne propunem, astfel, să verificăm care venituri fiscale sunt cele mai stabile în cazul Republicii Moldova.

Metodologia cercetării. Din cauza modificării clasificății bugetare, pentru a se asigura compatibilitatea datelor pentru perioada de timp 2000-2015 și 2016-2022 au fost selectate pentru analiză următoarele categorii de venituri fiscale: impozite pe venit, impozite pe proprietate, taxa pe valoare adăugată, accize, taxe asupra comerțului exterior și operațiunilor externe, contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală.

La prima etapă a cercetării datele inițiale (veniturile BPN și PIB) vor fi supuse unei proceduri de prelucrare preliminară pentru a elimina influența inflației, prin tehnica deflării. Deoarece veniturile fiscale reprezintă indicatori economici la macronivel în calitate de indicator al inflației se va utiliza în acest caz indicele deflator al PIB. În cea de a doua etapă se va analiza stabilitatea veniturilor fiscale în baza calculării coeficientului de variație, formula (1);

Rezultatele cercetării. În rezultatul calculării coeficientului de variație se constată că cele mai stabile surse de venituri fiscale în Republica Moldova sunt veniturile din taxele asupra comerțului exterior și operațiunilor externe, cu coeficientul de 17,55%, care intră în categoria veniturilor stabile (Figura 1).

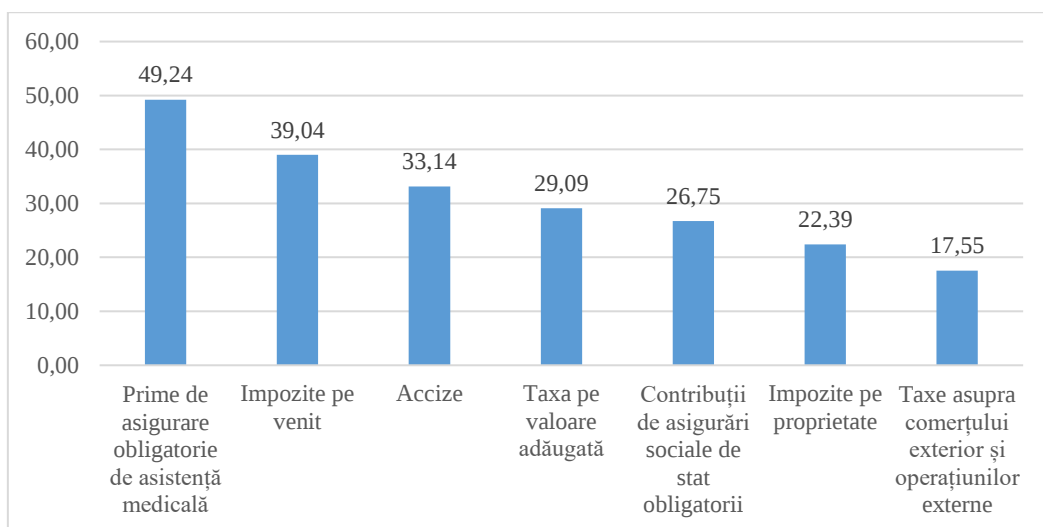

Fig.1. Coeficientul de variație a veniturilor BPN în Republica Moldova.

Sursa: Elaborat de autor.

Acestea sunt urmate de veniturile din impozitele pe proprietate, veniturile din contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii și veniturile din TVA, care reprezintă niște surse relativ stabile pentru BPN.

La rândul lor veniturile din impozitul pe venit sunt incluse în categoria surselor instabile, iar primele de asigurare obligatorie de asistență medicală sunt cele mai instabile surse de venit ale BPN în Republica Moldova.

Concluzii. Deși veniturile din taxele asupra comerțului exterior și operațiunilor externe și veniturile din TVA sunt venituri stabile pentru BPN în Republica Moldova, din cauza caracterului regresiv al acestor venituri fiscale, având un impact social nefavorabil asupra contribuabililor, autorul nu recomandă de spori veniturile statului din contul acestor impozite. Totuși pentru a consolida sustenabilitatea politicii fiscale se recomandă de a orienta eforturile autorităților de a spori veniturile statului din contul impozitele pe proprietate și veniturilor din contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii, în special prin reducerea fenomenului de evaziune fiscală în cazul acestor impozite (evaluarea justă a bunurilor imobiliare, în special a celor de lux, combaterea fenomenelor de muncă la negru și a salariilor în plic etc).

Referințe bibliografice:

1. Firdawss T., Mohamed K. Tax Stability in Morocco. International Journal of Economics and Finance; Vol. 12, No. 1; 2020 ISSN 1916-971X E-ISSN 1916-9728 <https://doi.org/10.5539/ijef.v12n1p9>.

2. Karpowicz A., Tazhbenova G., Tulegenova Zh., Orynbekova G. Stability of fiscal revenues in EU: what to tax? Bulletin of National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan ISSN 1991-3494 Volume 1, Number 383 (2020), 207 – 217 <https://doi.org/10.32014/2020.2518-1467.26>.
3. Wierzbicka, W., Nierobisz, A., & Sobiecki, M. (2021). Stability of Tax Revenue in Poland's National Budget in 2004-2020. Olsztyn Economic Journal, 16(1), 87-100. <https://doi.org/10.31648/oiej.7313>.

MODERNIZATION OF THE STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY IN THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION OF THE CONCEPT OF USEFULNESS OF INFORMATION FOR DECISION-MAKING

Irina GOLOCHALOVA

ORCID: 0000-0002-7552-6555

Государственный университет Молдовы

Abstract. *The most important circumstance of its format modification is the transition to a new development paradigm caused by changes in social relations. In the context of the transition to the concept of sustainable development, and the strengthening of users' requirements for the usefulness of business reporting for the purposes of its sustainability, the study of the format of the Statement of Changes in Equity is of particular interest, which is due to four reasons.*

The purpose of the study *is to substantiate the need to modernize the Statement of Changes in Equity. To achieve it, the author has put forward and argued the hypothesis.*

Finding: *The argumentation was carried out according to the scheme: the reasons for the special interest in the SCE were disclosed, the concept of presenting information in the SCE was characterized, the factors shaping the concept of presenting the information of the Statement of Changes in Equity were identified.*

Conclusions of the study: *the implementation of the Sustainable Development Concept predetermines the revision of the SCE format; being a part of the national reporting system, which is characterized as a mixed SCE has a formal character and its modernization is predetermined.*

Keywords: *utility of information, equity capital model, concept of capital, Report SCE, concept of presentation of information in the SCE, IFRS methodology*

Введение. Отчетность бизнеса на последовательной основе призвана представлять общественности информацию о своем финансовом состоянии и финансовых результатах за конкретный отчетный период. Важнейшим обстоятельством ее модификации является переход на новую парадигму развития, обусловленную изменениями общественных связей. В контексте перехода Республики Молдова на концепцию устойчивого развития (новая парадигма), что закреплено в Национальной стратегией развития «Европейская Молдова – 2030», и усиления требований пользователей к полезности отчетности бизнеса для анализа его устойчивости, изучение формата Отчета об изменениях капитала представляет особый интерес. Он вызван рядом причин: во-первых, система

бухгалтерского учета и отчетности Республики Молдова на протяжении 25 лет искала свой национальный пути развития, и пройдя три этапа реформирования до сих пор находится в этом поиске, поскольку занимает промежуточное положение между Директивой ЕС и системой МСФО [1]. Говорить о том, что в Республике Молдова (РМ) система учета и отчетности воспроизводит конкретную модель все-таки не представляется возможным, она квалифицируется как смешанная. При данных обстоятельствах Отчет об изменениях капитала может носить специфический, или формальный характер, что предопределяет его модернизацию [2]. Во-вторых, формат Отчета об изменениях капитала (далее, ОИК) является индикатором модели экономического развития, принятой конкретной юрисдикцией: рейнского капитализма – «модель заинтересованных сторон» или англосаксонской – «модель держателей капитала», а как следствие, принадлежности к соответствующей системе учета и отчетности (континентальной или англосаксонской). Для рейнской модели свойственно перекрестное владение акциями банков, основных поставщиков капитала, и компаний. Англосаксонская модель характеризуется трактовкой бизнеса как товара, носителя рыночной стоимости, от которого можно получить доход [3]. В-третьих, структура данного отчета отвечает концепции капитала, положенной в основу теории финансовой отчетности. Сегодня при подготовке финансовой отчетности используется концепция поддержания финансового реального капитала – концепция Хикса. В этой связи вполне уместен вопрос: в какой степени она отвечает сущности капитала, не является ли некоторой конструкцией, отвечающей интересам определенного круга лиц – собственников финансового капитала? В-четвертых, в контексте требований концепции устойчивого развития бизнес как макроэкономический субъект получил трактовку трехкомпонентной системы, деятельность которой характеризуется экономическим, социальным и экологическим аспектами, каждому из которых свойственен свой специфический «драйвер» приращения стоимости: финансовый, социальный и природный капиталы, что требует их соответствующего отражения в финансовой отчетности. Новая структура капитала приводит к необходимости отражения разных прав, связанных с разными типами владельцев, что определит и структуру управления бизнесом, в свою очередь, влияющей в большей или меньшей степени на содержание финансовой отчетности [4]. Если 1-ая и 2-ая причины обуславливают анализ и оценку ОИК, принятого национальной системой отчетности, то 3-ья и 4-ая – предопределяют в целом эволюцию отчетности бизнеса, поскольку требуется пересмотр критериев полезности ее информационного поля, правил подготовки, принципов ведения учета и механизмов признания новых учетных объектов. В контексте

повышенного запроса на достоверность оценки состояния капитала бизнеса и, в этой связи, на полезность информации ОИК возникает ряд вопросов: отвечает ли трактовка капитала бизнеса сущности капитала, как источника благосостояния? Существует ли концептуальная платформа раскрытия информации об всех формах капитала? Отвечает ли формат ОИК, принятый национальной системой учета и отчетности одной из двух моделей развития – рейнской или англосаксонской? Соответствует ли его формат критериям заданным Директивой ЕС или системой МСФО? Существуют ли предпосылки для его модернизации в контексте перехода к социально-экономической модели? Ответы на обозначенные вопросы поспособствуют обоснованию выдвигаемой автором гипотезы Н: реализация Концепции устойчивого развития предопределяет модернизацию ОИК, обоснование которой призвано устранить некоторый пробел в знаниях о назначении ОИК и аргументировать необходимость его модернизации.

Методология исследования. Целью исследования является обоснование гипотезы, которое проводится на основе общенаучных и специальных методов. Системный подход данного исследования заключается в рациональном сочетании определенных научных направлений на построение методологии исследования: формулирование проблемы, выдвижение гипотезы и ее обоснование. В процессе работы использовались методы: индукции, с помощью которого выдвинута гипотеза; анализа, с помощью которого выявлены факторы, формирующие концепцию представления информации о капитале бизнеса; контент-анализа, на базе которого проведена оценка ОИК, принятого национальной системой отчетности; синтеза, с помощью которого сформулированы выводы и аргументирована выдвинутая гипотеза. Для достижения цели исследования изучены труды известных ученых, опубликованные в научных журналах и в качестве монографий.

Данное исследование является частью научного проекта "Методология бухгалтерского учета и финансовой отчетности в условиях инновационного вектора экономики", зарегистрированного под номером _22.00208.0807.09/PD в Государственном реестре проектов в области науки и инноваций Республики Молдова.

Результаты исследования. Как известно капитал бизнеса является важнейшим объектом учета, поскольку: является источником возникновения экономических ресурсов, способных приносить доход; характеризует гражданско-правовые отношения между его вкладчиками и собственно бизнесом; способен приносить дополнительный доход для приращения экономических благ его собственников. Однако представление информации о его состоянии задача достаточно сложная и

ее решение зависит от научного обоснования концепции раскрытия информации о капитале.

В общеэкономической теории капитал отождествляется с собственностью, воплощаемой в имуществе и тех выгодах, которые получает собственник, вступая в отношения, связанные с его использованием. Известный исследователь капитала Пикетти, проиллюстрировал (на примере ведущих стран Запада – Великобритании, Франции, Германии) как произошла метаморфоза сущности капитала. Так, при измерении размера капитала (β) в XVII-XVIII ст., в составе национального капитала указанных стран доминировал земельный капитал, который участвовал в формировании ежегодного оборота [5]. Однако в начале XXI в. природа имущества полностью преобразовалась и в сравнении со структурой национального капитала в XVIII ст. обнаруживается трансформация: практически полное замещение земельного капитала на недвижимый и профессиональный капиталы при сохранении общей его стоимости. Теперь благосостояние стало определяться размером финансового капитала, доход на который исчислялся через норму процента (r) – ставку процента Фишера. В виду низкой стоимости земельного капитала и отсутствия права собственности на природные ресурсы у собственников финансового капитала, природный капитал, являющийся источником их возникновения, игнорировался при расчетах долей доходов на капитал. В контексте требования представления бизнесом финансовой отчетности и раскрытия информации об эффективности использования ресурсов, капитал: получил новое толкование – прав вкладчиков на долю в чистых активах бизнеса; признается в качестве элемента финансовой отчетности согласно концепции финансового реального капитала, сконструированной Хиксом в интересах его собственников. Данная концепция далека от ассоциированной сути капитала. Это первый из факторов, формирующих концепцию представления информации о капитале бизнеса. Итак, финансовый капитал стал рассматриваться как основной источник приращения благосостояния, но его значимость всегда зависела от права и институтов изучаемой страны. В одних странах – Германии, Франции, где принята рейнская модель развития роль финансового капитала снижена в контексте соблюдения интересов других заинтересованных сторон бизнеса. Как подчеркнуто Пикетти при этой модели факт обладания акциями компании не обеспечивает всей полноты власти, рыночная стоимость бизнеса занижается, а, следовательно, стоимость финансового капитала равняется его балансовой стоимости или даже ниже ее [5]. Согласно точки зрения Каранаш при англосаксонской рыночной модели вся полнота власти принадлежит акционерам, которые заинтересованы в завоевании

доминирующего положения на рынке через поглощение более экономически слабых компаний – конкурентов. Они рассматривают любую такую компанию как товар, способный принести в будущем доход, поэтому интересы ее собственников, руководства, наемных работников полностью «поглотителем» игнорируются [3]. При такой модели стоимость финансового капитала зависит от того насколько пессимистично или оптимистично финансовые рынки, зачастую под воздействием компаний-поглотителей, оценивают способность компании осуществлять свою деятельность и получать прибыль. Каждая из двух моделей развития обусловила разработку модели раскрытия информации об акционерном капитале: аутсайдерской, используемой в рамках англо-саксонской системы учета и отчетности, и инсайдерской, применяемой континентальной системой учета. Сравнительная характеристика их качественных параметров приведена в работе Голочаловой [2]. Итак, модель раскрытия информации об акционерном капитале – второй из факторов.

Согласно Концепции подготовки финансовой отчетности – Концепции МСФО во исполнение цели финансовой отчетности представления полезной информации для принятия таких решений как повышение эффективности использования собственного капитала, привлечение новых инвесторов или прогнозирование прироста капитала, компании-составители должны представлять не только информацию об экономических ресурсах, но и о причинах, обусловивших их изменения [6]. К отчетам призванных демонстрировать информацию о причинах изменений экономических ресурсов относится ОИК. Существуют два метода раскрытия такой информации: первый – заключается в представлении информации о прибыли и убытках, признаваемых как изменение капитала. Отчет при этом называется Отчет о признанных доходах и расходах, в пояснительной записке к которому должна отражаться информация о сделках с капиталом, распределении прибыли, представлены баланс накопленной прибыли и сверка балансовой стоимости по каждому классу капитала и др. Альтернативный метод – это собственно Отчет об изменении капитала. Системой МСФО используется альтернативный метод представления ОИК, тогда как в рамках континентальной системы предпочтительным является метод составления Отчета о признанных доходах и расходах. В качестве доказательства укажем, что: 1) Директивой 2013/34/ ЕС не приводятся рекомендации по структуре ОИК; 2) Торговым Кодексом Германии главными компонентами финансовой отчетности обозначены баланс и отчет о прибыли и убытках; 3) нормативная база в области подготовки финансовой отчетности Румынии не предлагает конкретного формата ОИК, в отличие от Баланса

и Отчета о прибыли и убытках [7]. Известным фактом является тот, что нормативной базой РМ формат ОИК директивно закреплён. По своей сути и структуре он дублирует раздел «Капитал» Баланса. Выше изложенное подтверждает, что национальная система учета и отчетности носит смешанный характер и, по-видимому, отвечает смешанной модели развития, которую нельзя отнести ни к рейнской, ни англосаксонской модели. Таким образом, третьим фактором концепции представления информации об изменениях капитала является выбор способа представления. Наконец, четвертым фактором является признание Концепцией устойчивого развития императивности новых форм капитала бизнеса и требование раскрытия информации об их состоянии, оценка вклада бизнеса в их поддержание, а значит – и совокупного капитала, подготовка полезной информации о размере совокупного капитала бизнеса в контексте оценки его устойчивости, что обуславливают пересмотр структуры собственного капитала и границ информационного периметра ОИК. Между тем согласно выше изложенному ОИК национальной системы отчетности подлежит модернизации.

Выводы. В рамках данного исследования была выдвинута и доказана гипотеза, в результате чего формулируется общий вывод: реализация Концепции устойчивого развития предопределяет пересмотр формата ОИК. Частный вывод исследования состоит в следующем: являясь частью национальной системы отчетности, которая характеризуется как смешанная ОИК носит формальный характер и его модернизация предопределена. При формировании доказательной базы автор: 1) охарактеризовал концепцию раскрытия информации ОИК; 2) идентифицировал факторы, формирующие концепцию раскрытия информации ОИК. В качестве имплементации теоретической части исследования автором предложена реконструкция ОИК.

Библиография

1. Lazari, L., Grigoroy, L., Bajan, M. (2021) Historical Course of Accounting in the Republic of Moldova: Realities and Trends. The International Scientific Conference dedicated to the 30th Anniversary of the establishment of the Academy of Economic Studies of Moldova, September 24th-25th, 2021, Chişinău: ASEM, 2022, vol. 3, URL: <https://doi.org/10.53486/9789975155663.10>
2. Golochalova, I., Cojocar, M., Masko, L. (2023) Problems of presenting information on the results of ESG-behavior in the reporting of companies for the implementation of SDGs. Monograph/Chisinau, (Prin-Caro)

3. Канараш, Г. (2018) Две модели капитализма. URL: <https://journals.mosgu.ru/ggz/article/view/754>
4. Alves, S. (2020) Ownership structure and accounting conservatism: evidence from portuguese and spanish listed companies. URL: <https://www.abacademies.org/journals/month-december-year-2020-vol-24-issue-6-journal-aafs-j-past-issue.html>
5. Пикетти, Т. (2016). Капитал в XXI веке/Т. Пикетти. – Москва: Ад Маргинем Пресс
6. Международные стандарты финансовой отчетности. URL: <https://fin-accounting.ru/ifrs>
7. Ordin nr. 4.268 din 15 decembrie 2022 Privind principalele aspecte legate de întocmirea și depunerea situațiilor financiare anuale și a raportărilor contabile anuale ale operatorilor economici la unitățile teritoriale ale Ministerului Finanțelor, precum și pentru reglementarea unor aspecte contabile. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/detaliidocument/263759>

FINANCIAL INSTRUMENTS AND INNOVATIVE SUSTAINABLE DEVELOPMENT INSTRUMENTS

Otilia MANTA,

ORCID: 0000-0002-9411-7925

Romanian Academy, Romanian Academy, Victor Slavescu" Centre for
Financial and Monetary Research, Bucharest,
Romanian Academy, Mountain Economy Center CE-MONT, Romania,

Abstract. *The current multi-crises generated by the current challenges existing globally, lead us to think about new economic models at the level of the financial industry that are adapted to the needs of the individual and society as a whole and in the context of both digital technologies and finance open.*

Financial instruments in the field of insurance know a 3600 development with a direct impact on the economic sectors and on the population at global level. In this paper we aim to reflect on these insuretech innovations based on existing practical applications globally and existing empirical studies in scientific literature.

At the same time, in the context of the new EU growth strategy to promote the transition to a climate-neutral economy by 2050, both the launch of the European Green Deal Investment Plan (Sustainable Europe Investment Plan) and new models are being developed at the level of the member states, actively contribute to the redefinition of innovative financial instruments and the architecture of the financial system.

Keywords: financial instruments, sustainable development, collaborative economy.

Introduction. At a global level, there have been numerous scientific concerns regarding financial instruments that need to be aligned with the decisions and actions of policymakers addressing the phenomenon of global warming, which directly affects climate change. A relevant example is provided by the alarm signal raised, through the published report, by the Intergovernmental Panel on Climate Change [5], regarding the proposal of urgent measures to limit climate change. The report once again presents scientific evidence that the global warming of the atmosphere, oceans, and land is largely caused by human activities [1].

Empirical research supports the notion that the introduction of green financing, and its subsequent increase, contributes to the development of activities with a reduced environmental impact, as well as the fact that exposures to green investments are indeed less risky. One valuable work supporting this

perspective, as well as emphasizing the need for caution before introducing a Green Supporting Framework (GSF) to boost green financing, is the study by Brühl, V. [1]

Simultaneously, considering the regulatory framework at both the European and national levels, it is necessary to transition from the current economic model to one based on ecological transformation across all sectors of activity, not confining it solely to the energy sector, agro-food sector, and inter-sectorial mobility. It is evident that this transition can be accomplished through the required volume of investments, yet it remains challenging to quantify due to the global nature, multisectoral vision, and the lack of harmonization of reliable data at the global level.

In the context of these global challenges, according to the aforementioned study [1], estimates have been made regarding the investments needed to transition to low-carbon emissions. These estimates range from \$1.6 trillion to \$3.8 trillion annually between 2016 and 2050, focusing solely on investments in the energy system [5].

Although climate financing has reached record levels, it remains significantly below what is required in a 1.5°C scenario [2, p. 3]. Out of the total global climate financing of \$579 billion (average for the years 2017/2018), approximately \$326 billion comes from the private sector, while \$253 billion is provided by the public sector. In light of this, the financial sector plays a crucial role in the sustainable and successful transformation of the global economy. One of the most comprehensive and predictable documents in the current literature, providing a long-term perspective on green financial instruments, is the European Green Deal, which outlines the EU's commitment to achieving climate neutrality by 2050 [3].

This intentional transformation of the EU will require massive investments from both the public and private sectors. For instance, in the EU, it is estimated that approximately €350 billion in additional investments annually until 2030 are needed, specifically in the energy system, to meet the 55% emissions reduction target [4].

Research methodology. Based on the data accessed/provided by the European Commission, the European Parliament, the European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions, and other sources, the authors present arguments supported by analytical materials regarding the need to address and develop innovative financial instruments for the economies of nations globally. At the same time, we conduct a general analysis of the issue of existing sustainable financing systems in Europe by identifying all existing funding programs. In this study, the authors applied research methods such as monography, data comparison, and graphical methods to depict the entire process of sustainable financing within the member states of the European

Union, in accordance with bibliographic sources and the data identified and presented in the study.

Research Results/Discussion. To finance the European Green Deal in 2019, the European Commission announced an investment of a total of 1 trillion euros in the ecological transformation of the European economy, with a direct impact on the economies of the member states. These funds were intended to be generated within the Multiannual Financial Framework (MFF) 2021-2027 and the Next Generation EU Fund, with a total volume of 750 billion euros. Although, at an initial assessment, this seems a substantial amount, there is still a funding gap of at least 2.5 trillion euros, which is expected to be predominantly covered by the private sector. To further encourage investments in environmental, social, and governance (ESG) areas, appropriate regulatory frameworks and incentives are necessary, supported both at the European level through regulations and directives and through the specific national legislation of each member state.

Multidisciplinarity, interdisciplinarity, transdisciplinarity, and pluridisciplinarity support the complementarity and interdependence between various climate protection programs and sustainable financing activities established so far in the European Union. Innovative financial instruments need to be adapted and responsive to the current needs of beneficiaries. Key regulatory initiatives, such as the Taxonomy Regulation, as well as disclosure frameworks and other aspects of financial market regulation, are explained in the context of the European Sustainable Finance Strategy. Finally, some missing elements that could contribute to further mobilizing capital for financing the European Green Deal are discussed.

Conclusion. Corporate leaders need a deeper focus on the nuances of organizational capital. Human capital is not just a labor input; people are the fundamental asset of any company. The workplace should work for employees, with coaching that helps them develop, support structures, and workflows that alleviate frustrations. Employees know what works on the front line, and their voices and perspectives should inform any redesign. In addition to improving the day-to-day experience for workers at every level, these principles can enhance competitiveness and adaptability in a rapidly changing world.

In some cases, changing company-wide policies and systems could drive positive changes. In others, it will require a shift in leaders' behavior. While CEOs can articulate the vision and set an example, frontline and middle managers are key players, as they set the tone for individual teams, have greater visibility into what works, and can have the most significant influence on the employee experience. Not all companies will choose to follow the P+P Winner template. Some are singularly driven by financial outcomes; focusing on people may not be in their DNA. Refashioning organizational culture is a challenging, ongoing

commitment that requires energy, self-reflection, and a willingness to change familiar patterns.

References

1. Brühl, V., 2021, Green Finance in Europe – Strategy, Regulation and Instruments, Center for Financial Studies Working Paper No. 657.
2. Buchner, V., 2019. Global Landscape of Climate Finance. A CPI Report. November 2019. <https://www.climatepolicyinitiative.org/wp-content/uploads/2019/11/2019-Global-Landscape-of-Climate-Finance.pdf>
3. European Commission (2019), The European Green Deal, COM(2019) 640 final.
4. European Commission (2021), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Strategy for Financing the Transition to a Sustainable Economy, COM(2021) 390 final.
5. IPCC, 2021. Intergovernmental Panel on Climate Change Report, Climate Change2021: The Physical Science Basis, <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/>
6. Manta, O., 2023, Fintechs and innovative financial instruments in the context of the digital age. In: Creșterea economică în condițiile globalizării, Ed. 17, 12-13 octombrie 2023, Chisinau, Moldova: SEP ASEM, 2023, Ediția 17, p. 34. DOI: 10.36004/nier.cecg.III.2023.17.8

ELUCIDAREA CONEXIUNILOR: EXPLORAREA RELAȚIEI DINTRE CONTABILITATEA CREATIVĂ ȘI AUTORITĂȚILE DE REGLEMENTARE

Eugenia BOGOS (CALANCEA),
ORCID: 0000-0001-5716-7977
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract. *This article analyses the relationship between creative accounting practices and regulators, aiming to spot a light on the underlying factors that influence and shape this connection. Creative accounting refers to the deliberate manipulation of financial statements to portray a more favorable image of a company's performance, often at the price of transparency, accuracy and reliance. The article also describes the possible strategies which authorities, which are responsible for enforcing accounting standards and ensuring the integrity of financial reporting can apply in order to limit creative accounting.*

Keywords: *creative accounting, financial audit, accounting, stakeholders, fiscal authorities.*

Introducere. În acest articol, a fost analizată relația dintre practicile contabilității creative și autoritățile de reglementare, cu accent atât pe autoritățile de reglementare financiară, cât și pe cele fiscale. Contabilitatea creativă implică manipularea în mod intenționat a situațiilor financiare pentru a prezenta o imagine distorsionată a performanței unei companii, adesea în detrimentul transparenței și acurateței și credibilității. Autoritățile de reglementare, inclusiv organismele de reglementare financiară și autoritățile fiscale, joacă un rol crucial în detectarea, prevenirea și abordarea acestor practici. Acestea stabilesc și pun în aplicare standarde contabile, efectuează audituri și investigații și impun sancțiuni pentru a proteja integritatea sistemelor de raportare financiară și de impozitare. Totuși, ținând cont că companiile tind să utilizeze tehnici de contabilitate creativă, studiul urmează să puncteze principalele direcții strategice de care autoritățile ar trebui să țină cont în vederea limitării utilizării acestora. Tematica cercetării este una actuală, iar ținând faptul că în literatura științifică definițiile și abordările aferente contabilității creative, sunt diverse, cert fiind doar că practicile de contabilitate creativă vor fi utilizate de către companii, atâta timp cât va exista această posibilitate.

Scopul lucrării. Scopul lucrării este de a prezenta și de a caracteriza relația dintre contabilitatea creativă și autorități: de reglementare și fiscale, dar și de a prezenta direcțiile strategice majore pentru limitarea utilizării contabilității creative de către entități.

Relația dintre contabilitatea creativă și autoritățile de reglementare este caracterizată de o interacțiune dinamică între detectare, reglementare și aplicare. Autoritățile de reglementare sunt responsabile de supravegherea și aplicarea standardelor contabile pentru a asigura acuratețea, transparența și credibilitatea situațiilor financiare ale companiilor. Cu toate acestea, practicile de contabilitate creativă pun adesea la dubiu eficacitatea acestor reglementări.

Autoritățile fiscale, joacă și acestea un rol important în relația cu practicile contabile creative. În timp ce autoritățile de reglementare se concentrează în primul rând pe asigurarea acurateței și transparenței raportării financiare, autoritățile fiscale sunt responsabile de aplicarea legislației fiscale și de colectarea impozitelor. Practicile de contabilitate creativă pot fi utilizate pentru a manipula situațiile financiare și pentru a reduce potențial obligațiile fiscale. Cu toate acestea, autoritățile fiscale dispun de mecanisme pentru a detecta și aborda astfel de practici.

Relația dintre autoritățile de reglementare și autoritățile fiscale în ceea ce privește practicile contabile creative este interdependentă și colaborativă. În timp ce autoritățile de reglementare se concentrează în primul rând pe asigurarea acurateței și transparenței raportării financiare, autoritățile fiscale sunt responsabile de aplicarea legislației fiscale și de colectarea veniturilor fiscale. Practicile contabile creative pot avea implicații atât pentru raportarea financiară, cât și pentru impozitare și, prin urmare, autoritățile de reglementare și autoritățile fiscale trebuie să colaboreze pentru a aborda aceste practici în mod eficient.

Metodologia cercetării. Prin intermediul unei ample revizuirii a literaturii de specialitate și a analizei studiilor de caz, acest studiu investighează mecanismele prin care practicile contabile creative apar și evoluează ca răspuns la cadrul de reglementare. Studiul explorează stimulentele care determină companiile să se angajeze în astfel de practici, inclusiv presiunile financiare, concurența pe piață și structurile de remunerare a directorilor. În plus, acesta examinează rolul autorităților de reglementare în detectarea și descurajarea contabilității creative, precum și provocările cu care acestea se confruntă în abordarea eficientă a acestei probleme.

Rezultatele cercetării. Autoritățile de reglementare pot utiliza mai multe strategii pentru a aborda problema contabilității creative. Câteva strategii pe care le pot lua în considerare:

Consolidarea standardelor de contabilitate. Autoritățile pot consolida standardele contabile existente sau pot introduce altele noi care ar descuraja practicile contabile creative. Aceasta ar include și stabilirea unor reguli mai clare privind cerințele de raportare, creșterea cerințelor de publicare și limitarea potențialelor lacune care pot fi exploatate.

Monitorizarea și auditul periodic. Autoritățile de reglementare trebuie să pună în aplicare un sistem solid de monitorizare și audit pentru a identifica și investiga cazurile de contabilitate creativă. Acest lucru se poate efectua prin de revizuiți periodice ale situațiilor financiare, audituri bazate pe riscuri și valorificarea tehnicilor avansate de analiză a datelor.

Aplicarea de penalități și sancțiuni. Autoritățile ar trebui să impună penalități și sancțiuni semnificative companiilor și persoanelor fizice găsite vinovate de implicarea în contabilitate creativă. Acest lucru acționează ca un factor de descurajare și transmite un mesaj puternic că astfel de practici nu vor fi tolerate. Acțiunile stricte de aplicare a legii pot include amenzi, acuzații penale, descalificări și dezvăluirea publică a încălcărilor.

Consolidarea guvernantei corporative. Autoritățile trebuie să promoveze practici solide de guvernanta corporativă, mecanismele eficiente de guvernanta corporativă acționează ca o protecție împotriva practicilor contabile creative. Educarea și informarea. Autoritățile de reglementare pot desfășura campanii de sensibilizare și inițiative educaționale pentru a educa companiile, profesioniștii, investitorii și publicul larg cu privire la riscurile și consecințele contabilității creative.

Colaborarea și schimbul de informații. Autoritățile pot încuraja colaborarea și schimbul de între organismele de reglementare, asociațiile sectoriale și alte părți interesate relevante. Împărtășirea celor mai bune practici, schimbul de informații cu privire la tendințele și riscurile emergente și coordonarea eforturilor de abordare a contabilității creative pot conduce la rezultate mai eficiente.

Revizuirea și adaptarea continuă. Autoritățile de reglementare ar trebui să își revizuiască și să își actualizeze în permanență cadrele de reglementare pentru a ține pasul cu evoluția practicilor de afaceri și cu provocările emergente legate de contabilitatea creativă.

Autoritățile fiscale, la rândul lor, se pot concentra pe următoarele strategii pentru a combate contabilitatea creativă și pentru a asigura respectarea obligațiilor fiscale:

Controale fiscale. Autoritățile fiscale trebuie să tindă să efectueze cât mai multe controale fiscale inopinate și planificate pentru a examina acuratețea și caracterul complet al declarațiilor fiscale.

Reglementări privind prețurile de transfer. Stabilirea prețurilor de transfer se referă la stabilirea prețurilor tranzacțiilor între entitățile afiliate din cadrul

companiilor multinaționale. Aceste reglementări urmăresc să prevină manipularea profiturilor și să asigure o impozitare echitabilă.

Implementarea măsurilor de combatere a evaziunii fiscale. Autoritățile fiscale trebuie să introducă măsuri anti-evaziune pentru a contracara strategiile contabile creative care au ca scop reducerea obligațiilor fiscale. Prin punerea în aplicare a normelor anti-evaziune, autoritățile fiscale urmăresc să elimine lacunele și să descurajeze companiile să se angajeze în practici contabile manipulative în scopuri fiscale.

Cooperarea internațională. Autoritățile fiscale trebuie să intensifice cooperarea internațională pentru a combate evaziunea fiscală transfrontalieră. Inițiative precum schimbul de informații fiscale între țări, colaborarea în materie de investigații și adoptarea unor standarde comune de raportare contribuie la detectarea și prevenirea practicilor contabile creative care implică tranzacții sau entități internaționale.

Sanțiuni și aplicarea cerințelor legislative. Autoritățile fiscale au competența de a impune penalități, amenzi și alte sancțiuni companiilor sau persoanelor fizice implicate în practici contabile creative în scopul evaziunii fiscale. Aceste sancțiuni au un rol de descurajare și transmit un mesaj clar că evaziunea sau manipularea fiscală nu va fi tolerată.

Concluzii. În general, prin înțelegerea relației dintre contabilitatea creativă și autoritățile de reglementare, factorii de decizie politică, organismele de reglementare și practicienii pot dezvolta strategii mai eficiente pentru a detecta, preveni și atenua efectele negative ale practicilor contabile creative. O abordare proactivă și coordonată din partea autorităților de reglementare este esențială pentru a menține integritatea și transparența sistemelor de raportare financiară și de impozitare, pentru a încuraja încrederea investitorilor și pentru a promova stabilitatea economică.

Referințe bibliografice

1. Arens A. A., Elder R. J., & Beasley M. S., Auditing and Assurance Services. Pearson, 2019.
2. Ghosh A., Financial Statement Analysis and Reporting Techniques. John Wiley & Sons, 2018.
3. Gramling A. A., & Myers L. A., Auditing: A Practical Approach. John Wiley & Sons, 2021.
4. Knechel W. R., Auditing: Assurance and Risk. Taylor & Francis, 2016.
5. Leslie J. E., & Turner L. E., Auditing & Assurance Services. McGraw-Hill Education, 2021.
6. Naser C., Creative financial accounting: its nature and use, Pretince Hall, 1993.

7. Ahlawat, N., & Sharma, R. (2021). Creative accounting practices: A literature review. *Journal of Commerce and Accounting Research*, 10(3), 18-33.
8. Ahmed, K., & Nicholls, D. (1994). The impact of "ethics" and "professionalism" on the judgments of auditors. *Journal of Business Ethics*, 13(11), 869-883

EVALUAREA LA VALOAREA JUSTĂ CA O CONDIȚIE PREALABILĂ PENTRU EFICACITATEA CONTABILITĂȚII ÎN ACTIVITATEA VENTURE

Viorica UNGUREANU,
ORCID: 0000-0002-2874-439X
doctorandă Școala Doctorală de Științe Economice a USM

Abstract. *The trend of innovations pushes all the subjects involved to find quick and beneficial solutions for their implementation to obtain the desired profitability both at the country and entity levels. In the study, the author formulated a hypothesis: in order to obtain financing with venture capital but also the correct accounting of all operations related to the implementation stages of innovative projects, it is necessary to present, to investors and other users, truthful accounting information and reliable, which is based on the concept of fair value according to international accounting standards. Valuation of innovative projects at fair value is a prerequisite for the effectiveness of accounting under the conditions of venture activity.*

Keywords: *innovations, evaluation, fair value, financing, investments, venture capital.*

Introducere. În contextul actual al integrării în Uniunea Europeană, odată cu obținerea statutului de țară candidat, una din prioritățile de bază ale statului sunt implementarea inovațiilor prin elaborarea anumitor politici, strategii și legi specifice. Interesul statului pentru inovații se observă și prin încurajarea anumitor categorii de antreprenori prin diferite programe de sprigin și suport: granturi, subvenții și împrumuturi. Însă, nu întotdeauna, cei cu idei promițătoare, pot fi eligibili pentru a obține suport din partea statului, mai ales pentru activitățile cu un grad sporit de risc. În astfel de cazuri, ca sursă alternativă de finanțare a proiectelor inovaționale, poate servi finanțarea inteligentă cu capital venture. Un rol semnificativ în estimarea proiectului inovațional îl are informația contabilă: recunoașterea și derecunoașterea, evaluarea, contabilizarea și prezentarea către investitori a unor date de care depinde finanțarea ulterioară. În condițiile activității venture, un rol deosebit în operațiunile contabile i se atribuie evaluării, ca punct de reper și condiție de eficacitate a contabilității. Potrivit opiniei autorului, "evaluarea este procesul prin care se determină valorile la care vor fi recunoscute elementele situațiilor financiare, înscrise în bilanțul sau în contul de profit și pierdere." [1]

Scopul lucrării este de a identifica particularitățile, utilitatea și necesitatea evaluării pe baza conceptului de valoare justă la finanțarea proiectelor inovaționale cu capital venture.

Metodologia cercetării. Cercetarea realizată are la bază metodologia bazate pe principii teoretico-științifice și empirice, metode analitice, observația, inducția și deducția, prin tehnica eficientă de învățare prin cercetare și descoperire, limbaj specializat aferent domeniului cercetat.

Rezultatele cercetării. Evaluarea este un contraversat subiect din domeniul contabilității, mai ales, în condițiile mutațiilor actuale spre modernizare pe calea inovațiilor. Pentru a reprezenta elementele în bilanț la o valoare cât mai reală și corectă este importantă evaluarea. Într-o accepțiune mai amplă se constată că "evaluarea elementelor patrimoniale sau exprimarea lor valorică, în etalon bănesc, are importanță deosebită pentru organizarea și conducerea contabilității, contribuind în mod decisiv la respectarea unor principii ale acesteia, dintre care se amintesc: principiul prudenței, principiul costului istoric, principiul permanenței, principiul continuității ș.a." [2] Totodată, se observă și importanța evaluării pentru aprecierea de către investitori a performanței financiare care o pot avea pe viitor ca rezultat a unei investiții eficiente, deoarece, potrivit unei alte opinii, "evaluarea este exprimarea valorică a elementelor ce definesc structura patrimoniului și performanța financiară a întreprinderii." [3] Valoarea justă are un rol tot mai mare odată cu dezvoltarea piețelor financiare și încearcă să reducă efectele negative ale costului istoric.

Apariția unor probleme specifice entităților din economiile în tranziție caracteristic și Republicii Moldova, lipsa indicatorilor de pe piață sau a altor date-cheie necesare pentru a efectua evaluări la valoarea justă reprezintă o constrângere regională, deoarece în Republica Moldova nu este destul de dezvoltată piața de capital. Un model la care ar trebui să ne aliniem în acest sens se regăsește în cuprinsul standardelor contabile elaborate de IASB, care ne impune definirea conceptului de valoare justă care "reprezintă suma la care poate fi tranzacționat un activ sau decontat o datorie, bună voie, între părți aflate în cunoștință de cauză, în cadrul unei tranzacții în care prețul este determinat în mod obiectiv". [4] Deși, costul istoric rămâne a fi cel mai rațional de aplicat pentru alte elemente patrimoniale, din cele patru recomandate de Cadru general, totuși, pentru activele și instrumentele financiare, se recomandă de aplicat evaluarea potrivit conceptului de valoare justă. Costul istoric combinată cu prudența în recunoașterea veniturilor și cheltuielilor, generează o subevaluare a activelor și o supraevaluare a datoriilor, ceea ce face ca raportarea financiară să ofere, în mod normal, o viziune pesimistă a situațiilor financiare ale entității [6, p.123]. Însă, la necesitate, îndeosebi la evaluarea instrumentelor financiare, trebuie de aplicat valoarea justă, căreia în cadrul IFRS-urilor este destinat un standard special – IFRS 13. [7] "Valoarea justă" ca noțiune se găsește în

standardele internaționale de contabilitate (IAS 16, IAS 19, IAS 36, IAS 38, IAS 39, IAS 40, IAS 41, precum și în standardele de raportare financiară (IFRS 2, IFRS 3, IFRS 13). [5] Importanța și necesitatea evaluării la valoare justă decurge din faptul că la faza inițială a investiției cu capital venture există un pericol de supraestimare a costului unui proiect inovator și, ca urmare, acest fapt ar putea influența profitabilitatea unei acțiuni. Chiar și atunci când investitorului îi sunt disponibile informații limitate, totuși entitatea se poate conforma obiectivului bazelor de evaluare în conformitate cu IFRS 13 "Evaluarea la valoarea justă". Deoarece, informațiile prezentate către investitori pot fi incomplete sau învechite, cu toate că o participație în capitalurile proprii ale unei alte companii presupune disponibilitatea unor date financiare fiabile și a altor informații despre entitatea în care se investește, inclusiv informații ce sunt disponibile public, totuși, valoarea justă a unui instrument de capitaluri proprii necotat poate fi evaluată aplicând tehnicile de evaluare descrise în IFRS 13. Potrivit unei altei opinii, "dacă nu este posibil să fie determinată în mod credibil, atunci valoarea justă se calculează ca sumă actualizată a fluxurilor viitoare de trezorerie". [8, p.41]

Reieșind din specificul activității cu capital venture și finanțarea proiectelor inovaționale ce se realizează în anumite etape, este necesară dezvoltarea unui mecanism pentru operațiunile contabile în activități de risc să fie ghidat de prevederile diferitelor standarde, deoarece în sistemul IFRS nu au un standard de bază de reglementare contabilitate și raportare în afaceri de risc. De exemplu, la faza de start-up a activității venture, este propus un mecanism de contabilitate al operațiunilor legate de inovații pentru a evalua capitalul uman potrivit la 2 modele de estimare:

- 1 – pe baza modelului costului (IAS 38 "Imobilizări necorporale"),
- 2 – pe bază de venit (IFRS 2 „Plata pe bază de acțiuni”) [9]

Pentru activitățile cu profil de risc, sistemul IFRS, poate fi considerat drept bază metodologică, deoarece răspunde conceptului de valoare justă. Cu toate acestea, mai există un șir întreg de probleme, printre care - elaborarea unei metodologii de distribuire a beneficiilor economice în contextul alocării capitalului uman ca și parte a capitalului propriu al întreprinderii. Aplicarea opțiunii pe baza dispozițiilor IFRS 2 permite să se ia în considerare conceptul valorii juste, conform căreia este evaluat serviciul de inovare, oferit de către lucrător și prevede cota de participare a deținătorului capitalului uman în ulterioarele beneficii economice. Problemele de evaluare și recunoaștere a investițiilor de capital venture trebuie soluționate în mod adecvat pe baza regulilor IFRS 9 "Instrumente financiare" coroborate cu IAS 28 „Investiții în entități asociate și asocieri în participație companie” și IFRS 11 „Asocieri în participație” și IFRS 13 „Evaluarea la valoarea justă”. Potrivit autorilor Lazari L, Țurcanu L. (2012), concretizarea practică a valorii juste scoate în evidență o serie de avantaje:

1. permit obținerea unor situații financiare mai fiabile;
2. oferă o mai mare obiectivitate și neutralitate contabilă;
3. permit o mai bună comparabilitate a activelor fungibile, îndeosebi a instrumentelor financiare;
4. permit o viziune „mai economică” asupra activelor și capitalurilor atrase de entitate;
5. oferă o mai bună informare și comparare privind performanțele prezente și viitoare ale entității;
6. reduce diferența dintre valoarea contabilă și valoarea bursieră, pentru entitățile cotate;
7. îmbunătățește controlul managerilor asupra patrimoniului entității;
8. oferă o coerență a gestiunii active a riscurilor financiare;
9. are un caracter mult mai universal decât costul istoric. [10]

Concluzii: Pe baza celor relatate mai sus, pot concluzia că evaluarea la cost istoric a activelor și elementelor patrimoniale în activitățile cu profil de risc ar conduce la o contabilitate „fictivă”. Din aceste considerente se propune evaluarea la valoarea justă a elementelor patrimoniale în activitatea inovațiilor, deoarece valoarea justă reprezintă realitatea economică, bilanțul contabil bazat pe evaluarea dată este o reprezentare fidelă a poziției financiare și redă valoarea probabilă de lichidare.

Referințe bibliografice:

1. Feleagă N., Malciu L., Recunoaștere, evaluare și estimare în contabilitatea internațională, Editura CECCAR, București, 2003, p.8, ISBN 973-8478-40-5;
2. Stanciu C. și colectiv, Contabilitatea financiară armonizată cu Directivele Europene, Ediția a II-a revizuită și actualizată, Editura Universitarias, Craiova, 2003, p.28-29.
3. Bengescu M., Bazele contabilității întreprinderii moderne, Vol. II, Editura Paralelă 45, Pitești, 2005, p.5
4. International Accounting Standards Board (Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate);
2. Standardele Internaționale de Raportare Financiară (versiunea traducerii în română format electronic de pe sit-ul Ministerului Finanțelor al R.M.) – Mod de acces: <https://mf.gov.md/ro/lex/contabilitate-%C8%99i-audit>;
3. TABĂRĂ N. Sisteme contabile comparate, ediția a II-a revizuită și adăugită. Editura Tipo Moldova, 2014, 384 p. ISBN 978-606-676-454-4;
4. Țurcanu V. Golocialova I., Contabilitatea în Republica Moldova între IFRS și Directivele UE, Conferința ”25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”, Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău, Republica Moldova, Editura:

- Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, Vol.4, 2016, p.2016, pag. 200-206, ISBN:978-9975-75-834-5, CZU:33+657(082)=135.1=161.1 D 71;
5. Vîlcu V., Contabilitatea și gestiunea instrumentelor financiare, Editura Pro Universitaria, 2019, p.286, ISBN 978-606-26-1112-5;
 6. Golocialova I., Țurcanu V., Aspecte contabile ale operațiunilor cu capital de risc, , Conferința "25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic", Editura: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău, Republica Moldova, Vol.4, 23-24 septembrie 2016, p.2016, pag. 48-55, ISBN:978-9975-75-834-5, CZU:33+657(082)=135.1=161.1 D 71;
 7. Lazari L, Țurcanu L, Controverse privind evaluarea: cost istoric versus valoare justă, In: Contabilitate: provocări actuale și aspirații pentru viitor: conf. șt. intern., 4 apr. 2012. Chișinău: ASEM, 2012, pp. 73-76. ISBN 978-9975-75-619-8., CZU: 657.92:336.

FINANCIAL INSTRUMENTS FOR THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF CRITICAL INFRASTRUCTURE: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND PROSPECTS FOR IMPLEMENTATION IN UKRAINE

Viktoriia KHAUSTOVA,

ORCID: 0000-0002-5895-9287

Doctor of Economic Sciences, Professor
Research Center for Industrial Problems
of Development of the NAS of Ukraine

Kharkiv, Ukraine

Nataliia TRUSHKINA,

ORCID: 0000-0002-6741-7738

PhD in Economics, Senior Researcher,
Doctoral Candidate, Research Center for Industrial
Problems of Development of the NAS of Ukraine
Kharkiv, Ukraine

Abstract. *The article examines successful practices and cases of financial support for post-war reconstruction of critical infrastructure in countries of the world that at one time suffered from armed conflicts and active hostilities. The study of world experience shows the need to attract international funding mainly in the form of grants, focusing on the tasks of effective development of critical infrastructure using the mechanism of public-private partnership. At the same time, each country has its own specific features. It has been established that the main financial instruments used in the countries of the world for the post-war reconstruction and modernization of critical infrastructure facilities include the following: non-refundable financial assistance from the USA, loans, direct foreign investments, state budget funds, funds of individuals and legal entities, grants funds, donor assistance from international financial organizations, financial assistance from non-governmental organizations, preferential loans, reparation. On the basis of the generalization of the best international experience, the prospects of its introduction in the modern conditions of the development of the economy of Ukraine are determined. It is proposed to develop a National Strategy for the post-war reconstruction of critical infrastructure in Ukraine and a Plan for its implementation, in which appropriate financial instruments and institutions will be defined.*

Keywords: *national economy, critical infrastructure, post-war reconstruction, development, financial instruments, financial institutions, financial support, international experience.*

Introduction. Currently, there are many examples of effective practice of post-war reconstruction of critical infrastructure in countries that at one time suffered from armed conflicts and active hostilities. At the same time, the creation of adequate financial support is recognized as one of the priority directions for the restoration and modernization of critical infrastructure facilities in most countries of the world.

The study of various aspects of ensuring the effective development of critical infrastructure as a multifunctional system is given considerable attention in the works of leading scientists (A. Parlikad, B. Rathnayaka, D. Rehak, C. Scholz, L. Shen, R. Srinivasan, R. Wróbel, C. Zhang and others).

Thus, this problem determined the purpose of the paper, which consists in researching and summarizing best practices in the application of financial instruments for the post-war reconstruction of critical infrastructure in the countries of the world.

Research methodology. The following general scientific methods were used in the research process: analysis and synthesis, induction and deduction, component analysis, comparison, analogy, classification, expert survey, structural and logical generalization.

As a result of a survey conducted in 2020 by The Global Infrastructure Investor Association (GIIA) together with the international research company Ipsos Group, it was established that investments in infrastructure development should become a key component in the plans of governments of various countries around the world to ensure economic recovery after natural disasters and cataclysms, armed conflicts and wars, pandemics, etc. At the same time, 79% of respondents agree that investments in infrastructure will contribute to the creation of new jobs and increase the level of economic development. And 68% of respondents believe that the government should prioritize investments in infrastructure as part of the recovery of the national economy. However, 59% claim that the government of their country implements insufficient measures to provide infrastructure for the development of the economy.

Research results. As research shows, one of the instruments of the post-war reconstruction of the infrastructure of European countries was the financial investment from the USA within the framework of the “Program for the Reconstruction of Europe” (or “Marshall Plan”), the implementation of which began in 1948. Over the course of four years, the United States provided Europe with more than 17 billion dollars (currently it is about 210 billion dollars) in the form of cheap loans (20% of the total amount) and free financial assistance (80%) mostly for raising industry. In addition, during 1945-1947, Europe received 14 billion directly for the restoration of infrastructure. The United States announced that its money was earmarked for eighteen European countries, but Great Britain, France, Italy, and West Germany received the largest share. 2/3 of all

financial resources were spent on these four countries. The study of quite successful foreign practices and cases shows the need to attract international funding mainly in the form of grants, focusing on the tasks of effective restoration and development of critical infrastructure using the public-private partnership mechanism. At the same time, each country has its own specific features and differences.

It was established that the main financial instruments used in the countries of the world for the post-war reconstruction and modernization of critical infrastructure facilities include the following: non-refundable financial aid from the USA (Italy, Germany, Great Britain, France, Iran, South Korea, Japan); credit resources (Italy, Germany, Iran); direct foreign investments (Iran, Serbia, South Korea, Japan); state budget funds (South Korea, Croatia, Japan); funds of individuals and legal entities (Bosnia and Herzegovina, Iran, South Korea, Croatia, Japan); grant funds (Bosnia and Herzegovina, Germany, South Korea, Croatia); donor aid from international financial organizations (Bosnia and Herzegovina, Iran, Croatia); financial assistance to non-governmental organizations (Bosnia and Herzegovina, Iran, Croatia); preferential loans (Bosnia and Herzegovina, Iran); reparation (South Korea).

If we consider Ukraine, it should be noted that the priority direction of the post-war reconstruction of the national economy is recognized as the development of critical infrastructure facilities from the standpoint of ensuring national security [1-3]. According to expert assessments of the Kyiv School of Economics, the total amount of damage caused to the infrastructure of Ukraine as a result of the full-scale invasion of Russia is 143.8 billion dollars.

According to the calculations of the World Bank, the total amount of necessary financial funds for the post-war reconstruction and modernization of the economy of Ukraine amounts to 411 billion dollars. At the same time, the necessary volume of investment resources for the reconstruction and restoration of critical infrastructure facilities in 2023 is 14 billion dollars or 3.4% of the total amount of financing. Over 22% of the investment volume is for the reconstruction of transport infrastructure; 17% – residential and communal; 11% – energy; 7% – infrastructure of the agro-industrial complex. In addition, the World Bank approved in 2023 additional financing of the project “Restoration of the main logistics infrastructure and connection to the network” in the amount of 535 million dollars. Funding in the form of grants will be provided within the framework of the Support, Restoration, Reconstruction and Reformation Trust Fund of Ukraine.

Conclusions. Therefore, with the aim of post-war reconstruction of critical infrastructure in Ukraine, it is expedient to apply the best experience of various countries of the world. First of all, it is necessary to develop a National Strategy for the Development of Critical Infrastructure and a Plan for its Implementation,

in which to define financial instruments (free financial assistance from international financial and non-governmental organizations, grant funds, loans, crowdfunding, public-private partnership, reparation, etc.) and institutions (Recovery Fund property and destroyed infrastructure, the Fund for Reconstruction and Transformation of the Economy, the Investment Guarantee Agency, the Multilateral Trust Fund for Directing Donor Support to Ukraine, the Target Fund for Support, Restoration, Reconstruction and Reform of Ukraine).

References:

1. Kyzym, M. O., Khaustova, V. E., & Trushkina, N. V. (2022). The essence of the concept of "critical infrastructure" from the standpoint of national security of Ukraine, *Business Inform*, no. 12, pp. 58-78. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-12-58-78> [in Ukrainian].
2. Khaustova, V., Tirlea, M. R., Dandara, L., Trushkina, N., & Birca, I. (2023). Development of Critical Infrastructure from the Point of View of Information Security. *UNIVERS STRATEGIC – Revistă de Studii Strategice Interdisciplinare și de Securitate*, Anul XIV, nr. 1(53), pp. 170-188.
3. Bezpartochnyi, M., Trushkina, N., & Birca, I. (2023). Critical infrastructure development management mechanism: theoretical aspects. Current issues of the management of socio-economic systems in terms of globalization challenges: scientific monograph (pp. 612-628). Košice: Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7799542>.

STUDIU COMPARATIV: ABORDAREA INTERDISCIPLINARĂ A CREDITELOR DE TIP CESIUNE DE CREANȚE ACORDATE PERSOANELOR JURIDICE

Mariana Rodica ȚÎRLEA,
ORCID: 0000-0002-0665-5839

Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București, România

***Abstract.** Relevanța creditelor în economia de piață este dovedită de efectele benefice ale acestora la creșterea economică. Studiul, are ca obiective aspecte care condiționează luarea deciziei de creditare în cazul persoanelor juridice în funcție de tehnica de acordare a creditelor conforme cu normele de creditare interne ale băncilor (credit scoring), clasificarea creditelor prin raportare la diferite criterii ale băncilor, prezentarea comparativă a aspectelor care caracterizează creditele de tip cesiune de creanțe, respectiv factoring-ul și exemplificativ prezentarea aspectelor privind reflectarea în contabilitate a înregistrărilor contabile aferente unui credit de tip factoring acordat companiei Academica S.A., operațiuni contabile care vizează: achiziția facturilor la valoarea nominală, finanțarea factoringului disponibil cu reținerea comisioanelor denumit „agio” și a garanțiilor bancare, veniturile ocazionate de dobânda și comisioanele reținute în avans, restituirea garanției.*

***Cuvinte cheie:** Agio, credit, credit comercial, cesiune de creanțe, cuantificare, dobândă, comisioane bancare, factoring, operațiuni contabile, tehnici de calcul.*

***Introducere.** Pentru oricare tip de credit, oferit de către bănci clienților săi persoane juridice, aceștia vor face diligențele impuse de către banca respectivă, privitor la documentația specifică conformă cu normele interne de creditare ale băncii, care ulterior analizei, vor sta la baza luării deciziei de creditare care în final poate să fie favorabilă sau nefavorabilă. Documentația solicitată de către bancă presupune pentru persoanele juridice, completarea cererii de acordare a creditului însoțită de documente ale companiei și situații financiar-contabile ale acesteia.*

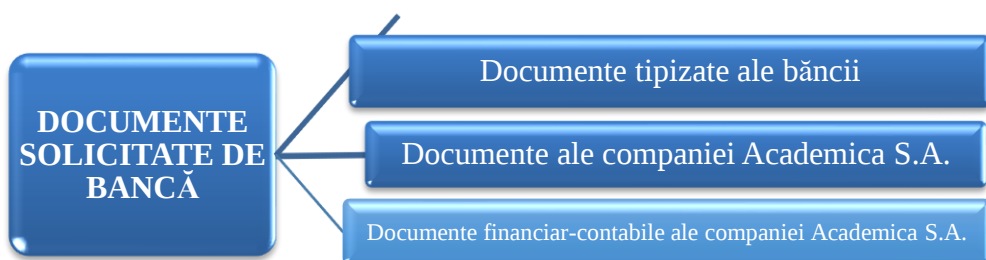

Figura 1. Tipologia documentației solicitate de bancă pentru analiza clientului persoană juridică

Sursa: Elaborată de autor

Metode și tehnici financiar-contabile. Documentele companiei se concretizează în: actul constitutiv al companiei, eventuale acte adiționale modificatoare la actul constitutiv, certificatul unic de înmatriculare al companiei, certificatul de înregistrare fiscală, certificatul constatator la data solicitării creditului. Din aceste documente, banca preia informații despre potențialul său client privitor la identificarea acestuia ca denumire, atributele numerice personalizate de la înființare și de la autoritatea fiscală, eventuale modificări în timp care apar dovedite de existența unor acte adiționale la actul constitutiv al companiei, situația de fapt și de drept la data analizei reflectată de certificatul constatator, obiectul principal de activitate care rezumă din certificatul unic de înmatriculare, obiecte secundare de activitate ale companiei, calitatea managementului, aspecte privitoare la continuitatea activității și prognoze de dezvoltare ale companiei.

Documentele financiar-contabile necesare băncii în vederea efectuării analizei presupun: situațiile financiare pentru ultimii trei-cinci ani, balanțele de verificare aferente acestui istoric la data de 31 decembrie, balanțe de verificare sintetice și balanțe de verificare analitice pentru anul în curs, bugetul de venituri și cheltuieli ale activității companiei, planul de afaceri, lista bunurilor constituite drept garanție bancară de natura bani, ipotecă și/sau gaj, alte documente pe care banca le apreciază ca fiind necesare analizei potențialului său client. Observăm faptul că rolul documentelor financiar-contabile oferă băncii informații privitoare la: cifra de afaceri, rezultatul financiar, rentabilitate, lichiditate, solvabilitate, rotația activelor circulante, garanțiile companiei, gradul de îndatorare etc.

Pe baza acestor documente, banca procedează la analiza de bonitate a clientului solicitant de credite. Clasamentul realizat pentru potențialul client persoană juridică reprezintă criteriul de luare a deciziei de creditare de către bancă.

Acordarea creditelor pentru persoanele juridice este condiționată de către bancă în funcție de tehnica specifică de acordare a creditelor conformă cu

normele de creditare interne ale băncii (credit scoring). Decizia de creditare, respectiv aprobarea creditului, se realizează numai pe baza analizei de bonitate a clientului persoană juridică. Această analiză de bonitate a clientului presupune analiza mărimii indicatorilor de natură economico-financiară și corespunzător încadrarea acestuia în funcție de notele realizate într-un clasament al băncii conform cu normele interne de creditare. Decizia de creditare presupune ca valoarea indicatorilor economico-financiarilor analizați să depășească pragurile impuse de către bancă pentru fiecare criteriu stabilit de către acesta. Analiza situației financiare a solicitantului de credit face diferența în ceea ce privește decizia de creditare. Tehnica aplicată de către bancă este denumită „credit scoring”, potrivit căreia clientul se califică sau nu pentru obținerea unui credit.

Pe baza analizei companiei, banca se asigură dacă compania răspunde condițiilor de creditare. Dacă compania se încadrează în cerințele băncii, etapa următoare este afectată pentru negocierea creditului. În această etapă se discută caracteristicile creditului, care țin de tipul creditului, valuta în care se acordă creditul, orizontul de timp pentru care se acordă creditul, volumul creditului, dobânda creditului, rata dobânzii, termenul, garanțiile potențiale de susținere a creditului, cuantumul ratelor lunare, comisioanele bancare, eventuală perioadă de grație și modalitățile concrete de rambursare.

Finalitatea acestor etape se regăsește în convenția de creditare scrisă de tip factoring.

După aprobarea creditului această operațiune se reflectă în contabilitatea bancară.

Teoria și practica economică clasifică creditele acordate de către bănci prin raportarea acestora la cerințele clienților săi, persoane juridice și persoane fizice.

Gama de credite este foarte mare. Clasificarea creditele acordate de bănci clienților săi pot avea la bază următoarele criterii:

- A. După tipul clienților băncii:
 - 1. credite pentru clienți persoane juridice;
 - 2. credite pentru clienți persoane fizice.
- B. După destinația creditelor bancare:
 - 1. credite comerciale;
 - 2. credite de trezorerie;
 - 3. credite pentru echipamente tehnologice;
 - 4. credite pentru bunuri imobiliare;
 - 5. alte categorii de credite.
- C. După orizontul de timp aferent acordării creditelor bancare:
 - 1. credite pe termen scurt (acordate pentru o perioadă de până la un an);
 - 2. credite pe termen mediu (acordate pentru o perioadă de timp cuprinsă între 1 și 5 ani);

3. credite pe termen lung (acordate pentru o perioadă de timp mai mare de 5 ani).
- D. După modalitatea de rambursare a creditelor bancare:
1. rambursare la data scadență;
 2. rambursare prin anuități:
 - constante;
 - variabile.
- E. După modalitatea acordării creditelor bancare:
1. avansuri în conturile curente ale clienților băncii;
 2. credite de tipul lichidităților bancare;
 3. credite de plăți bancare directe cu indicarea de către clientul băncii a obligațiilor;
 4. cesiune de creanțe, care se concretizează în:
 - Scont;
 - Factoring.
- F. După aspecte de natură economică și financiară a debitorului:
1. credite calificate ca fiind performante;
 2. credite în observare;
 3. credite calificate ca fiind sub standard;
 4. credite calificate ca fiind incerte;
 5. credite calificate ca fiind cu risc major pentru bancă.

Potrivit clasificării de mai sus, regăsim factoring-ul încadrat în categoria creditelor de tip cesiune de creanțe, la criteriul E, respectiv, după modalitatea acordării creditelor bancare. Cesiunea de creanțe reprezintă o convenție scrisă care presupune ca un creditor denumit „cedent” să transmită o creanță proprie unei alte persoane denumită „cesionar”.

Creanțele cesionate pot avea drept sursă facturi de executări de lucrări, livrări de bunuri sau de prestări de servicii.

Specificitatea care privește Factoring-ul constă în operațiunea prin care o persoană denumită „aderent” cedează proprietatea creanțelor sale unei alte persoane denumită „factor.”

Factorul oferă la schimb imediat sau la scadență valoarea creanței cedate nominale din care se scade un „agio”.

Factorul se obligă să încaseze contravaloarea creanțelor și își asumă riscul de neplată.

Înregistrarea în contabilitatea bancară a operațiunilor privind creditele comerciale presupune utilizarea conturilor 201 „Credite comerciale”, 20112 „Factoring cu recurs”, 25211 „Factoring disponibil”, 25212 „Factoring indisponibil”, 376 „Venituri înregistrate în avans”, 7029 „Comisioane”, 25336 „Alte depozite colaterale”.

Reflectarea în contabilitate a operațiunilor privind: achiziția facturilor la valoarea nominală, finanțarea factoring-ului disponibil cu reținerea agio și garanții bancare, veniturile ocazionate de dobânda și comisioanele reținute în avans, restituirea garanției bancare se realizează astfel:

Operațiunea numărul 1. Se înregistrează în contabilitatea băncii achiziția facturilor la valoarea nominală:

20112 „Factoring cu recurs”	=	%
25211 „Factoring disponibil”		
25212 „Factoring indisponibil”		

Operațiunea numărul 2. Se înregistrează în contabilitatea băncii finanțarea factoring-ului disponibil cu reținerea agio și garanții bancare:

25211 „Factoring disponibil”	=	%
2511 „Conturi curente”		
376 „Venituri înregistrate în avans”		
25336 „ Alte depozite colaterale”.		

Operațiunea numărul 3. Se înregistrează în contabilitatea băncii încasarea facturilor

%	=	20112 „Factoring cu recurs”
		2511 „Clienți”
		111 „Cont curent la B.N.R.”
		121 „Conturi de corespondent la instituții de credit”
		122 „Conturi de corespondent ale instituțiilor de credit”

Operațiunea numărul 4. Se înregistrează în contabilitatea băncii veniturile ocazionate de dobânda și comisioanele reținute în avans

376 „Venituri înregistrate în avans”	=	%
7029 „Comisioane”		
70212 „Dobânzi de la operațiunile de factoring”		

Operațiunea numărul 5. Se înregistrează în contabilitatea băncii restituirea garanției

25212 „Factoring indisponibil” = 20112 „Factoring cu recurs”
--

Rezultate și concluzii. Factoring-ul este calificat ca fiind un credit inclus în categoria creditelor comerciale de tipul cesiunii de creanțe. Factorul oferă aderentului contravaloarea creanței cedate nominale din care se scade un comision care este denumit „agio”.

În opinia noastră inițierea unui factoring reprezintă o facilitate rapidă pentru client, care intră în posesia creanței cesionate diminuată cu agio, fie imediat la data semnării convenției sau la o dată scadentă convenită, care reprezintă o dată mult mai apropiată de data facturării și elimină termenul de încasare care uneori este relativ mare.

Pentru bancă este un risc, ceea ce presupune o analiză de bonitate a clientului, pe de o parte, dar și o informare cu privire la beneficiarul de servicii, bunuri sau lucrări din surse oficiale și cercetări indirecte cu privire la poziționarea economico-financiară a acestuia și a capacității de plată pentru ca banca să poată încasa creanța.

Se impune cu celeritate pentru bancă analiza atentă a rotației încasării creanțelor pentru client (contul 411 Clienți), motivat de faptul că, practica a demonstrat că factoring-ul presupune creanțe care pot fi clasificate cu grad ridicat de risc, fără risc, riscuri major, riscuri mici. Se constată, în ultimii ani, acordarea într-o proporție mică a acestei facilități și dorința clienților pentru linii de creditare pe o durată de un an de zile cu posibilitatea de prelungire și pentru anul următor sub rezerva faptului că la apropierea termenului de un an de zile clientul băncii revine cu documentele solicitate de către bancă pentru anul următor. Apreciem faptul că, este necesară o instituție cu dediul separat pentru factoring argumentată prin cele descrise mai sus.

În Republica Moldova, factoring-ul reprezintă o instituție cu sediul separat de contractele bancare și este definit prin Codul Civil al Republicii Moldova ca fiind un contract prin care o parte este reprezentată de către furnizorul de bunuri și servicii denumit aderent, care se obligă să cedeze celeilalte părți care este o întreprindere de factoring denumit factor, creanțele apărute sau care vor apărea în viitor din contracte de vânzări de bunuri, prestări de servicii și în care factorul își asumă cel puțin două din cadrul următoarelor obligații: finanțarea aderentului, care presupune, după caz, fie plăți în avans fie împrumut în bani, ținerea contabilității creanțelor, asigurarea efectuării procedurilor de somare și de încasare a creanțelor, asumarea riscului insolvenței debitorului, cât și a creanțelor preluate. Observăm o clasificare a factoring-ului cu regres sau fără regres. În prima variantă, factoring-ul cu regres oferă posibilitatea factorului de

a se îndrepta împotriva aderentului în situația imposibilității încasării creanței de la beneficiar.

Referințe bibliografice

1. Codul civil al Republicii Moldova
2. Planul de conturi al instituțiilor de credit
3. Norme interne de creditare bancară
4. Țîrlea, M.R. (2023), Suport de curs, „Contabilitatea instituțiilor de credit”, pag. 36.

IMPERATIVE IN THE SYSTEM-WIDE CONDITIONS AND PRINCIPLES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF BELARUS.

Ludmila MASKO,
ORCID: 0000-0003-3823-1886

Полоцкий государственный университет, г. Новополоцк

***Abstract.** The study of the practice of accounting and auditing as drivers of the economic imperative has been carried out. Based on the results of the study, the need to reform the accounting and auditing methods of the Republic of Belarus, taking into account the environmental component, was established. The problems of insufficient interest of business entities in the allocation of environmental information in terms of financial statements, due to lack of motivation, are identified.*

***Key words:** economic imperative, principles of sustainable development, sustainable development goals accounting, auditing, accounting reporting*

Введение. Концептуальным ядром Национальной стратегии устойчивого развития Республики Беларусь -2030 является модель устойчивого развития, системообразующим блоком которой, должно стать социально ориентированное, экономически эффективное и экологозащитное развитие страны с учетом удовлетворения потребностей нынешних и будущих поколений. Национальный императив устойчивого развития состоит в определении цели и механизма развития страны посредством выработки стратегии устойчивого развития, объединяющей в одно целое социальную, экономическую и экологическую политики, интегрирующие усилия на достижение экономической эффективности, социальной справедливости и экологической безопасности. Общесистемные условия включают в себя внешние и внутренние аспекты устойчивого развития [1]. Следовательно, экономический императив состоит в том, что национальная экономическая система страны должна быть эффективной, конкурентоспособной и одновременно социально ориентированной, экологозащитной, ресурсо и энергоэффективной.

В свою очередь, процессы интеграции Республики Беларусь создают новые возможности в усилении позиции на мировом рынке и облегчают доступ к новым технологиям. Однако существующие негативные проявления этих процессов создают угрозы макроэкономической нестабильности, т.к. способствуют усилению интенсивности использования природно-сырьевых ресурсов и возрастанию риска их истощения. В этой

связи, возрастает потребность пользователей в получении необходимых и полезных экологоориентированных данных, формируемых в системе бухгалтерского учета. Однако в меньшей степени на результативность деятельности организации влияют экологические требования. Также, наблюдается недостаточная заинтересованность субъектов хозяйствования в выделении экологической информации в показателях бухгалтерской отчетности и проведении ее аудита.

Актуальность обозначенных проблем в контексте устойчивого развития Республики Беларусь, потребность их решения обусловили выбор темы данного исследования.

Цель работы: исследовать и установить проблемные аспекты реформирования драйверов экономического императива в общесистемных условиях и принципах устойчивого развития Республики Беларусь.

Методология исследования: в процессе проведения исследования изучен опыт бухгалтерского учета и аудита как драйверов экономического императива. По результатам проведенного анализа установлена необходимость реформирования их в Республики Беларусь с учетом экологической составляющей. Также выявлены проблемы недостаточной заинтересованности субъектов хозяйствования в выделении экологической информации в показателях бухгалтерской отчетности, ввиду отсутствия мотивации. Теоретическую базу исследования составили научные труды отечественных и зарубежных ученых, нормативные правовые акты, практико-аналитические сборники и материалы отчетов. Исследование проведено с использованием системного подхода и применением общенаучных методов: анализа, синтеза систематизации и группировки.

Результаты исследования. В настоящее время информация о вкладе в достижение Целей устойчивого развития интересна широкому кругу пользователей. Поэтому состав и содержание представляемых данных, формируемых субъектами хозяйствования, нуждается в существенной доработке, с целью достижения высокой степени их информативности.

Аспекты реформирования бухгалтерского учета и показателей отчетности организации с целью формирования информации по экологическим аспектам деятельности субъектов хозяйствования отмечают многие зарубежные ученые: Я.В. Соколов; В.Я. Соколов; В.Ф. Палий; В.В. Палий; И.Н. Голочала; А.В. Зотов; В.Г. Широбоков; Ю.В. Алтухова; А.И. Шигаев; Р. Грей; Ж. Ришар.

Необходимость учета природных ресурсов в системе счетов бухгалтерского учета устанавливают отечественные ученые: Д.А. Панков, П.Я. Папковская, А. П. Шевлюков, С.Г. Вегера.

Подходы сегментирования бухгалтерской информации при проведении аудита активно исследуют зарубежные ученые: А.Д. Шеремет и В.П. Суйц; Н.В. Парушина и С.П. Суворова; Р.Н. Сунгатуллина и Е.А. Клинова; Л.В. Гусарова; И.Н. Богатая.

Таким образом, можно сделать вывод о том, что отечественные и зарубежные авторы в своих трудах обращают внимание на реформирование системы сбора и представления данных по экологическим показателям деятельности субъектов хозяйствования, соответствующей современным тенденциям формирования, но методики бухгалтерского учета и аудита таких показателей отсутствуют. Считаем, что ключевой проблемой следует выделить интеграцию в бухгалтерскую отчетность экологических показателей, так как в настоящее время отчетность не отражает связи между финансовыми результатами организации и вкладом организации в достижение Целей устойчивого развития.

Важно отметить, что 30 октября – 6 ноября 2020 года в г. Женеве под эгидой Конференции ООН по торговле и развитию в виртуальном формате состоялись семинар по различным аспектам составления отчетов об устойчивом развитии и 37-я сессия Межправительственной рабочей группы экспертов по международным стандартам учета и отчетности. В данных мероприятиях принимали участие представители Министерства финансов Республики Беларусь. Участники семинара рассмотрели широкий спектр вопросов, связанных с отчетами в области устойчивого развития, уделив особое внимание повышению качества и согласованности практик подтверждения этих отчетов, влиянию пандемии COVID-19 на обеспечение их достоверности. Полученная в ходе мероприятий информация планируется к внедрению при разработке Концепции развития нефинансовой отчетности и плана мероприятий по ее реализации в соответствии с Государственной программой «Управление государственными финансами и регулирование финансового рынка», утвержденной постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 12 марта 2020 г. № 143 [2]. Для достижения поставленных целей Государственной программы в частности предусмотрены следующие задачи «... подпрограмма 6 "Регулирование бухгалтерского учета, отчетности и аудита в корпоративном секторе": совершенствование регулирования бухгалтерского учета и отчетности в корпоративном секторе; развитие системы нефинансовой отчетности в корпоративном секторе; совершенствование регулирования аудиторской деятельности с учетом международной практики; повышение качества оказания аудиторских услуг...» [3]. Таким образом, можно сделать вывод о том, что выполнение вышеуказанных задач для достижения поставленных целей

Государственной программы будут способствовать модернизации методик бухгалтерского учета и аудита. В целом, экономические показатели работы организаций реального сектора экономики оказывают влияние на устойчивость страны. Следовательно, эти показатели должны на системной основе формироваться, аудироваться и анализироваться специалистами соответствующих направлений деятельности.

Выводы. По результатам проведенного исследования можно сделать вывод о том, что имплементация Целей устойчивого развития Республики Беларусь, учитывающая национальные интересы и специфические особенности отечественной экономики, возможна только при наличии полной и достоверной информации экологического характера в системе учета и показателях бухгалтерской отчетности хозяйствующих субъектов. Считаем, что активное реформирование системы бухгалтерского учета и аудита Республики Беларусь как драйверов экономического императива, позволит формировать достоверную информацию по эффективному управлению рациональным природопользованием и охраной окружающей среды в направлении достижения Целей устойчивого развития.

Литература:

1. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 года– Режим доступа: <https://www.economy.gov.by/uploads/files/ObsugdaemNPA/NSUR-2035-1.pdf>
2. Об участии в 37-й сессии Межправительственной рабочей группы экспертов по международным стандартам учета и отчетности Конференции ООН по торговле и развитию (30 октября – 6 ноября 2020 г.) – Режим доступа: https://www.minfin.gov.by/ru/accounting/inter_cooperation/doc/24a79cad56904281.html
3. О государственной программе "Управление государственными финансами и регулирование финансового рынка" на период до 2025 года– Режим доступа: https://www.minfin.gov.by/upload/bp/act/postsm_120320_143.pdf

CURRENT STATE AND PROBLEMS OF "GREEN ECONOMY" IN THE REPUBLIC OF BELARUS

Ruslan GAVRILOV,

ORCID: 0000-0003-0757-9927

УО «Полоцкий государственный университет»,

Республика Беларусь

Abstract. В статье проведен краткий анализ развития «зеленой» экономики в Республике Беларусь. Представлен обзор основных нормативных документов, регулирующих вопросы зеленой экономики. Рассмотрены приоритетные направления и принципы развития «зеленой» экономики в Республике Беларусь. Проведен анализ экономических возможностей зеленого роста, а также обозначены проблемы, препятствующие экологизации экономики. Сформулированы направления для повышения эффективности принимаемых мер в области реализации принципов «зеленой» экономики.

Key words: green economy, sustainable development, social and economic development, national plan, "green" economic growth

Введение. Индустриальный тип экономического развития приводит к значительному обострению экологических проблем, которые на сегодня ведут не только к загрязнению окружающей среды, но и деградации природных экосистем. Данные обстоятельства рассматриваются мировым сообществом как угроза устойчивому развитию всего человечества. Поэтому решение данных проблем является приоритетным не только для отдельных стран, но и на международном уровне. Результатом поиска новых путей развития, которые могли бы разрешить последствия индустриального типа развития, становится концепция «зеленой» экономики.

В настоящее время не выработано общепринятого определения «зеленой» экономики, однако достигнут консенсус в понимании идеи данной концепции. Многие авторы широко трактуют понятие «зеленая» экономика, что усложняет как понимание основ концепции, так и их достижение. На наш взгляд наиболее полно характеризует данную концепцию следующее определение, согласно которому «зеленая» экономика – это взаимоувязанное развитие элементов системы, направленное на преодоление текущего ущерба и формирование долгосрочной устойчивости [1].

Экологизация экономики и устойчивое управление природными ресурсами является приоритетным направлением политики белорусского государства. Страна обладает богатым природным и человеческим потенциалом, развита промышленность, но при этом, Республика Беларусь относится к странам, которые оставляют значительный экологический след (4,2 глобального гектара), что более чем в 1,5 раза превышает соответствующий среднемировой показатель (2,8 глобального гектара) [2]. В этой связи внедрение принципов «зеленой» экономики в Беларуси видится тем самым драйвером, способным решить обозначенные проблемы и будет способствовать устойчивому экономическому росту, улучшению качества жизни, снижению нагрузки на окружающую среду и повышению эффективности использования природного капитала.

Целью исследования является анализ современного состояния «зеленой» экономики в Республике Беларусь, выявление проблем, препятствующих экологизации экономики, а также выявление предпосылок для активизации данного процесса.

Методология исследования. Исследование построено на применении общенаучных методов, таких как анализ, обобщение и сравнение.

Результаты исследования. В законодательстве Республики Беларусь понятие «зеленая» экономика все чаще встречается в документах программного, стратегического уровня, что, по нашему мнению, является позитивной тенденцией поскольку демонстрирует понимание на уровне правительства важности решения экологических проблем. Первым документом, в котором затронуты вопросы экологизации экономики по праву можно считать Национальную стратегию устойчивого социально-экономического развития, принятую Правительством в 1997 году [3], которая была разработана после саммита ООН по окружающей среде и развитию (Рио-де-Жанейро, 1992 год). Однако только 2012 год можно считать годом становления «зеленой» экономики в Республики Беларусь, когда после Конференции ООН по устойчивому развитию «Рио+20» была утверждена Система мер по укреплению технологического потенциала национальной экономики, позволяющих обеспечить ее функционирование на экологических «зеленых» принципах, построенная на основных направлениях, определенных на "Рио+20". В последующем было принято множество нормативно-правовых документов, которые прямо или косвенно продвигают внедрение принципов «зеленой» экономики. В этом ряду стоит отметить Национальный план действий по развитию «зеленой» экономики в Республике Беларусь до 2020 года, Национальную стратегию устойчивого социально-экономического развития на период до 2020 года, Национальную стратегию устойчивого социально-экономического развития на период до 2030 года,

Национальный план действий по развитию «зеленой» экономики в Республике Беларусь на 2021 – 2025 годы, а также иные положения, связанные с развитием «зеленой» экономики, которые нашли отражение в Законе Республики Беларусь «Об обращении с отходами», «О растительном мире», «Об охране озонового слоя», Водном кодексе, Кодексе о недрах, государственной программе «Комфортное жилье и благоприятная среда» на 2021 – 2025 годы, «Цифровое развитие Беларуси» на 2021 – 2025 годы.

Учитывая значимость принимаемых нормативно-правовых документов в продвижении принципов «зеленой» экономики в республике все же следует отметить, что в части документов и программ принципы «зеленой» экономики для решения социально-экономических проблем обозначены в общем декларативном виде необходимости перехода к «озеленению» экономики без конкретизации мер и механизмов реализации обозначенных принципов, что, по мнению автора, является сдерживающим фактором продвижения принципов «зеленой» экономики в республике.

На основе анализа законодательства, в частности Национального плана действий по развитию «зеленой» экономики в Республике Беларусь на 2021-2025 годы развитие «зеленой» экономики в республике основывается на 10 принципах (рисунок 1).

Принципы, приведенные на рисунке 1 объединяют экологическую, экономическую и социальную составляющие и являются действенным инструментом обеспечения перехода к устойчивому развитию на микро-, мезо-, и макроуровнях, в том числе за счет повышения ресурсо- и энергоэффективности, рационального использования природных ресурсов, внедрения экологических инноваций, внедрения механизма стимулированию спроса на «зеленые» технологии, товары и услуги.

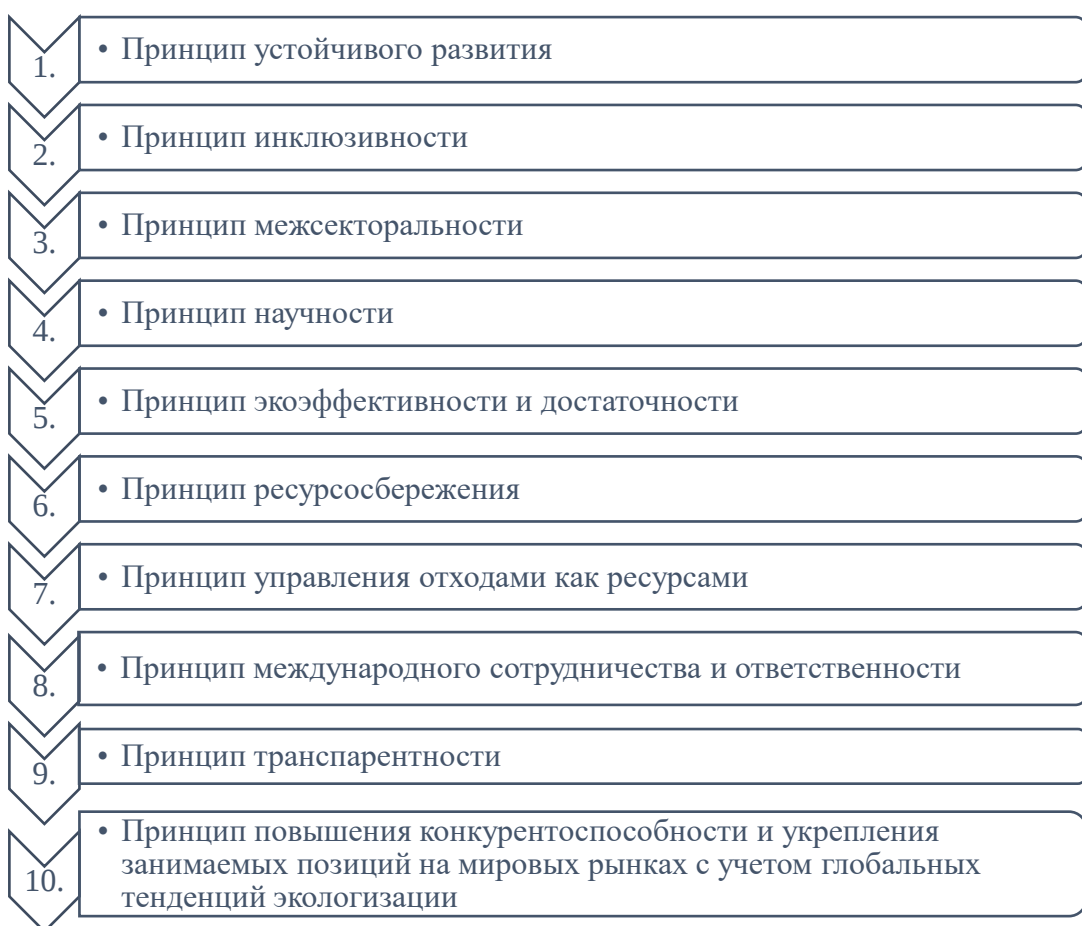

Рисунок 1. Принципы развития «зеленой» экономики в Республике Беларусь.

Примечание: собственная разработка автора на основе изучения [2].

С учетом социально-экономических условий страны, обозначенных принципов развития «зеленой» экономики на рисунке 2 представлены приоритетные направления развития «зеленой» экономики в Республике Беларусь.

Рисунок 2. Приоритетные направления развития «зеленой» экономики в Республике Беларусь.

Примечание: собственная разработка автора на основе изучения [2].

Комплексное развитие вышеобозначенных приоритетных направлений «зеленой» экономики в Республике Беларусь как и в любом государстве зависит от экономических возможностей страны финансировать природоохранные мероприятия. Экономические возможности республики, характеризующие поддержку государства и роль бизнеса как ключевых участников в процессе экологизации экономики представлены в таблице 1.

Как видно из данных таблицы 1 объем совокупных расходов на охрану окружающей среды, составлял 1,1% от объема ВВП в 2016 году до 0,7 в 2021 году. Объем инвестиций в основной капитал, направленный на охрану окружающей среды чрезвычайно мал и составляют около четверти от всех расходов. В то же время экологический налог составляет всего 0,2% к ВВП и до 0,8% к общей сумме налоговых доходов страны. Вполне очевидно, что доходы от экологических налогов не перекрывают те расходы, которые направляются из бюджета на охрану окружающей среды, тем самым не приходится говорить о выполнении в полной мере экологическими налогами природоохранной функции.

Таблица 1. Экономические возможности «зеленого» роста Республики Беларусь за 2016-2021 годы.

Наименование показателя	Единица измерения	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Объем совокупных расходов на охрану окружающей среды	млн. рублей ¹⁾	1012,2	1047,3	820,4	920,0	1018,5	1 139,3
из них инвестиции в основной капитал, направленные на охрану окружающей среды и рациональное использование природных ресурсов	млн. рублей	290,8	251,6	112,6	157,3	204,5	218,5
Объем совокупных расходов на охрану окружающей среды	% к ВВП	1,1	1,0	0,7	0,7	0,7	0,7
Экологический налог	млн. рублей	137,6	172,6	193,7	215,4	266,2	298,8
Экологический налог	% к ВВП	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Экологический налог	% к общей сумме налоговых доходов	0,6	0,7	0,6	0,7	0,8	0,7

Источник: собственная разработка автора на основе данных [4].

По мнению автора, данное обстоятельство в совокупности с низкой инвестиционной политикой экономических субъектов в основной капитал является сдерживающим фактором для становления экономики страны «зеленой».

Закключение. Для развития инклюзивной, «зеленой» экономики, содействующей достижению экономического роста в Республике Беларусь, на уровне правительства, предприняты соответствующие шаги, реализованные в форме законодательных актов и программ, регулирующих отношения в области охраны окружающей среды, однако остается не в полной мере решенным ряд проблем, которые затрагивают экологическую, экономическую и социальную сферы.

Учитывая вышеизложенное, для повышения эффективности принимаемых мер в области реализации принципов «зеленой» экономики, можно сделать следующие выводы:

1. Необходима дальнейшая работа по совершенствованию текущей и разработке дополнительной законодательной базы, которая будет носить не только декларативный характер, а содержать конкретные меры и механизмы реализации принципов «зеленой» экономики.

2. Создание стимулов и механизмов, способствующих мотивации экономических субъектов для изменения их поведения с учетом экологической составляющей.

3. Создание благоприятных условий и стимулов для прямых инвестиций в основной капитал, связанный с охраной окружающей среды и рациональным использованием природных ресурсов.

Считаем, что устранение данных проблем позволит создать прочную основу для дальнейшего устойчивого развития, базирующуюся на сбалансированности между социальным, экономическим и экологическим развитием страны, повысить привлекательность экологической сферы для инвестиций и стимулировать рациональное использование природных ресурсов.

Список литературы:

1. Гаврилов, Р. В. «Зеленая» экономика в контексте устойчивого развития общества: экономическая сущность и определение / Л. В. Масько, Р. В. Гаврилов // *STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE. Seria "Stiintexactesieconomice"*. – 2020. – № 7 (137). – С. 187–196.
2. О Национальном плане действий по развитию «зеленой» экономики в Республике Беларусь на 2021-2025 годы // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://pravo.by/document/?guid=12551&p0=C22100710&p1=1/-> Дата доступа: 16.06.2023.
3. О национальной стратегии устойчивого развития Республики Беларусь [Электронный ресурс] : постановление Совета Министров Республики Беларусь, 27 марта 1997 г., № 255 // Национальный центр правовой информации Республики Беларусь. – Режим доступа: <https://etalonline.by/document/?regnum=C29700255>. – Дата доступа: 16.06.2023.
4. Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://belstat.gov.by/>. – Дата доступа: 16.06.2023.

ROLUL TEHNOLOGIEI ÎN ECONOMIA DURABILĂ: EXEMPLE ȘI PERSPECTIVE VIITOARE

Valentina TÎRȘU

ORCID: 0000-0002-1726-792X

Universitatea de Tehnică a Moldovei

Abstract. *The article explores the impact of technology on the development of a sustainable economy and presents several concrete examples in this field. In the context of climate change and growing concerns about sustainability, the use of technology becomes a necessity in addressing economic and ecological issues.*

The article emphasizes that technology is not just a tool to reduce environmental impact but also a driver of innovation and economic growth. By developing and implementing sustainable technologies, new business opportunities are created, and operational performance is improved.

Future perspectives highlight the continuous need for investments in research and technological development to address economic and ecological challenges. The use of emerging technologies such as artificial intelligence, the Internet of Things, and blockchain could have a significant impact on resource efficiency, monitoring, and sustainable management of economic activities.

Keywords: *technology, sustainable economy, climate change, sustainability, innovation*

Introducere. Economia durabilă reprezintă un concept care pune accentul pe dezvoltarea economică într-un mod responsabil, luând în considerare impactul asupra mediului și utilizarea sustenabilă a resurselor naturale. Această abordare se bazează pe conștientizarea problemelor globale majore, punând accentul pe protecția mediului drept o parte integrantă în cadrul procesului de dezvoltare al umanizării, avându-se în vedere posibilitatea și capacitatea de asigurare a nevoilor actuale fără a pune în pericol dezvoltarea viitoarelor generațiilor.

Conceptul de tehnologizare din punct de vedere economic se reflectă la nivelul întregii societăți, având influențe în cadrul tuturor domeniilor de activitate și dezvoltare economică. Măsurile ce necesită a fi abordate imperial pentru atingerea unei dezvoltări economice durabile implică în primul rând eficientizarea resursei umane și modul acesteia de intercalare cu mediul natural, astfel încât să nu o pericliteze prin acțiunile sale sau tehnologiile și infrastructurile economice existente.

Dezvoltarea durabilă la nivel de societate trebuie privită și analizată din punct de vedere global, unde pentru atingerea factorului de sustenabilitate trebuie corelați următorii factori de bază: uman, social, economic și de mediu. Relația cu factorul de mediul natural fiind primordială în atingerea obiectivului, întrucât

reprezintă una dintre provocările majore ale umanității, și anume derularea tuturor activităților tehnologice, economice și sociale astfel încât să nu pericliteze mediul înconjurător. Printre marile provocări, având la bază primii trei factori, se regăsesc: creșterea populației, impactul industrializării, efectele poluării, producția de alimente (alternantă în diferite zone: excesiv/insuficient), tendințele de epuizare a resurselor naturale.

Economia durabilă prezintă o importanță tot mai evidentă în fața provocărilor existente actualmente. Schimbările climatice au efecte negative asupra mediului, astfel pot provoca o serie de impacte devastatoare atât la nivelul economiilor naționale, cât și la nivelul celor globale. Epuizarea resurselor naturale este o preocupare majoră, având în vedere că multe dintre acestea sunt finite și se diminuează cu o tendință excesiv de rapidă având în vedere ritmul consumului uman.

Scopul. Analiza tehnologii inovaționale în dezvoltarea durabilă la nivel global, având în vedere coeziunea dintre factorul politic, economic și social. Precum și interdependența și influența tehnologiilor în dezvoltarea evoluției acestor factori.

Metodologia aplicată: de autor la scrierea articolului include o cercetare amănunțită privind literatura academică și studiile relevante în domeniul economiei durabile și tehnologiilor. Au fost identificate subiectele principale legate de rolul tehnologiilor inovatoare în economia durabilă, precum și prezentarea de exemple specifice care ilustrează aplicarea tehnologiilor inovatoare în economia durabilă. Pe baza cercetării și a exemplelor prezentate, autorul a analizat perspectivele de viitor ale tehnologiilor inovatoare în economia durabilă luând în considerare tendințele emergente la nivel global și modalitățile de soluționare ale provocărilor actuale de a obține o economie durabilă în armonie cu mediul înconjurător și utilizabil pentru generațiilor viitoare.

Conținut. Prin adoptarea unei abordări de economie durabilă, se urmărește echilibrarea nevoilor economice cu protecția mediului și bunăstarea socială. Aceasta implică implementarea practicilor și politicilor care promovează eficiența energetică: protecția mediului prin măsuri care să asigure delimitarea creșterii economice de consecințele negative ale acesteia asupra mediului (utilizarea resurselor regenerabile, reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, gestionarea deșeurilor și adoptarea unui model de producție și consum responsabil); echitatea și coeziunea socială prin respectarea drepturilor fundamentale a diversității culturale și egalității de șanse; prosperitatea economică prin asigurarea unor standarde înalte de viață [5].

Economia durabilă oferă multiple avantaje și oportunități. Pe lângă protejarea mediului și reducerea impactului asupra acestuia, aceasta poate genera inovații tehnologice și creștere economică sustenabilă. Sectorul energiei regenerabile, de exemplu, oferă posibilități de investiții și dezvoltare a afacerilor. De asemenea, economia durabilă poate contribui la crearea de locuri de muncă verzi și îmbunătățirea calității vieții în comunități [4].

Pentru a atinge obiectivele economiei durabile (a se vedea Figura 1), este necesară colaborarea între guverne, sectorul privat, societatea civilă și persoane individuale.

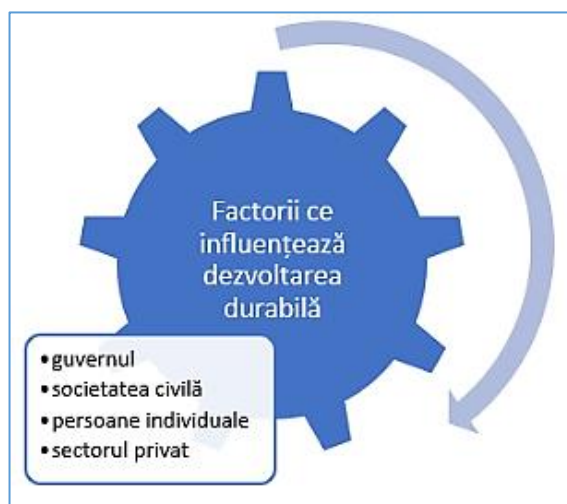

Figura 1. Factorii ce influențează dezvoltarea durabilă
Sursa: elaborată de autor

Economia durabilă nu se referă doar la protejarea mediului înconjurător, ci și la promovarea echității sociale și a bunăstării umane. Aceasta înseamnă că dezvoltarea economică ar trebui să fie inclusivă și să asigure o distribuție echitabilă a beneficiilor în societate [3].

Un alt aspect important al economiei durabile este adoptarea principiilor economiei circulare. Aceasta presupune reducerea deșeurilor și utilizarea eficientă a resurselor prin reutilizarea, reciclarea și regenerarea materialelor. Tehnologia joacă un rol vital în implementarea economiei circulare, prin inovații precum reciclarea avansată, designul produselor durabile și soluțiile digitale pentru gestionarea eficientă a lanțurilor de aprovizionare [5].

Economia durabilă are, de asemenea, implicații globale. Cooperarea internațională este esențială pentru abordarea problemelor globale precum schimbările climatice și protecția biodiversității. Tehnologia poate facilita colaborarea și schimbul de cunoștințe și resurse între țări și regiuni pentru a dezvolta soluții comune și a stimula inovația în domeniul durabilității.

Tehnologia joacă un rol central în realizarea acestei tranziții, prin furnizarea de soluții și instrumente care pot contribui la o utilizare mai eficientă și

responsabilă a resurselor, reducerea impactului asupra mediului și crearea unei societăți echitabile și prospere. Prin implementarea tehnologiilor inovatoare și regenerabile în economie, se poate construi un viitor durabil pentru societatea actuală, precum și pentru generațiile viitoare.

Prin urmare, inovațiile tehnologice pot duce la diminuarea semnificativă a impactului activităților economice existente dăunătoare asupra mediului înconjurător, precum sunt cele industriale și/sau comerciale. Tehnologiile determină valorile societății moderne, prin cunoștințele dobândite în timp, și astfel determinând dezvoltarea durabilă în timp și devenind instrumentul principal în atingerea obiectivelor de durabilitate economică. Utilizarea adecvată a tehnologiilor răspunde de atingerea economiei sustenabile și de relația durabilă dintre cei trei factori primordiali: social, economic și politic.

Atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă necesită ca activitatea entităților (a se vedea Figura 1) să-și diversifice acțiuni în mai multe direcții, punând accentul pe maximizarea și valorificarea potențialului inovației tehnologice. Printre tehnologiile inovatoare se includ: sisteme de captare și stocare a carbonului, metode de irigare mai eficiente, medicamente esențiale, mecanisme de purificare a apei menajere, cât și diverse procese prin intermediul cărora se reduce la minim capacitatea de deșeuri și poluarea în toate formele ei.

Metodele de tehnologizare pot fi realizate prin anumite mecanisme cum sunt, de exemplu: intervențiile politice, inovațiile instituționale, abordări nestandarde care vizează direct modelarea procesului de inovare; având drept rezultat în consecință dezvoltarea potențialului științific și tehnologic de a face față provocărilor din domeniul dezvoltării durabile [1].

Dintre multitudinea de domenii caracteristice economiei durabile, acest articol va aborda și analiza tehnologizarea din punct de vedere a resurselor regenerabile și eficientizarea energetică prin implementarea și utilizarea tehnologiilor inovatoare, astfel demonstrând necesitatea legăturii directe dintre evoluția științifică și industriile existente și intercalarea acestora astfel încât produsele rezultate să fie într-o relație echilibrată cu mediul înconjurător și încadrate într-un circuit/economie verde bine determinată [4].

Tipurile de resurse regenerabile, tehnologii și modurile de aplicare, pot fi clasificate în principal astfel:

- 1) Energia solară – sursa fiind soarele; tehnologiile utilizate: instalații fotovoltaice, instalații solare termice; resurse obținute: energie electrică, termică și climatizare;
- 2) Energia eoliană – sursa fiind vântul; tehnologiile utilizate: turbinele eoliene; resurse obținute: energie electrică;
- 3) Energia oceanică – sursa fiind valurile și mările; tehnologiile utilizate: diguri, baraje mareice; resurse obținute: energie electrică;

4) Energia hidroelectrică – sursa fiind apa; tehnologiile utilizate: centrale hidroelectrice; resurse obținute: energie electrică;

5) Energia geotermală – sursa fiind pământul; tehnologiile utilizate: instalații geotermale și pompele de căldură; resurse obținute: energie electrică, termică și climatizare;

6) Bioenergia – sursa fiind biomasa și deșeurile; tehnologiile utilizate: arderea biomasei, instalații de biogaz, biocombustibili; resurse obținute: energie electrică, termică, climatizare și transport.

Implementarea activă a tipurilor de tehnologii prezentate mai sus, prin diverse mecanisme precum sunt cele politice, la nivel industrial cât și individual ar eficientiza și spori procesul dezvoltării durabile.

Resursele regenerabile pot contribui la o economie mai durabilă spre exemplu prin utilizarea în cazul pieței de combustibili în cadrul infrastructurii de transport prin eficientizarea tipului de consumabil și înlocuirea acestuia biocombustibil, energie electrică sau hidrogen. Din punct de vedere al infrastructurii nu există un impediment în utilizarea acestor resurse, însă provocarea tehnologică existentă și la momentul actual se prezintă sub forma necesității de inovarea a echipamentelor de stocare, a randamentului acestora, precum și eficientizarea tipurilor de combustibili.

Un domeniu tot mai exploatat și pus în implementare reprezintă utilizarea energiei solare și eoliene, unde energia solară devine utilizată și la nivel individual, cum ar fi montarea de panouri fotovoltaice pentru obținerea alternativă de energie electrică, a panourilor solare în consumul de apă caldă menajeră energie termică obținută având drept sursă soarele și chiar pompele geotermale ce pot asigura agentul termic necesar la nivelul unei construcții.

Eficiența energetică și gestionarea inteligentă a clădirilor este de asemenea un subiect important și de impact în domeniul resurselor regenerabile. Clădirile și elementele de construcție din care acestea sunt realizate, și resursele utilizate pe toată durata de viață a construcției actualmente determină o responsabilitate înaltă în producția gazelor cu efect de seră.

Eficientizarea energetică și asigurarea performanței energetice a clădirilor atât a construcțiilor noi, precum și prin reabilitarea celor deja existente – va aduce beneficii sociale, economice și de mediu impunătoare, cu un impact benefic în cadrul economiei durabile. Beneficiul va rezulta în baza faptului că acest proces reprezintă cea mai sigură și rentabilă metodă prin care se poate reduce dependența la nivel individual/național/global față de importurile de energiem astfel reducând impactul negativ al prețurilor ridicate aferent consumurilor de energie. Investițiile în eficiența energetică trebuie prioritizate atât la nivel individual, precum colectiv.

Utilizarea tehnologiile inovatoare în domeniul resurselor regenerabile existente care folosesc energia solară, eoliană, oceanică, hidroelectrică,

geotermală și biomasă – reprezintă o soluție la nivel global ce poate reduce sau stopa daunele cauzate de diverși factori nocivi/poluatori asupra mediului înconjurător, având un impact important la construcția și dezvoltarea unei economii durabile.

Domeniul de agricultură și alimentație sustenabilă, de asemenea, necesită o complementare prin intervențiile cu ajutorul tehnologiilor inovatoare, printre care se enumeră [2]:

- 1) agricultura de precizie și tehnologia IoT (Internet of Things) în vederea optimizării utilizării resurselor, reducerea deșeurilor rezultate în urma producției și creșterea productivității;

- 2) tehnologiile de monitorizare a lanțului de aprovizionare alimentară pentru reducerea pierderilor și a risipei.

Economia durabilă este actualmente determinată de anumiți factori și perspective de timp clar prestabilite la nivel global, având la bază tendințe de dezvoltare cu privire la tehnologiile inovatoare ce se încearcă a implementa și se află într-un proces constant de evoluție:

- 1) inteligența artificială și analiza datelor – pentru luarea deciziilor mai informate și eficiente în ceea ce privește utilizarea resurselor și optimizarea proceselor economice;

- 2) tehnologii blockchain – pentru urmărirea și verificarea lanțului de aprovizionare, asigurând transparență și responsabilitate în practicile economice;

- 3) implicarea comunităților și utilizatorilor – prin intermediul platformelor digitale și aplicațiilor mobile pentru promovarea consumului responsabil și a economiei circulare;

- 4) inovații în materiale și producție sustenabilă – prin utilizarea materialelor biodegradabile și tehnologiile de imprimare 3D pentru fabricarea personalizată și eficientă a produselor.

Concluzie. Tehnologia reprezintă un element primordial în dezvoltarea durabilă, privită din punct de vedere al relaționării cu factorul social, economic sau de mediu, aceasta determină un impact principal asupra dezvoltării durabile a acestora. Rolul tehnologiei este de a răspunde cerințelor dezvoltării durabile prin crearea și stabilirea unei economii circulare, durabilă în timp.

Dependența dintre știință și tehnologie în construirea sustenabilității este preponderent subiectul cel mai discutat și analizat la nivel global, ce se încearcă a fi soluționat printr-o multitudine de metode (politice, locale, economice, sociale). Având la bază problema epuizării constante a resurselor existente și indisponibilitatea infinită a acestora, importanța relației dintre știință și tehnologiile inovatoare se impune pentru a găsi o soluție reală care să răspundă provocărilor create în timp de către omenire – creșterea populației, impactul

industrializării, efectele poluării, producția de alimente (alternantă în diferite zone: excesiv/insuficient), tendințele de epuizare a resurselor naturale.

Actualmente, procesul de tehnologizare este în strânsă legătură cu toate sectoarele și domeniile de dezvoltare. La nivel global, țări sau grupuri de țări lucrează la crearea de modele de dezvoltare durabilă care au la bază că tehnologiile sunt factorul care va asigura facilitarea crearea de noi resurse, aici avându-se în vedere atât cele care sunt în proces de epuizare precum și resursele regenerabile.

În trecut, știința și tehnologia au fost utilizate drept o strategie în găsirea modalităților de curățare și controlul/reglementare factorilor de poluare existenți. Această metodă s-a demonstrat incapabilă însă de a aborda cauzele reale care stau la baza problemei. Analizând și constatând acest aspect în timp, accentul s-a orientat către dezvoltarea și implementarea tehnologiilor curate /verzi, care însă au un impact major în procesul de producție prin schimbarea profundă a acestuia, și anume prin crearea și utilizarea de produse mai puțin dăunătoare pentru mediu.

Pentru asigurarea adoptării unei tehnologizări într-o manieră durabilă rezultă imperativ necesitatea de colaborare între sectorul tehnologic, politic (autorități), economic și social.

Astfel, tehnologia joacă un rol crucial în transformarea economiei către o abordare mai durabilă. Exemplele prezentate demonstrează modul în care inovațiile tehnologice pot contribui la eficiența energetică, mobilitatea sustenabilă, producția de energie regenerabilă și agricultura responsabilă. Totuși, este extrem de important reflectarea asupra perspectivelor viitoare în cadrul proceselor de tehnologizare.

Tendențele de viitor cum sunt: inteligența artificială, blockchain, participarea comunităților și inovațiile în materiale; deschid noi oportunități de îmbunătățire a sustenabilității economice. Prin analiza de date și luarea deciziilor informate, se va putea recurge la optimizarea resursele și proceselor tehnologice, reducând astfel impactul asupra mediului înconjurător.

Cu toate acestea, este imperativ să se acorde atenție și provocărilor asociate cu tehnologiile inovatoare pentru conceperea unei economii durabile, cum ar fi aspectele de securitate și protecția datelor, dependența excesivă de tehnologie și impactul social al automatizării.

Pentru a crea o economie durabilă bazată pe tehnologie, este esențială colaborarea între diferite părți interesate. Autoritățile pot promova politici și reglementări favorabile, companiile pot investi în inovații tehnologice, iar societatea poate sprijini și adopta soluțiile durabile. Prin această colaborare, poate fi construită o economie mai durabilă și un viitor sustenabil pentru generațiile viitoare.

În cele din urmă, tehnologia poartă un rol-cheie în procesul de transformare al economiei într-una mai durabilă. Doar având la bază inovații tehnologice continue și abordări responsabile, se poate concepe un viitor în care tehnologia și sustenabilitatea să meargă mână în mână, aducând beneficii atât mediului înconjurător, cât și societății în ansamblul acesteia.

Referințe bibliografice:

1. GANEA V., TÎRȘU V. Progress management of the public procurement system at national level in the conditions of sustainable development. In: The scientific heritage. Economic Sciences., Vol.2 № 113 (113), 2023, p.24-28 . Budapest, Hungary. ISSN 9215 — 0365, Cosmos Impact Factor - 3.336 SJIF Impact Factor - 5.386DOI: , Categoria B+. Disponibil: <http://www.scientific-heritage.com/ru/arhiv/>
2. GANEA V., TÎRȘU V., SAVA L. Sustainable public procurement – method of attaining sustainable development nationwide. În Revista Economia Contemporană, Volumul 7, Nr.4/2022, p.151-161. România, Pitești, ISSN 2537-4222, ISSN-L 2537-4222. Disponibil: <http://www.revec.ro/article-2022-id-103-vol..7.nr..3-limit-1.html> (0,7 c.a.)
3. GANEA V., TIRSU V., MAZUR E. Prospective directions and trends in the implementation of sustainable public procurement in the Republic of Moldova [online]. In: Международный научно-практический журнал „Экономика и предпринимательство”, № 8/2021 г., стр. 301-304, ISSN 1999-2300. (импакт-фактор РИНЦ - 0,608, включен в Перечень ВАК). Disponibil: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=47173923> (0.4 c.a.).
4. TÎRȘU V. Economia verde și sistemul educațional (p.128-139). În: Achizițiile publice și dezvoltarea durabilă: Schimbare de paradigmă [online]. Monografie colectivă, coordonator: Ulian G. Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău: Tipogr. „Primex-Com”. 2020, 243 pag. ISBN978-9975-3493-1-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/118118 (0,66 c.a. contribuție personală).
5. GANEA V., TÎRȘU V., CRISTIȘOR D. Circular public procurement - Sustainable development trend. În: Materialele Conferinței științifice internaționale „Dezvoltarea Economico-Socială Durabilă a Euroregiunilor și a Zonelor Transfrontaliere”, 28 octombrie 2022, Volumul XLII. Iași: filiala Academiei Romane, pag. 173-181. ISSN 2971- 8740, ISSN-L2971-8740. Online: <https://ices.acadiasi.org/dezvoltarea-economico-sociala-durabila-a-euroregiunilor-si-a-zonelor-transfrontaliere/> (0.64 c.a.)

TENDINȚE DE CONSUM ȘI STIL DE VIAȚĂ DURABIL A TINERILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Adriana BUZDUGAN,

ORCID: 0000-0002-1551-7964

Universitatea de Stat din Moldova

Abstract. *This study investigates the level of knowledge and implementation of sustainable consumption behaviours among young adults. Conducting a nationwide online survey targeting persons between the ages of 18 and 30, this research assesses their understanding and implementation of these behaviours, offering valuable insights and advice for adopting a sustainable lifestyle.*

Key terms: *sustainable consumption, youth, awareness, adoption, survey, education, environmental issues, lifestyle, consumer behaviour, sustainability.*

The study highlights the imperative for businesses and public policies to comprehend the purchasing patterns and lifestyles of young people in order to advance sustainability. Brands must discern nascent trends and comprehend their contextual significance, adapting to shifts in consumer values and preferences. Consumers' lifestyle, as described by the World Health Organisation, encompasses their own habits and choices that represent their particular values, attitudes, and behaviours. This lifestyle significantly influences their consumption behaviour.

The term "lifestyle" is defined differently by many academic and professional sources. However, all these definitions emphasise that lifestyle encompasses a collection of habits, choices, and behaviours that reflect the beliefs, attitudes, and preferences of an individual or group. These encompass a range of factors, including physical well-being, nutritional intake, daily routines, social connections, personal self-expression, advocacy, and consciousness of societal issues. The lifestyle of young people is notably shaped by various elements, including technology, communication, dietary choices, physical activity, engagement in social causes, awareness of societal issues, as well as the digital landscape and travel experiences.

A strong association exists between lifestyle and consumption behaviour, particularly among young people. Lifestyle exerts a significant impact on one's nutritional preferences, fashion choices, technological acquisitions, leisure pursuits, travel encounters, and sustainable buying decisions. These features are shaped by individual, societal, and cultural influences.

The lifestyle and consumption behaviour of young people can be greatly influenced by cultural and national disparities. These distinctions are influenced by cultural values, fashion, food habits, religious influences, sustainability, media influence, and cultural events. Young individuals in the Republic of Moldova may exhibit a distinct lifestyle and spending patterns that are shaped by cultural, social, economic, and historical variables.

Consumer behaviour refers to the whole set of behaviours, choices, and responses associated with obtaining, utilising, and discarding products and services to fulfil individual needs and wants. This behaviour is impacted by a range of psychological, social, and economic aspects. This description incorporates an intricate cycle of behaviours, thoughts, and emotions that characterise individuals' interactions with the market and products.

This study offers a comprehensive examination of the awareness and implementation of sustainable consumption patterns among young adults, with the objective of evaluating their degree of understanding and conduct in this domain. A web-based questionnaire was administered to individuals between the ages of 18 and 30, encompassing a set of 20 inquiries pertaining to their knowledge, inclinations, and behaviours about sustainable consumption. The study findings demonstrate a widespread recognition of environmental concerns and a readiness to embrace sustainable purchasing practices, but with notable disparities in behaviour, which may be impacted by factors like age and education.

In order to assess the extent of knowledge and implementation of sustainable consumption behaviours, researchers employed an internet-based questionnaire targeted at individuals between the ages of 18 and 30. The survey encompassed inquiries regarding the participants' knowledge, inclinations, and implementation of sustainable consumption behaviours. An analysis was conducted on the data to evaluate the extent of understanding and implementation of sustainable consumption practices, as well as to verify hypotheses pertaining to these elements.

An important feature of the study is its novelty, providing a current nationwide view on the extent of awareness and behaviours related to sustainable consumption among young people. This study highlights the significance of educational and awareness initiatives, as well as offering a range of choices to promote flexitarian diets. These efforts help to motivate young individuals to adopt a more sustainable way of living.

The findings demonstrate a heightened consciousness of environmental concerns and a willingness to embrace sustainable consumption behaviours among young people. Nevertheless, notable disparities in their conduct were noted, which were influenced by variables such as age and educational attainment.

The research technique involves conducting a nationwide online survey that focuses on assessing the youth's awareness and engagement in sustainable consumption patterns. Analysed data was used to assess the extent of awareness and implementation of these practices, as well as to verify hypotheses concerning affecting factors.

The demographic study revealed a heterogeneous distribution in terms of age, gender, and residential region, with a substantial majority of participants residing in urban contexts. The study found that the lifestyle of young people is swiftly influenced by variables such as technology, cultural shifts, and social changes. Comprehending these modifications is crucial for formulating governmental policies, educational programmes, and social activities that effectively address the requirements and goals of this demographic.

The study conducted tests to validate multiple hypotheses concerning the awareness and sustainable consumption behaviour of young individuals. The study verified the knowledge of environmental concerns among young individuals and their inclination to embrace sustainable consumption habits. In addition, young individuals often utilise public transit and other environmentally-friendly means of travel, purchase locally sourced or organic goods, consistently engage in recycling practices, minimise water and energy usage inside their homes, and actively partake in environmental gatherings or volunteer initiatives.

The study proposes that effective strategies to promote a more sustainable lifestyle among young adults encompass educational and awareness initiatives, advocacy for flexitarian diets, and the provision of a wide range of choices. Furthermore, it is advisable to incorporate sustainability teaching into educational curricula at both the school and university levels, while also enhancing the availability and affordability of sustainable goods and services.

One noteworthy finding of the study is that most of the young participants are conscious of environmental concerns and are enthusiastic about embracing sustainable consumption practices. Nevertheless, there exist notable disparities in their conduct, which may be impacted by variables like age and educational attainment. The study emphasises the significance of educational and awareness initiatives aimed at motivating young individuals to embrace a sustainable way of living.

The findings demonstrate distinct patterns and actions, such as a predilection for public transit or bicycles, regular recycling, utilisation of local or organic goods, and a decrease in the consumption of meat and animal-based products. This data offers a lucid depiction of the consumption patterns exhibited by young individuals and their degree of dedication to sustainable activities.

Ultimately, this study provides significant insights to the realm of sustainable consumerism by presenting a thorough outlook on how young adults view and

engage in sustainable practices. The outcomes of this study can provide valuable insights for the formulation of policies and strategies aimed at fostering responsible consumption patterns and advancing towards a more sustainable future.

Referințe bibliografice:

1. Brandabur R.E., Tănase L.D. Un altfel de consumator: Studiu asupra produselor ecologice. În: Revista de Marketing Online, 2010, vol. 4 nr. 3, p. 57-59.
2. Buzdugan Adriana, Nepotu Lucia, Youth and sustainable consumption: understanding awareness and adoption trends. In: Scientific Journal: Economics, Social and Engineering Sciences, Category B, Free International University of Moldova, Chisinau, the Republic of Moldova, Year 6, Nr.3/2023, ISSN 2587-344X, E-ISSN 2587-425X.
3. Hămuraru M., Buzdugan A. Modele de business sustenabil în contextul dezvoltării durabile a Republicii Moldova. Monografie aprobată spre publicare de către Consiliul Științific USM prin proces-verbal nr. 14 din 02.11.2022. Publicată în cadrul Proiectului „Consolidarea achizițiilor publice durabile în Republica Moldova” 20.80009.7007.15, finanțat din Bugetul de Stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023). ISBN 978-9975-62-493-0, Chișinău: CEP USM, 2022, 191 p.
4. Promoting Sustainable Consumption GOOD PRACTICES IN OECD COUNTRIES, accessible at: www.oecd.org/publishing/corrigenda

PREMISELE MOTIVAȚIONALE PRIVIND IMPLICAȚIILE LOGISTICII VERZI ÎN PROMOVAREA BENEFICIILOR ACHIZIȚIILOR DURABILE

Elena CARP,
ORCID: 0000-0003-0399-6141
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract. *In this paper, the author addresses the issue of green logistics and its role in companies that can determine the most important and necessary premises in promoting the benefits of sustainable procurement which can ensure both financial and sustainable performance through the use of green practices. For these reasons, green logistics involves implementing sustainable practices that are beneficial to the environment, society and the economy.*

Keywords: *green logistics, sustainable procurement, sustainability, environmental benefits, environment, sustainable performance.*

Introducere. În promovarea performanței durabile prin aspectul de mediu, social și economic, logistica verde devine o prioritate necesară dar și o premisă motivațională pentru promovarea beneficiilor achizițiilor durabile. Beneficiile logisticii verzi pentru climă, planetă și populație nu au fost niciodată mai clare sau mai importante ca acum. Devenind un subiect de mare interes și privită din ce în ce mai mult ca o sursă de avantaj competitiv la care pot profita companiile inovatoare, logistica verde reprezintă o strategie importantă în aprovizionarea și achizițiile durabile ale unei companii care constituie cheia eforturilor de a promova sustenabilitatea. Cu toate acestea, există adesea întrebări în rândul practicienilor cu privire la ce exact sunt achizițiile durabile, cine ar trebui să fie implicat, de ce ar trebui efectuate și cum pot fi realizate, astfel încât să asigurăm un echilibru mai durabil între obiectivele economice, de mediu și cele sociale.

Achizițiile durabile joacă un rol strategic în eforturile unei afaceri de sustenabilitate care s-a angajat să respecte standardele și acordurile recunoscute internațional pentru responsabilitatea corporativă. Companiile care practică **achizițiile durabile** achiziționează resursele de care au nevoie pentru a face afaceri în vederea diminuării impactului lor asupra mediului, dar și pentru a adopta practici mai durabile și mai ecologice în fiecare aspect al afacerii lor.

Scopul lucrării reflectă rolul logisticii verzi în promovarea beneficiilor achizițiilor durabile, prezentându-se argumente în susținerea implementării achizițiilor sustenabile în scopul atingerii unei performanțe durabile.

Metodologia cercetării. Pentru realizarea studiului autorul a utilizat metode universale și specifice de cercetare științifică precum dialectica, observația, sinteza teoretică, inducția și deducția, analiza și sinteza, comparația, analiza de documente, comparația, analiza tendinței ș.a.

Rezultatele cercetării. Luând în considerație consecințele de mediu, sociale și economice, achizițiile durabile constituie un angajament față de practicile de logistică verde. În domeniul achizițiilor ecologice, organizațiile își pot satisface nevoile de bunuri, servicii și utilități într-un mod care să obțină un raport calitate-preț, respectând în același timp principiile dezvoltării durabile.

Implicația logisticii verzi constă în provocarea achizițiilor durabile de a integra considerațiile de mediu și sociale în procesul de achiziție. Una dintre cele mai eficiente metode este de a alege criteriile de selecție adecvate, având în vedere durabilitatea, de a informa în mod clar potențialii ofertanți și de a asigura îndeplinirea cerințelor în mod corespunzător.

În calitate de criterii de selecție pot servi următoarele exemple:

Tabelul 1. Criteriile de selecție sustenabilă

Economic	Social	De mediu
Experiență anterioară/actuală Acreditare de către organizație independentă de certificare.	Acreditare de către o organizație independentă de certificare la un standard.	Impactul materialelor utilizate și al proceselor de producție.
Productivitate/capacitate de serviciu.	Dovezi că lucrătorii își cunosc drepturile și responsabilitățile la locul de muncă.	Impactul ambalajului.
Robustețe/inovație de proiectare.	Prezența unor sindicate independente sau a unor comitete eficiente de conducere/ lucrători care abordează prioritățile lucrătorilor, inclusiv salariul, orele și condițiile.	Impactul transportului.
Costul produsului pe întreaga durată de viață	Practici și condiții ale furnizorilor.	Impactul ciclului de viață al produsului.
Costul de schimbare a furnizorului actual.	Participarea la inițiative cu mai multe părți interesate care educă și schimbă practicile pentru a aborda problemele înrădăcinate.	

Sursa: elaborat de autor în baza CIPS, Chartered Institute of Purchasing and Supply Chain (2013), Achiziții etice și durabile [6]

Implicația logisticii verzi asupra achizițiilor în curs de desfășurare s-a observat prin dezvoltarea unui standard specific capabil să ghideze fiecare decizie de achiziție ISO 20400 Standard pentru achiziții durabile. [10]

Format pe baza ISO 26000 pentru Responsabilitate Socială, achizițiile durabile, se bazează pe:

1. Evaluarea „culturii de cumpărare ” organizațională, înțelegând prin acest aspect cum și de la cine cumpără/vinde organizația, controlul asupra furnizorilor, precum și capacitățile acestora de a satisface cerințele ecologice, dacă aceste cerințe sunt realiste și exprimate clar.
2. Cunoașterea lanțului de aprovizionare al organizației prin care putem evalua costul lanțului de aprovizionare dar și impactul furnizorilor asupra societății și asupra mediului.
3. Gândirea strategică prin intermediul căreia luăm în considerare riscurile și oportunitățile de a colabora mai strâns cu principalii furnizori de-a lungul întregului ciclul de viață al produselor și serviciilor.
4. Asigurarea factorilor de decizie în conștientizarea beneficiilor, oportunităților și posibilelor consecințe ale implementării achizițiilor durabile în organizație.

Orice standard specific pentru achiziții durabile este dezvoltat în baza unor principii ale logisticii verzi ca premise ce implică realizarea achizițiilor durabile și obținerea de beneficii (Figura 1).

Figura 1. Principii ale logisticii verzi pentru standarde de achiziții durabile.

Sursa: Elaborat de autor

În prezent, există prejudecata, larg răspândită în societate, conform căreia, produsele, serviciile și lucrările ecologice sunt mai scumpe decât cele neecologice [14]. Această poziție, însă, nu este una exhaustivă, pentru că nu cuprinde întregul ciclu de viață al produsului. Astfel, la analiza unui anumit produs trebuie luate în calcul:

- costurile inițiale de achiziție (livrare, instalare, punere în funcțiune etc.);
- costurile de funcționare (inclusive, consum de energie, piese de schimb etc.);
- costurile de întreținere și/sau revizie;
- costul de la sfârșitul ciclului de viață (scoaterea din uz și eliminarea/reciclarea). [16]

Dacă ne ghidăm după principiul prețului mai mic, este posibil să concluzionăm că serviciile, produsele sau lucrările durabile/ecologice sunt mai costisitoare, respectiv nu ar fi eligibile din punctul de vedere al părților contractante care, precum știm, se conduc cel mai des în alegerile lor după criteriul celui mai mic preț. Însă, dacă luăm în calcul toate cheltuielile până la sfârșitul ciclului de viață se poate întâmpla ca un produs/serviciu durabil/ecologic să devină mai ieftin, iar impactul acestuia asupra mediului să fie mai mic sau chiar egal cu zero. Astfel, pentru a înțelege clar implicațiile logisticii verzi asupra beneficiilor promovării achizițiilor durabile, este necesar să analizăm atât principiile acestora de funcționare, standardele pentru achiziții durabile, factorii interni și externi, dar și criteriile de atribuire a contractelor de achiziții.

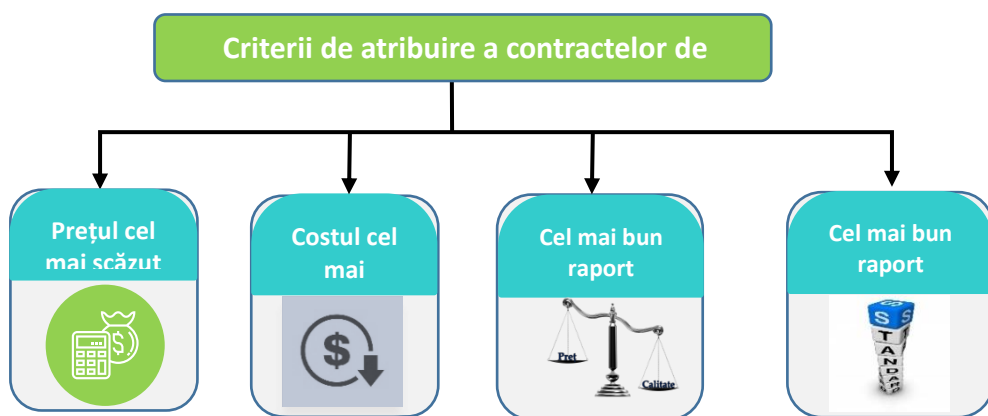

Figura 2. Criterii de atribuire a contractelor de achiziții.

Sursa: Elaborat de autor în baza [3]

În abordarea sustenabilității în achiziții există atât factori externi, cât și interni care afectează practicile de achiziții durabile. În opinia autorului, cei mai importanți trei factori pentru achizițiile durabile sunt:

1. Legislația și reglementările;
2. Concurența în industrie și presiunea părților interesate;
3. CSR și realizarea unei schimbări reale.

Prin prisma premiselor motivaționale în ce privește implicațiile logisticii verzi în obținerea beneficiilor achizițiilor durabile, am identificat opt cerințe ale achizițiilor durabile:

4. Înțelegerea acțiunilor globale, regionale și locale;
5. Sprijin din partea misiunii, culturii, strategiei și oamenilor;
6. Conducere dedicată CSR;
7. Integrarea luării deciziilor strategice și operaționale;
8. Măsurarea performanței și sisteme de recompensă adecvate;
9. Abordarea sistematică a managementului riscului;
10. Comunicare transparentă și bine structurată;
11. Considerarea durabilității ca pe o oportunitate de inovare.

Implicațiile logisticii verzi în promovarea achizițiilor durabile oferă soluții optime și eficiente, care contribuie la aplicarea unor bune practici, ce determină obținerea a numeroase beneficii cu impact pozitiv pe cele 3 dimensiuni: mediu, economic, social.

Beneficiile comerciale ale achizițiilor durabile:

1. Respectarea reglementărilor și a legilor aplicabile;
2. Asigurarea continuității afacerii și a securității aprovizionării;
3. Minimizarea riscurilor de afaceri;
4. Gestionarea reputației și a percepțiilor clienților;
5. Controlul costurilor prin adoptarea unei abordări corecte a ciclului de viață al produsului;
6. Economii prin utilizarea eficientă a resurselor și gestionarea cererii.

Beneficiile ecologice ale achizițiilor durabile:

1. Reducerea deșeurilor și a poluării;
2. Reducerea emisiilor de carbon;
3. Reducerea consumului de energie;
4. Limitarea impactului negativ al achiziției din surse necertificate;
5. Restaurarea biodiversității.

Beneficiile sociale ale achizițiilor durabile:

1. Îmbunătățirea condițiilor de viață și a bunăstării angajaților;
2. Răspândirea conștientizării cu privire la acțiunile climatice;
3. Îmbunătățirea angajamentului, a moralului și a implicării comunității;
4. Presiune asupra pieței pentru acțiuni responsabile;

5. Eliminarea practicilor de muncă neloiale și inechitabile;

Concluzii. Constituind un instrument care încurajează încorporarea criteriilor ecologice în contractare a companiilor, în desfășurarea activităților acestora, achizițiile durabile de bunuri și servicii cu impact mai mic asupra mediului contribuie la reducerea amprente ecologice dar în același timp la îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă. [2]

Rolul logisticii verzi este unul indispensabil în promovarea achizițiilor durabile atâta timp cât companiile se confruntă cu alegeri concurente, iar acestea în mod continuu trebuie să aleagă resursele cu cel mai mic impact negativ asupra sănătății umane și a mediului. Astfel, implicațiile logisticii verzi determină premisele necesare de a motiva companiile să depună în continuare efort pentru a-și asigura și orienta achizițiile durabile spre conținuturi reciclate, implementând practici verzi de eliminare a impactului negativ care aduc beneficii economice, sociale și de mediu.

Referințe bibliografice

1. AGYABENG-MENSAH, Yaw, AFUM, Ebenezer, ACQUAH, Innocent Senyo Kwasi, DACOSTA, Essel, BAAH, Charles, AHENKORAH, Esther, The role of green logistics management practices, supply chain traceability and logistics ecocentricity in sustainability performance. In: The International Journal of Logistics Management, 2020, vol. 32, nr.2, pp. 538-566, ISSN: 0957-4093, DOI: <https://doi.org/10.1108/IJLM-05-2020-0187>.
2. Buying green! A handbook on green public procurement, 3rd Edition, European Commission, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016, ISBN: 978-92-79-56848-0, DOI: 10.2779/246106, © European Union, <https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/Buying-Green-Handbook-3rd-Edition.pdf>
3. Conceptul de durabilitate în Legea Achizițiilor Publice: Reglementare versus aplicare. In: „Consolidarea Achizițiilor Publice Durabile în Republica Moldova –
4. TEIXEIRA, Cassia Regina Bianchini, ASSUMPÇÃO, Andre Luis, CORREA, Andre Luiz, SAVI, Antonio Francisco, PRATES, Glaucia Aparecida, The contribution of green logistics and sustainable purchasing for green supply chain management. In: Independent Journal of Management & Production, 2018, vol.9, nr. 3, pp. 1002-1026, ISSN: 2236-269X, DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v9i3.789>.
5. World Bank, 2021 The World Bank. Global Public Procurement Database. Disponibil online: <https://www.globalpublicprocurementdata.org/gppd/>
6. <https://www.cips.org/>
7. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13352-2020-INIT/ro/pdf>

8. https://ecologia.by/number/2020/11/Zelenye_zakupki_filosofiya_razumnogo_upravleniya/
9. https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement_en
10. https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/store/en/ISO%2020400_Sustainable_procur.pdf
11. www.mf.gov.md
12. www.mtender.gov.md
13. <https://www.sustainablepurchasing.org/>
14. https://tender.gov.md/sites/default/files/document/attachments/md_guide_to_spp_ro_final_28feb2018_0.pdf
15. www.tender.gov.md
16. <http://viitorul.org/files/library/Conceptul%20de%20durabilitate%20in%20legua%20achizitiilor.pdf>

TENDINȚELE CONSUMULUI DURABIL

Lucia NEPOTU,
ORCID: 0000-0001-5306-7346
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract. *The field of sustainable consumption research has started to diversify with different approaches. It has changed from the involvement of only a few stakeholders to the cooperation of many different stakeholders in formulating policies to implement sustainable consumption patterns. Sustainable consumption trends are more pronounced today as people pay particular attention to everything from what they buy in stores to what transport they use to travel or commute to work, all of which contribute to the impact they have on the surrounding environment. Finally, consumers value a healthy and sustainable lifestyle and their purchases take this into account. By 2030, the market for sustainability-related products and services is expected to grow through the interaction and coordination of policy support, business initiatives and everyday consumer awareness.*

Key words: *consumer behaviour, trends, environmen, responsibility, sustainable, consumption.*

Introducere. Viața durabilă minimizează impactul ecologic creând în același timp condiții pentru o viață prosperă pentru indivizi, gospodării și comunități. Este produsul unor decizii individuale și colective privind satisfacerea aspirațiilor și nevoilor și aplicarea practicilor, care la rândul lor sunt condiționate, facilitate și constrânse de standarde, societate, instituții publice, infrastructură, piețe și cultură. În ultimii ani, a devenit din ce în ce mai clar că economiile durabile trebuie construite pe un consum durabil, care includ produse durabile, precum și procese industriale durabile.

Pentru a se putea face careva prognoze pentru viitor trebuie să se cunoască cele mai importante tendințe globale pentru a înțelege dezvoltarea viitoare, adaptarea și controlul dezvoltării consumului durabil. Cercetarea și dezvoltarea, inovarea și antreprenoriatul sunt necesare pentru a pregăti și implementa schimbările necesare care vor asigura tranferul din ce în ce mai mare spre un consum durabil.

Scopul cercetării este de a analiza evoluția și tendințele consumului durabil. Care sunt factorii care contribuie la schimbările survenite în consumul durabil.

Metodologia cercetării. În teza prezentă au fost utilizate mai multe metode de cercetare științifică, printre acestea se numără analiza literaturii de specialitate atât a autorilor naționali cât și a celor internaționali, precum și deducția.

Cererea pentru considerente mai sustenabile este din ce în ce mai vizibilă și ar fi oportun să de adapteze această tendință majoră de consum înainte de a duce la o pierdere a veniturilor pe termen mediu și lung. Se poate de afirmat că în prezent peste 32% dintre consumatori sunt foarte implicați în adoptarea unui stil de viață mai durabil, ceea ce contribuie și la creșterea consumului durabil.

Preferințele consumatorilor în domeniul consumului de produse ecologice sunt într-o evoluție continuă, de aceea se poate de menționat câteva domenii în care consumatorii își modifică aceste preferințe, și se orientează spre un consum durabil [2].

Când vine vorba de cumpărarea alimentelor, toți consumatorii iau în considerare aspecte, pentru a face alegerea finală, cum ar fi: calitate, sezonabilitate, proveniență, disponibilitate și, bineînțeles, prețul. Pentru 79% dintre consumatorii elvețieni problemele de durabilitate au o anumită influență asupra obiceiurilor alimentare, comparativ cu media Uniunii Europene de 59% [1].

Contribuția sistemelor alimentare la emisiile globale de gaze cu efect de seră au ajuns până la 37%. Producția alimentară, în special a animalelor, duce la un consum mare de energie, defrișări, creșterea emisiilor de gaze cu efect de seră și consum excesiv de apă. Industria masivă a cărnii a fost lovită de când pandemia a lovit în 2019, lăsând piața interesată de o abordare mai flexibilă și mai puțin intensivă în resurse a industriei. Schimbarea comportamentului consumatorilor și preocupările cu privire la fiabilitatea industriei în aprovizionarea ingredientelor alimentează revoluția cărnii pe bază de plante. Consumatorii cer schimbarea și o arată prin alegerile lor în supermarket. Mass-media globală a sporit gradul de conștientizare cu privire la numărul de gaze cu efect de seră de care este responsabilă industria cărnii, subliniind că aprovizionarea durabilă ar putea fi soluția. În ultimii doi ani, industria cărnii a pierdut aproximativ 13,6 miliarde de dolari, deoarece consumatorii cumpărau carne vegană în masă, ceea ce a crescut vânzările de carne vegană la 7 miliarde de dolari în aceeași perioadă. De exemplu, compania olandeză Vegetarian Butcher, achiziționată de Unilever în 2018, și-a crescut veniturile cu 70% în 2020 [2]. Tendințele consumatorilor în această situație sunt de a alege produse de sezon sau produse locale și astfel reducând consumul de produse de origine animală, precum și prin cumpărarea alimentelor de la producătorii mai durabili. În prezent dietele sunt utilizate de un număr mare de consumatori, de aceea, o dietă pe bază de plante reduce utilizarea pământului cu 76% în comparație cu consumul de carne, așa că înlocuirea cărnii pe care se consumă cu surse alternative de proteine este o modalitate de a fi mai durabilă. Cu toate acestea, consumul de carne este în

creștere în unele părți ale lumii, cum ar fi Asia urmând să crească cu 78% până în 2050 [3 p.7].

O altă creștere se înregistrează și pentru electronicele renovate, deoarece deșeurile electronice au un impact semnificativ asupra sustenabilității climatice. Consumatorii apelează din ce în ce mai mult la dispozitive electronice uzate, ceea ce duce la creșterea stocurilor retailerului și la un control mai bun al calității produselor. La fel, se poate de menționat și creșterea accelerată a magazinelor second-hand care contribuie la încetinirea dinamicii modei rapide.

Acum că consumatorii sunt conștienți de faptul că reciclarea în sine nu este răspunsul pentru reducerea impactului nostru asupra mediului, tendințe precum interzicerea plasticului de unică folosință sau magazinele care nu utilizează ambalaje câștigă amploare. Studiile din domeniu demonstrează că 60% din plasticul utilizat, din care majoritatea provine din industria alimentară, ajunge în gropile de gunoi sau în mediu. Cercetările ne arată că 65% dintre consumatori doresc ca industria alimentară să fie mai sustenabilă prin schimbarea ambalajului sau găsirea de variante alternative [2].

Evenimentele precedente au arătat consumatorilor cât de interdependentă și interconectată este lumea și mai mulți sunt din ce în ce mai preocupați de viitor, de mediu și de comunitățile afectate de alegerile și obiceiurile lor de zi cu zi. În viitor se așteaptă mari provocări și pentru a se face față, consumatorii au nevoie de noi tehnologii. Câteva exemple despre modul în care tehnologia poate sprijini tranziția către un mediu mai durabil și durabil consum:

- crearea de alternative pentru carne cultivată în laborator sau pe bază de plante;
- contoare inteligente de energie pentru monitorizarea consumului individual și la nivel de organizație;
- mijloace de transport electrice;
- diferiți senzori care să ajute companiile energetice să reducă emisiile [3 p.10].

Rezultatele cercetării. Unele dintre principalele obstacole din calea consumului durabil sunt prețurile ridicate la produsele ecologice, lipsa de informații și cunoștințe în rândul consumatorilor, obiceiurile nesustenabile și conștientizarea scăzută a mediului și problemele complexe. Pentru a se putea face propriile alegeri de mediu, pe care trebuie să le facă fiecare consumator, aceștia au nevoie de acces și informații. Trebuie să existe o infrastructură adecvată în îndeplinirea obligațiilor asumate de consumatori. Consumul durabil ar trebui să fie o alegere simplă și ușoară. Aproximativ 35% din toate alimentele produse în lume sunt stricate sau risipite. Toate cifrele, prognozele și studiile efectuate trebuie să fie prezentate cât mai des consumatorilor sub diferite forme, astfel tendințele consumului vor fi durabile și cu impact mai puțin negativ.

Concluzii. Produsele și serviciile care pot conduce la schimbări în comportamentul consumatorilor trebuie să aibă o calitate plăcută, pe lângă simplitate, ușurință în utilizare etc. În plus, o perspectivă de durabilitate care integrează în mod cuprinzător atât sănătatea umană, cât și cea planetară este de așteptat să devină din ce în ce mai importantă în viitor. Consumatorii de toate vârstele adoptă comportamente de consum mai durabile, ceea ce este un lucru foarte apreciat pentru societate și mediu. Ceea ce consumatorii poartă, mănâncă și conduc, nu numai că le va semnaliza starea, ci va reflecta și detalii despre atitudinile și credințele lor.

Referințe bibliografice:

1. Tendințele consumatorilor: o schimbare a obiceiurilor, accesat la www.ecocook.com;
2. Sustainable Consumer Trends You Should Know About in 2022, accesat la www.bundl.com;
3. Устойчивое потребление. Consumers International Coming Together for Change, 2020, 11c.

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS AS AN INSTRUMENT FOR THE DEVELOPMENT OF THE EDUCATION SYSTEM

Anna CÎȘLARI,
ORCID: 0000-0001-7715-3089
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract. *Providing the population of the country with quality educational services is the basis of modern society and the creation of an economy based on knowledge and technology. In order to achieve this goal, the economic and financial resources of the state are very limited, especially in conditions of economic crisis, which requires calling on the economic, financial and managerial possibilities of private business representatives in the form of public-private partnerships. The study that was the basis of this publication was carried out based on the examination of open sources of information in the field addressed, after which a summary table of the application of public-private partnerships in the education system was created. As a result of the study, the fundamental aspects of the successful implementation of public-private partnerships in the education system were presented.*

Keywords: *public private partnership, educational services, education system*

Введение. Государственно-частное партнерство (ГЧП) – это совокупность среднесрочных и долгосрочных специфических форм сотрудничества государственных субъектов с представителями предпринимательской среды для решения значимых задач (проблем) на взаимовыгодных условиях.

Международный опыт доказывает, что потенциал ГЧП по реализации различных значимых проектов с положительными экономическими, финансовыми и социальными эффектами.

Система образования, как совокупность государственных и частных образовательных учреждений различных типов, уровней и форм организации учебно-воспитательной деятельности, является весьма специфической областью применения ГЧП, исходя из основополагающей цели предоставления населению страны качественных образовательных услуг.

Тематика ГЧП в системе образования отражена в весьма ограниченном количестве источников, которые можно объединить в три группы:

- Западные авторы – Harry A. Patrinos, Antoni Verger, Mauro Moschetti, Arcia Gustavo, Amy Holloway, Amy Mulcahy-Dunn, Susan L. Robertson, Alexandra Draxler, Mark Ginsburg, Karen Mundy, Michael Latham и др.
- Российские авторы – Глушко Ю.В., Колодина Н.В., Горбунова Н.А., Резер Т.М., Дмитриева Е. А., Ефремов Д.Н., Килинкаров В.В., Прудский В.Г., Мерзлов И.Ю., Оразметова Г.М., Шапиро Н.А.
- МАНТУЛЕНКО, А.В. (2014) Государственно-частное партнерство в образовании и др.
- Авторы из Республики Молдова – Buşmachi Eugenia, Potlog Ion, Caracicovschi Lilia, Mihalache Iurie, Tincu Violeta, Ungureanu Viorica, Vinogradova Natalia.

Все эти авторы рассматривают ГЧП с различных точек зрения, позволяет установить комплексную палитру нюансов изучаемой тематики.

Целью статьи является изучение возможности применения практик государственно-частного партнерства для решения проблем и развития системы образования.

Методология исследования. Исследование, которое легло в основу данной публикации, было проведено на форме изучения открытых источников информации в рассматриваемой области, после чего была создана сводная картина применения ГЧП в системе образования.

Результаты исследований. В результате исследования международного опыта, можно выделить следующие требования к проектам ГЧП в системе образования.

Внедрение проектов ГЧП во многих странах проводится, учитывая специфику разных сегментов системы образования (дошкольного, среднего, среднего профессионального, высшего образования), а система образования развивается с позиций рынка образовательных услуг.

ГЧП должны содействовать развитию конкуренции в области образования, исходя из конечной цели повышения качества образовательных услуг. Выбор школы и конкуренция представлены как наиболее желательные механизмы. Исходя из теории общественного выбора, проекты ГЧП должны предоставлять право выбора лучшего учебного учреждения, что заставляет последние конкурировать за привлечение учащихся и достижение лучших академических результатов. (Harry A. Patrinos, 2023) Практика ГЧП в системе образования исходит из обязанности частного партнера обеспечить более высокие стандарты предоставления образовательных услуг, которые должны быть конкретными и измеримыми целевыми показателями качества.

Одной из важных задач ГЧП является содействие развитию кадрового потенциала системы образования. Как правило, ГЧП предполагает более

высокую гибкость в найме учителей и управляющих школ, что может создать лучшее соответствие между спросом и предложением в сфере образования. [2]

В обществе, основанном на знаниях, образовательная система должна содействовать инновационному развитию страны. И в этой связи эксперты утверждают:

- «Чтобы быть эффективными, государственно-частные партнерства (ГЧП) в образовании должны быть инновационными, обеспечивать подотчетность школ, расширять права и возможности родителей и учащихся и продвигать разнообразные образовательные учреждения.» [1]

- «Во многих различных условиях ГЧП все чаще воспринимается как инновационный политический подход к обеспечению образования для всех, и особенно к предоставлению наиболее уязвимым слоям населения новых образовательных возможностей.» [3]

ГЧП призваны обеспечить оптимальный уровень распределения рисков между государством и частным сектором, что может содействовать увеличению объема ресурсов и увеличению объема предоставляемых услуг в системе образования. [2]

Механизмы ГЧП связаны с использованием ресурсов частного партнера, с одной стороны, а также, имущества и неимущественных прав государства, с другой, что определяет необходимость мониторинга эффективности данных проектов. Для этого должны быть разработаны и применены комплексные методики с использованием соответствующих показателей эффективности.

Выводы. ГЧП является специфической формой долгосрочных отношений между государством и представителями частного бизнеса по внедрению проектов в системе образования. Основной целью данного взаимодействия государственного и частного секторов в сфере образования является существенное повышение качества образовательных услуг и продвижения инновационного процесса в экономике. При этом, важным аспектом является разработка законодательства и соответствующей политики, опираясь на основополагающие элементы.

Библиографические ссылки

1. Harry A. Patrinos (2023) Designing effective public-private partnerships in education, <https://blogs.worldbank.org/education/designing-effective-public-private-partnerships-education#:~:text=To%20be%20effective%2C%20public%2Dprivate,to%20achieving%20a%20sustainable%20solution>, (дата обращения: 29.05.2023)

2. LATHAM, Michael (2009) Public-private partnerships in education, <https://www.cedol.org/wp-content/uploads/2012/02/158-159-2009.pdf>, (дата обращения: 03.06.2023)
3. VERGER, Antoni; MOSCHETTI, Mauro (2017) Public-Private Partnerships as an Education Policy Approach: Multiple Meanings, Risks and Challenges, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247327>, (дата обращения: 01.06.2023)

TRANSFORMAREA CONTROLULUI CORPORATIV ÎN MANAGEMENTUL FINANCIAR MODERN AL COMPANIILOR

Tatiana PENU,
ORCID: 0009-0006-5261-1606
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract. *The given article reflects a presentation on corporate control in the modern financial management of companies. At the level of complexity of contemporary society, the management of economic-social activities (structured by fields, sectors and hierarchical levels) requires increasingly substantial efforts. Such leadership has, in addition to its attributes of foresight, organization, coordination and command, and the task of controlling all human actions throughout their duration. Taking into account the problems faced by corporate governance today, they have the chance to be solved only to the extent that the material, human, financial, informational resources will be efficiently and effectively capitalized.*

Keywords: *internal audit, financial control, financial management.*

Controlul financiar intern reprezintă doar un aspect al controlului în ansamblul său și orice dezbateri pe aceste probleme trebuie plasate în contextul unei evaluări mai generale a adecvării și funcționalității cadrului instituțional luat ca un întreg. Ca urmare a creării Uniunii Europene și a procesului actual de integrare, a fost posibilă obținerea unei viziuni generale din ce în ce mai clare asupra sistemelor de control și audit utilizate de diferite țări.

În perioada actuală prin care trece Moldova de aderare la Uniunea Europeană - controlul corporativ, ca parte componentă a proceselor de reformă economică, financiară și socială, are un rol deosebit în creșterea performanței economiei, limitarea risipei, eliminarea fraudei și corupției, detectarea din timp a anomaliilor și a deficiențelor.

Controlul financiar ajută managementul în aprecierea rezultatelor care îi sunt comunicate. Obiectivele guvernantei corporative vizează, în esență, obținerea de profit, dar în același timp supraviețuirea, dezvoltarea și chiar perocesarea acestuia, care la rândul lor decurg din scopurile financiare - echilibru, rentabilitate și creștere. Toate aceste activități ale agentului economic se desfășoară într-un mediu social specific constituit din: salariați, furnizori, creditori, clienți, sistemul bancar, instituțiile financiare.

În ultimul timp, a existat o creștere a rolului guvernantei corporative, concomitent crește importanța funcției de control a finanțelor corporative. Acest lucru se datorează următoarelor cauze:

1. Modificări care au loc în sistemul de control financiar corporativ.
2. Neclaritatea și dualitatea actelor legislative cu privire la problemele legate de desfășurarea afacerilor, problemele de calitate și reglementare de stat.
3. Disunitatea și completitudinea insuficientă a informațiilor.

În ultimul timp, poate fi umrărită creșterea rolului managementului financiar în gestiunea finanțelor corporative și concomitant întârșirea importanței funcției de control a acestuia. Aceasta este condiționată de mai multe cauze:

1 Activitatea de investiții redusă a companiilor de asigurări a condus la modificări corespunzătoare în structura portofoliului de investiții al corporațiilor în favoarea prevalenței activelor cu risc scăzut în acestea;

2. Transparența și responsabilitatea investițională a activităților participanților corporativi nu reflectă suficient imaginea reală a utilizării resurselor financiare.

Drept urmare, investitorii terți părăsesc complet compania, iar grupul financiar-industrial capătă control deplin asupra activelor monetare și fizice. Un astfel de comportament al acestui grup provoacă apariția unor riscuri ridicate pentru investitori, în special a celor din portofoliu.

Organizarea sistemului de control financiar corporativ determină întreaga activitate financiară și economică a corporației și siguranța resurselor materiale și monetare ale corporației. Organizarea corectă a controlului financiar al întreprinderii ajută la eliminarea deficiențelor în activitatea corporației și reduce timpul necesar pentru a le elimina

În contextul transformării economiei, corporațiile interne sunt nevoite să recurgă la construirea unui sistem eficient de control financiar intern pentru a-și menține și crește pozițiile. În condițiile economice moderne, prezența în cadrul corporației a unui serviciu de audit intern în sistemul de control financiar crește rolul funcției de control al finanțelor corporației.

Auditul intern nu necesită de la organizația costuri suplimentare serioase pentru crearea sa și funcționare. Această formă prevede dezvoltarea de către auditori externi, împreună cu specialiștii organizației, a unui set de documente normative care reglementează procedura de interacțiune între unitățile sale structurale și manageri în domeniul activităților de control, întocmirea documentației pe baza rezultatelor acestora, precum și pregătirea soluții pentru eliminarea deficiențelor identificate.

Format corect și funcționând eficient pe baza standardelor și metodologiilor interne dezvoltate ținând seama de experiența modernă, sistemul de audit intern va permite detectarea în timp util a deficiențelor în funcționarea sistemului de

control financiar al corporației, motivele dezvoltării măsurilor de eliminare și minimizare a acestora riscuri.

În procesul de implementare și funcționare a serviciului de audit intern, este posibil să întâmpinați o serie de dificultăți cauzate, în special, de factori precum:

- Absența unui cadru legal pentru materialele didactice necesare;
- nevoie de capacitate, perioadă scurtă de timp pentru personalul capabil să auditeze situațiile financiare întocmite în conformitate cu standardele financiare internaționale continuarea cererii de raportare, precum și consultări ale specialiștilor organizației cu privire la această problemă.

Figura 1 reflectă sistemul de interacțiune între principalele domenii ale controlului financiar corporativ, ceea ce face posibilă reducerea la minimum a costurilor generale ale corporației, care devine posibilă datorită eliminării costurilor nerezonabile, controlul cărora este atribuit centrelor de responsabilitate corespunzătoare. Pentru ca controlul financiar corporativ intern să își atingă obiectivele și să fie eficient, trebuie creat un serviciu special în corporație, condus de un controlor financiar. Responsabilitățile acestei unități vor fi următoarele:

- dezvoltarea și implementarea procedurilor de control financiar;
- utilizarea tehnologiilor avansate în activitatea care face posibilă creșterea eficienței sistemului de control financiar corporativ,
- monitorizarea funcționării sistemului de control financiar și aplicarea doar a metodelor și procedurilor relevante pentru companie.

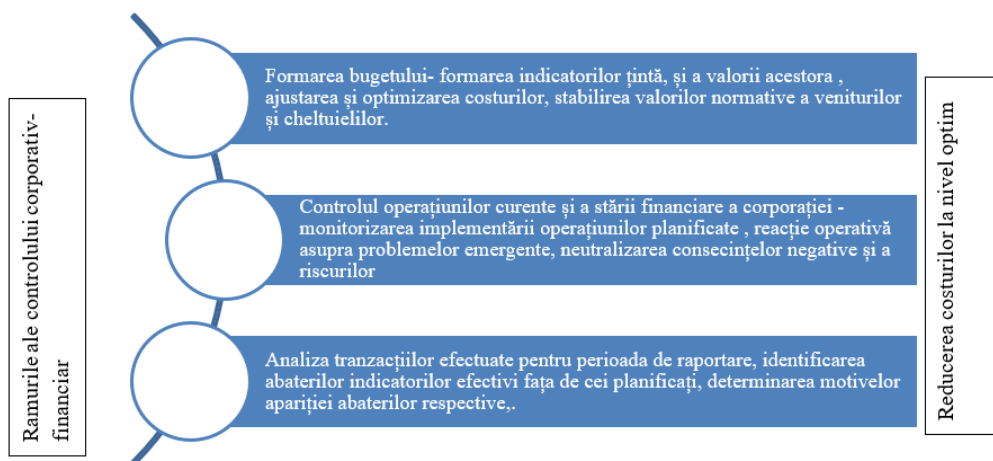

Fig. 1 Rolul sistemului de control financiar corporativ în reducerea costurilor generale ale întreprinderii.

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor cercetate

În cele expuse în lucrarea dată, controlul corporativ reprezintă principalul instrument, prin intermediul căruia managerul întreprinderii o poate conduce în

cel mai eficient mod. Acesta reprezintă un proces prin care se analizează acțiunile și activitățile desfășurate, sunt evaluate rezultatele obținute și sunt elaborate concluzii, în baza cărora se iau decizii și se întreprind anumite acțiuni. Prin controlul intern se urmărește realizarea obiectivelor și permite managementului să evalueze și să corecteze luarea deciziilor.

Rezumând partea teoretică a studiului, putem concluziona că controlul financiar corporativ, în cazul aplicării sale cuprinzătoare ca unul dintre instrumentele de management financiar al unei corporații, face posibilă creșterea eficienței tuturor tipurilor de resurse și asigură siguranța acestora, minimizează costurile și îmbunătățește starea financiară a companiilor. Pentru a îmbunătăți eficiența controlului financiar, este necesar să se sistematizeze legislația actuală, baza metodologică dezvoltată în practica internă și organizarea corectă a sistemului de control financiar corporativ la nivelul diviziilor corporative individuale.

Referințe bibliografice:

1. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare a controlului financiar public intern, nr.57 din 02.07.2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.117-118;
2. Canadian Institute of Chartered Accountants (CICA). Guidance on control. 1995, Online at: <https://www.cica.ca>
3. LEITCH, M. Intelligent Internal Control and Risk Management: Designing High-Performance Risk Control Systems. Aldershot, UK: Gower Publishing, 2008.
4. Legea Republicii Moldova privind controlul financiar public intern nr. 229 din 23.09.2010. Monitorul Oficial nr.231-234/730 din 26.11.2010 cu modificările la situația din 01.09.2014
5. Normele metodologice de audit intern în sectorul public, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor nr. 105 din 15.07.2013; <http://www.mt.gov.md/about/cfpi/cadrunormativ>
6. Regulamentul privind raportarea activității de audit intern în sectorul public nr. 113 din 15.09.2011. în: Monitorul Oficial nr.166-169/1518 din 07.10.2011
7. Standardele naționale de audit intern, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor nr. 113 din 12.10.2012.

CUPRINS

AUTOR(I)	TITLUL	Pag.
Galina ULIAN, Carmen-Eugenia NĂSTASE	Realizarea Agendei 2030 prin cheltuieli publice responsabile	7
Maria COJOCARU, Vladimir DOLGHI	KPIs for sustainable procurement	12
Elena RUSU	Achizițiile publice – ca instrument de realizare a strategiei inovatoare și de dezvoltare durabilă	17
Liliana BUZILĂ	Controlul în achizițiile publice	21
Galina LUȘMANSCHI, Ana CEBOTARI	Achiziții publice durabile: aspecte contabile	27
Boris COREȚCHI	Analiza procedurii de evaluare a ofertelor și atribuire a contractelor de achiziții publice	34
Andrei MULIC, Ecaterina ULIAN	Aspectele finanțării achizițiilor publice prin prisma dezvoltării sistemului financiar sustenabil	38
Silvia ZAHARCO	Asigurarea transparenței achizițiilor publice prin utilizarea sistemelor electronice în contextul creării și monitorizării serviciilor publice sustenabile	42
Tatiana COVALSCHI	Stabilitatea veniturilor fiscale ale bugetului public național în Republica Moldova	46
Irina GOLOCHALOVA	Modernization of the statement of changes in equity in the context of the implementation of the concept of usefulness of information for decision-making	50
Otilia MANTA	Financial instruments and innovative sustainable development instruments	57
Eugenia BOGOS (CALANCEA)	Elucidarea conexiunilor: explorarea relației dintre contabilitatea creativă și autoritățile de reglementare	61
Viorica UNGUREANU	Evaluarea la valoarea justă ca o condiție prealabilă pentru eficacitatea contabilității în activitatea venture	66

Viktoriia KHAUSTOVA, Nataliia TRUSHKINA	Financial instruments for the post-war reconstruction of critical infrastructure: international experience and prospects for implementation in Ukraine	71
Mariana Rodica ȚÎRLEA	Studiu comparativ: abordarea interdisciplinară a creditelor de tip cesiune de creanțe acordate persoanelor juridice	75
Ludmila MASKO	Imperative in the system-wide conditions and principles of sustainable development of the republic of Belarus	82
Ruslan GAVRILOV	Current state and problems of "Green economy" in the republic of Belarus	86
Valentina TÎRȘU	Rolul tehnologiei în economia durabilă: exemple și perspective viitoare	93
Adriana BUZDUGAN	Tendențe de consum și stil de viață durabil a tinerilor din Republica Moldova	101
Elena CARP	Premisele motivaționale privind implicațiile logisticii verzi în promovarea beneficiilor achizițiilor durabile	105
Lucia NEPOTU	Tendențele consumului durabil	112
Anna CÎȘLARI	Public-private partnerships as an instrument for the development of the education system	116
Tatiana PENU	Transformarea controlului corporativ în managementul financiar modern al companiilor	120